

ORTAÖĞRETİM

Sosyal Bilim Çalışmaları

II

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. İbrahim HİMMETOĞLU

Akif ÇEVİK

Bahar CEBECİ TUNÇER

Baycan AYBEK

Elif GÜNGÖR

Gül KOÇ

Koray ŞERBETÇİ

Özlem YARKIN

Yüksel ALBAYRAK

DEVLET KİTAPLARI

Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2026

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI NO.....: 10709
DERS KİTAPLARI DİZİSİ NO.....: 2459

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör	Dr. Kubilay ÜNSAL
Dil Uzmanı	Elif YILMAZ Gonca KARAKUŞ
Görsel Tasarımcı	Çağlayan ÇAĞLAYAN
Çoklu Ortam Tasarımcısı	Mehmet Azzem AKGÖZ
Program Geliştirme Uzmanı	Fatma KELEŞ
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı	Samet EKER
Rehberlik Uzmanı	Füsun AKMANOĞLU ONAT

Baskı

Baskı Matbaanın Adı ve
Ticaret Ünvanı
tel.: (0000) 000 00 00

ISBN 978-975-11-9998-0

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 13.07.2026 tarih ve 164291970 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

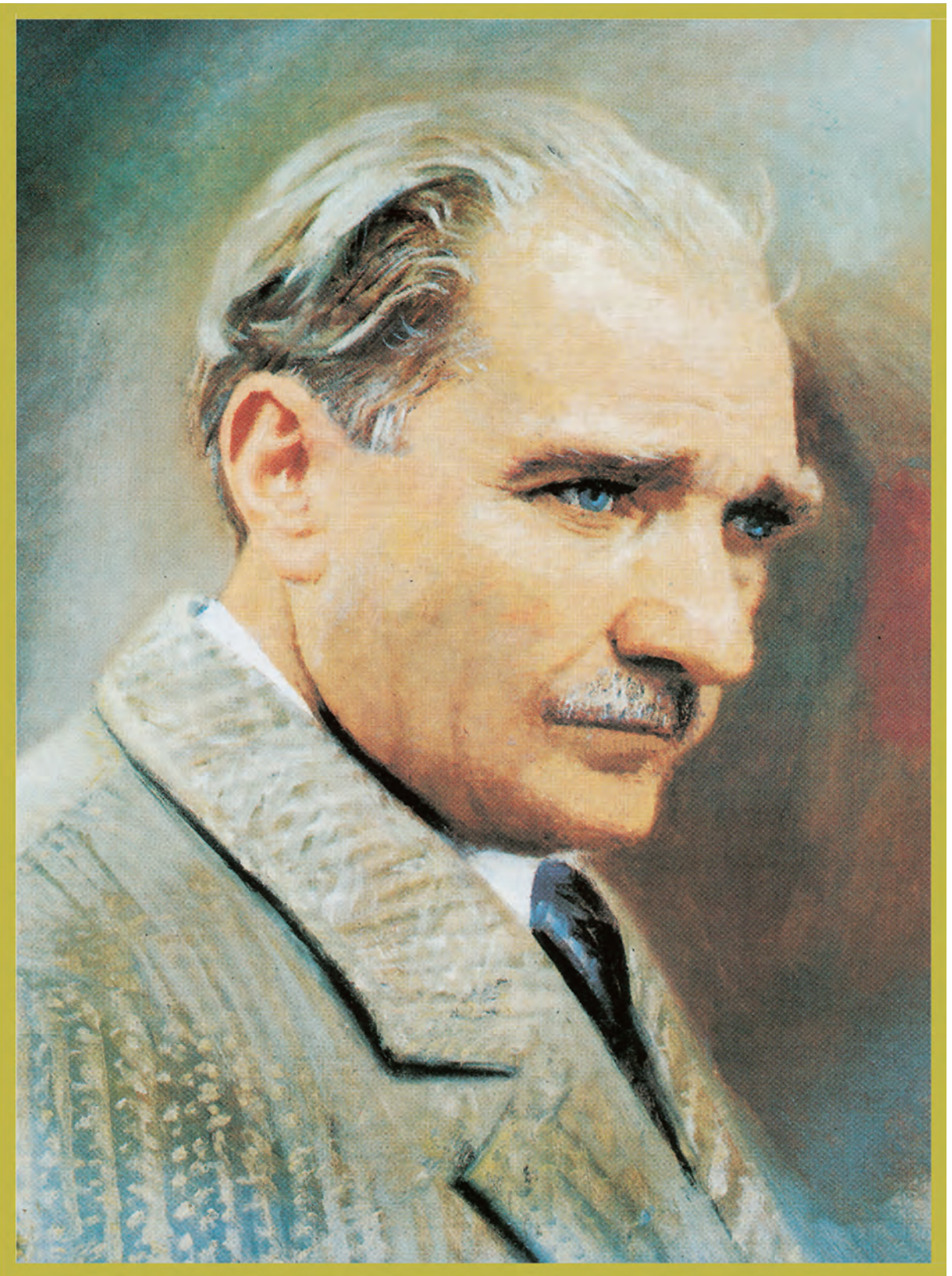
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaî bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Kitabın Tanıtımı	8
1. TEMA: MEDENİYETLERİ BİRLEŞTİREN YOLLAR	10
1.1. Geçmişten Günümüze Başlıca Ticaret Yolları ve Güzergâhları	18
1.2. Ticaret Yollarının Kültürler Arası Etkileşime Katkıları	32
1. Tema Ölçme ve Değerlendirme	43
2. TEMA: TÜRK TARİHİNDEKİ BAŞKENTLER	46
2.1. Türk Tarihindeki Başkentlerin Coğrafi ve Stratejik Önemi	51
2.2. Türk Tarihindeki Başkentlerin Toplumsal ve Kültürel Hayatı	62
2. Tema Ölçme ve Değerlendirme	70
3. TEMA: KÜÇÜLEN DÜNYA	74
3.1. Küreselleşme	78
3.2. Küreselleşmenin Gelişimi	83
3. Tema Ölçme ve Değerlendirme	89
4. TEMA: KÜRESELLEŞME VE SONUÇLARI	94
4.1. Altı Boyutu ile Küreselleşme	98
4.2. Küreselleşmenin Sonuçları	103
4. Tema Ölçme ve Değerlendirme	110
5. TEMA: BİLGİ, GERÇEKLIK VE HAKİKAT	114
5.1. Bilgi, Gerçeklik ve Hakikate İlişkin Felsefi Problemler	118
5.2. Bilgi, Gerçeklik ve Hakikate İlişkin Felsefi Düşünceler	122
5. Tema Ölçme ve Değerlendirme	131
6. TEMA: SOSYAL DEĞİŞME VE KUŞAKLAR	136
6.1. Sosyal Değişmenin Kuşakların Değer Yargılarına Etkisi	140
6.2. Sosyal Değişme ile Kuşaklar Arasındaki İlişki	144
6. Tema Ölçme ve Değerlendirme	148
Sözlük	152
Kaynakça	155
Ölçme ve Değerlendirme Cevap Anahtarları Karekodu	157
Görsel, Genel Ağ ve E-İçerik Kaynakçası Karekodu.....	157
Türkiye’nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası	158
Türk Dünyası Haritası	159

Kitabın Tanıtımı

Kitap temalardan oluşmaktadır. Her tema başında "tema kapak sayfası" yer almaktadır.

Tema kapaklarında tema adı, tema içerik çerçevesi, öğrenilecek anahtar kavramlar, öğrenciden beklenen öğrenme kanıtları, tema sonunda öğrenciden yapması beklenen görev ya da sorumluluklar hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca tema ile ilgili olarak hazırlanan sunum ve diğer e-içeriklere yönlendiren karekodlar yerleştirilmiştir.

3. TEMA KÜÇÜLEN DÜNYA

3.1. KÜRESELLEŞME
3.2. KÜRESELLEŞMENİN GELİŞİMİ

Anahtar Kavramlar
• globalizm
• küçülen dünya
• küreselleşme

Bu temada sizlerden
• küreselleşme olgusunu sorgulayabilmemiz,
• küreselleşme sürecinde meydana gelen değişiklikleri algılayabilmemiz
beklenmektedir.

Tema kapsamında çalışma yapacağınızı doldurmanız, kısa metin hazırlamanız, performans gösterişini tamamlamanız, diğme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu Tema sunumu

Temada öğrencilerden beklenen görev ve sorumlulukların yer aldığı alan

Tema sunumu ve diğer e-içeriklere yönlendiren karekodlar

SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI

"Başlarken" alanı

Devam eden çalışma

Çalışmanın bittiği yer

Bireysel etkinlik

Grup etkinliği

Kağan ve üst düzey beylerinin barınaklarının bulunduğu ordu etrafında sıradan halkın yaşam alanı olan "balık" yer alır. Erken devirlerde her bir bölümün çevresi adeta iç içe geçmiş surlarla çevrilmiş durumdadır. Türk şehirlerinin bazılarında kıy adı verilen kısım iç surların dışında yer almıştır ki, Ordu Balık, Beş Balık ya da Koço bu şehirlere örnek gösterilebilir. (...) Ordu Balık Şehri, devletin idari kontrol merkezidir. Kerpiç kulelerle güçlendirilen kale duvarlarına sahip olan şehir Uygur kağanının merkezi karargâhı ve kağanlık başkenti olarak kullanılmıştır.

Çandarlı Şahin, A. (2023). s. 312 *

Kitap genelinde eser isminin sonunda * işaretinin bulunduğu metinler, o metnin yazıldığı dönemin yazım ve noktalama kurallarına sadık kalınarak alınmış ya da kısaltılmıştır. Alıntı metinler üzerinde günümüz yazım ve noktalama kurallarına göre değişiklik yapılmamış, metinlerde geçen bazı kelimelerin anlamları ise sözlük bölümünde açıklanmıştır.

Kitabın Tanıtımı

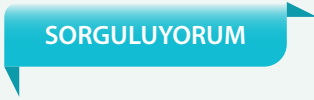
Öğrencilerin bireysel düşünme, akranlarıyla fikir alışverişi yapma ve düşüncelerini sınıfla paylaşma becerilerini geliştirmeye yönelik bölüm

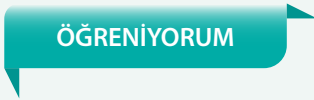
Öğrencilerin temaya ilişkin ön bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanan bölüm

Öğrencilerin mevcut bilgi ve becerileri ile edinecekleri bilgi ve beceriler arasında köprü kurma amacı taşıyan bölüm

Öğrencilerin merak duygusunu harekete geçirerek konuya ilişkin soru sormalarını ve düşüncelerini sağlayan bölüm

Konuya ait temel bilgilerin, kavramların ve açıklamaların verildiği bölüm

Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri analiz etmelerini ve üretim yapmalarını sağlayan uygulama çalışmalarının yer aldığı bölüm

Öğrencilerin araştırma yaparak özgün ürün ortaya koymalarını hedefleyen görevlerin yer aldığı bölüm

1. TEMA

MEDENİYETLERİ BİRLEŞTİREN YOLLAR

1.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BAŞLICA TİCARET YOLLARI
VE GÜZERGÂHLARI

1.2. TİCARET YOLLARININ KÜLTÜRLER ARASI
ETKİLEŞİME KATKILARI

Anahtar Kavramlar

- İpek Yolu
- kervan
- kervansaray
- kültürel alışveriş
- ticaret yolu
- tüccar

Bu temada sizlerden

- geçmişten günümüze başlıca ticaret yollarını ve güzergâhlarını değişim ve süreklilik açısından algılayabilmemiz,
- ticaret yollarının kültürler arası etkileşime katkılarını özetleyebilmemiz

beklenmektedir.

Tema kapsamında T tablosunu, öğrenme günlüğünü, çıkış kartını, öz değerlendirme formunu doldurmanız; performans görevini tamamlamanız; ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Sultanhanı Kervansarayı, Aksaray

Başlarken

1. Aşağıdaki soru hakkında sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.

Bir ülke, ekonomisini büyük ölçüde ticaret üzerine kurmuşsa bu durum o ülkedeki şehirleşmeyi ve kültürel yapıyı nasıl etkileyebilir?

Tartışmadan sonra ekonomisi büyük ölçüde ticarete dayanan bir ülkenin şehirleşme biçimini ve kültürel yapısının güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını, tehditlerini belirleyiniz. Belirlediğiniz unsurları aşağıdaki tabloya yazınız.

Güçlü Yönler

.....

.....

.....

.....

.....

Zayıf Yönler

.....

.....

.....

.....

.....

Fırsatlar

.....

.....

.....

.....

.....

Tehditler

.....

.....

.....

.....

.....

Elde ettiğiniz sonuçlardan faydalanarak bir genellemeye ulaşınız ve ulaştığınız genellemeyi yazınız.

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki düşün-eşleş-paylaş çalışmasını yapınız.

DÜŞÜN

İnsanların tarım, hayvancılık, ticaret gibi ekonomik faaliyetleri günlük yaşamlarını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

EŞLEŞ

Öğretmeninizin rehberliğinde rastgele eşleştığınız bir arkadaşınızla düşüncelerinizi tartışınız.

PAYLAŞ

Cevaplarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

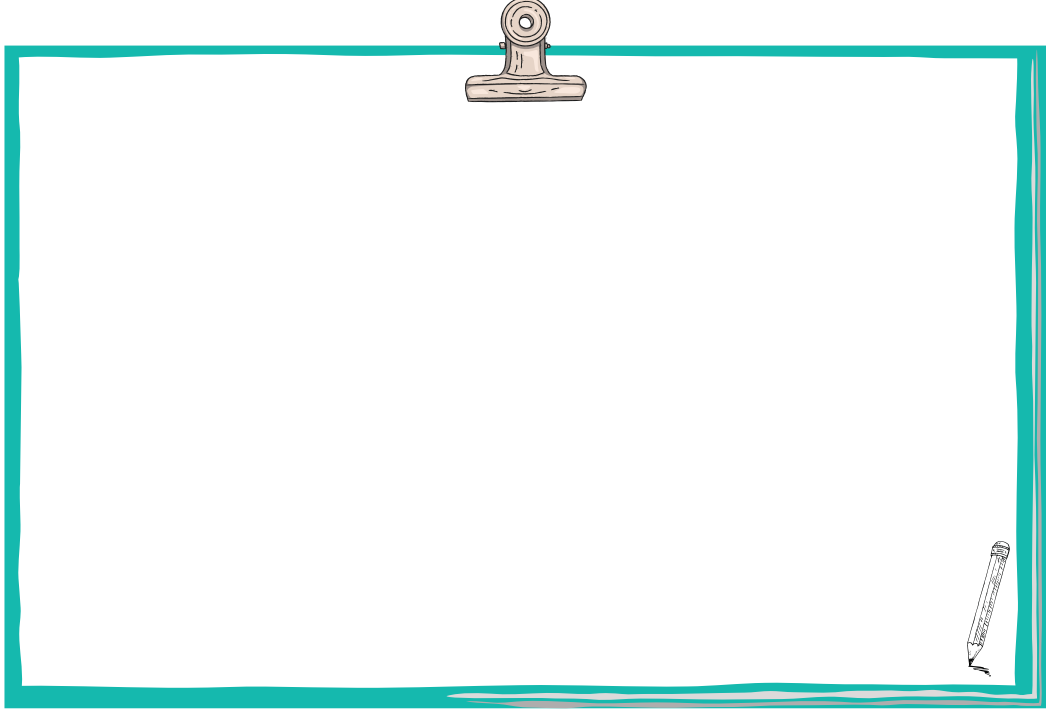
3. Aşağıdaki kavramların yer aldığı bir kavram haritası çiziniz.

Ticaret

Kültürel etkileşim

Ticaret yolları

Ürün değişimi

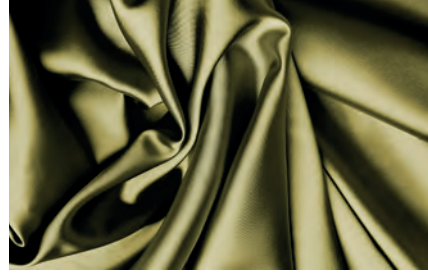
Hazırladığınız kavram haritasını arkadaşlarınızla paylaşınız ve onlardan aldığınız geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapınız.

4. Aşağıdaki adımları takip ederek beyin fırtınası çalışmasını gerçekleştiriniz.

- Beyin fırtınasını yönlendirmek üzere bir sözcü belirleyiniz.
- "Bir toplumun başka toplumlarla ticaret yapması hangi alanlarda değişim ve gelişim sağlayabilir?" sorusuna ilişkin fikirlerinizi paylaşınız.
- Fikirlerinizi çekinmeden ve açıkça belirtiniz. Arkadaşlarınızın fikirlerini saygıyla dinleyiniz.
- Sınıf sözcüsü aracılığıyla fikirleri tahtaya yazınız ve bu fikirler üzerine tartışınız.
- Tartışma sonrası ulaştığınız ortak sonuçları yazınız.

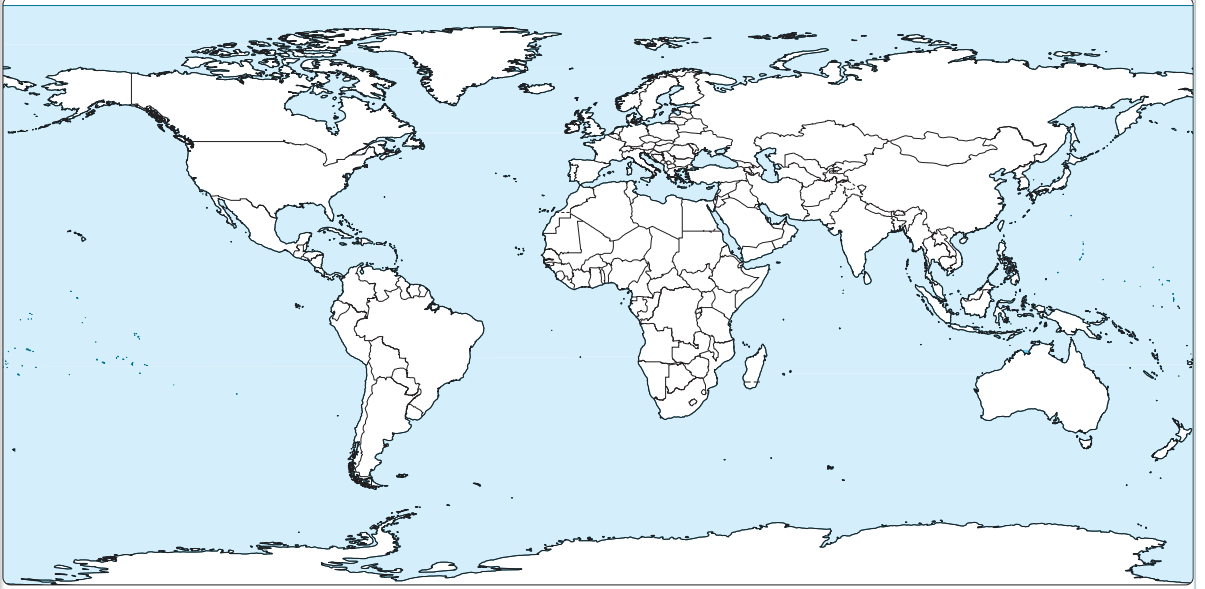
Bilgi Köprüsü

1. Aşağıda görselleri verilen ve günlük yaşamda tüketilen/kullanılan ürünlerin geçmişte hangi kıtalardan geldiğini araştırınız ve elde ettiğiniz bilgilerden faydalanarak tabloyu doldurunuz.

Ürün	Geldiği Kıta	Kullanılan Tarihi Ticaret Yolu	Günümüzde Kullanılan Ulaşım Güzergâhı
Kahve			
İpek kumaş			
Porselen			
Tarçın			
Altın			
Deri			

2. Seçtiğiniz ürünün tarihî ticaret güzergâhını harita üzerinde gösteriniz. Ardından ticaret yolunun geçtiği bölgelerde hangi medeniyetlerin ekonomik açıdan güç kazandığını belirtiniz.

3. Geçmişte kurulan ticaret yolları aracılığıyla farklı toplumlara yayılan ve günümüze kadar ulaşan ürünlerin hiç ortaya çıkmadığını düşününüz. Bu durumda günlük yaşamınızda hangi alanlarda ne tür eksiklikler hissederdiniz? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Tarihî ticaret yollarının günümüz ticaret ağlarına etkileri nelerdir? Sınıf arkadaşınızla tartışınız ve tartışma sonunda ulaştığınız çıkarımları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

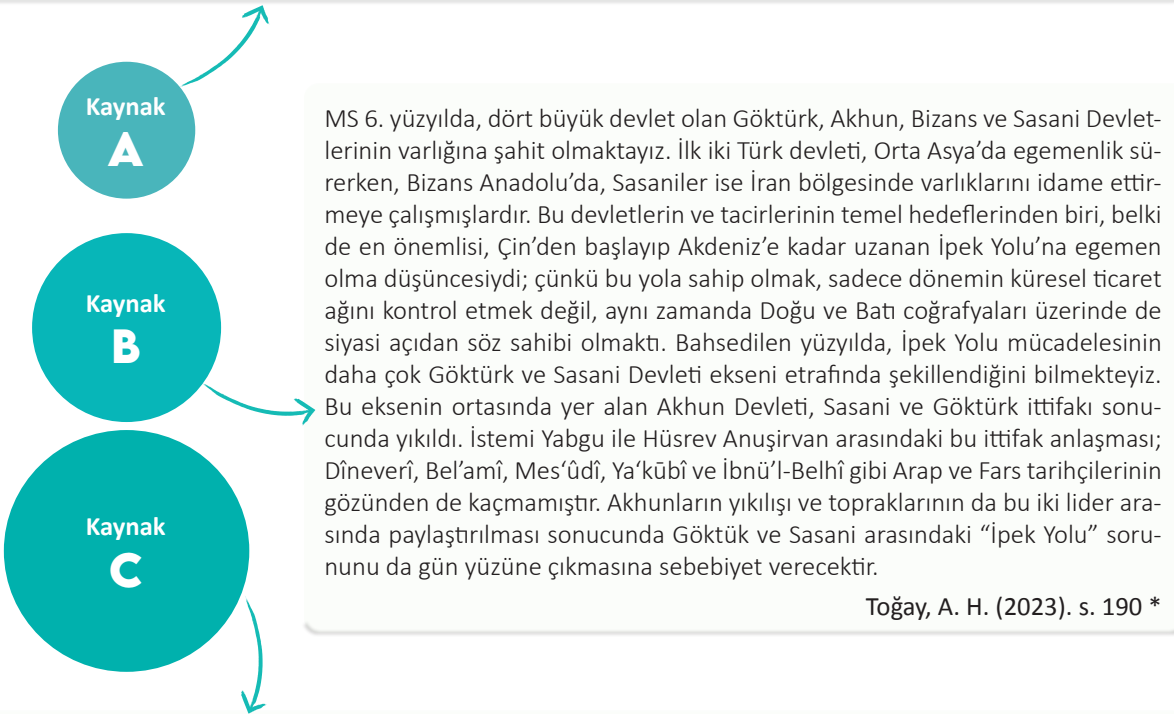
.....

.....

Aşağıdaki kaynaklardan faydalanarak verilen çalışmaları yapınız.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya, Japonya ve Güney Kore olağanüstü ekonomik gelişimi, Rusya'dan ayrılan Orta Asya devletlerinin zengin yeraltı kaynakları ve tarımsal üretimi ile ayrı ayrı dünya ticaretinde bulunmaları, içe dönük kalkınma planlarını terk ederek dışa açılan Hindistan'ın büyüme eğilimine girmesi, Çin'in olağanüstü ekonomik kalkınması, Doğu'nun zengin petrol kaynaklarının Batı'ya aktarılması noktasında Türkiye'nin artan önemi dünya ticaretinin seyri açısından kayda değerdir. 2017'de ABD'nin Çin özelinde başlattığı alüminyum ve çelik sektörlerine yönelik korumacı önlemleri Türkiye'nin de içinde bulunduğu pek çok ülkeye karşı uygulayarak yaygınlaştırması bir nevi ticaret savaşının başlamasına neden olmuştur. Hal böyle olunca kısıtlamalara maruz kalan ilgili ülkeler de ABD'ye karşı muadil uygulamaları yürürlüğe koymuştur. Bu durum karşılıklı olarak ticareti azaltıcı etkilere sebep olmuştur. Bu karşılıklı kısıtlamalar sonucunda kısmi istisnalar dışında bütün ülkelerin ticareti ve dolayısıyla dünya refahı etkilenmiş, bu savaştan muhtemelen zararlı çıkmış olacaktırlar. Kazan-kazan ilkesine bağlı olan dünya ticaretinin net bir kazananı olmayacaktır. Geçmiş uygulamaların ortaya koyduğu gibi bu tür ticareti azaltıcı uygulamaları içeren ticaret savaşları bir kaybet-kaybet durumuna yol açabilecektir. Günümüzdeki ticaret savaşlarını genellikle gelişmiş ülkelerin başlattığını ve buna mukabil olarak engellemelere maruz kalan ülkelerin de karşılık vermek durumunda kaldığını belirtebiliriz. ABD, Çin, Rusya ve AB özelinde gelişen ticaret savaşları diğer ülkeleri de etkilemektedir.

Fidan, H. ve Afşar, B. (2023). s. 660 *

Toğay, A. H. (2023). s. 190 *

İspanya'nın coğrafi keşiflere başladığı sıralarda Portekiz'le imzaladığı önemli bir antlaşmayı da hatırlamak yerinde olacaktır. Bu antlaşmanın imzalanmasında arabulucu Papa VI. Alexandr'in (Rodrigo Borgia) rolü önemlidir. Antlaşmanın yapılma sebebi ise, öteden beri Portekiz ile İspanya arasında denizlerde yaşanan rekabetin sonlandırılması ve iki tarafın birbiri ile mücadelesini bitirip, keşiflere hız vermesidir. Bu amaçla Tordesillas Antlaşması 7 Haziran 1494 tarihinde imzalanmıştır. Antlaşmaya göre Atlantik'teki Cabo Verde adalarının batısından (1550 km) çizilecek hayali bir kuzey-güney meridyenin esas alınması kaydıyla, Avrupa dışındaki dünyanın doğusu ve batısının Portekiz ile İspanya arasında paylaşılması kararlaştırılmıştır. Yani bu hattın doğusunda keşfedilmiş ve keşfedilecek yerler Portekiz'e bırakılıyor, aynı şekilde batısı ise İspanya'ya veriliyordu. İki taraf birbirine müdahale etmeden kendi alanlarında keşiflerde bulunacaktı.

Uluerler, S. (2018). s. 46 *

5. Günümüzde yaşanan ekonomik rekabet ve tedarik zincirinde meydana gelen krizler, tarih boyunca ticaret yolları üzerindeki hâkimiyet mücadelelerinin bir devamı olarak görülebilir mi? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

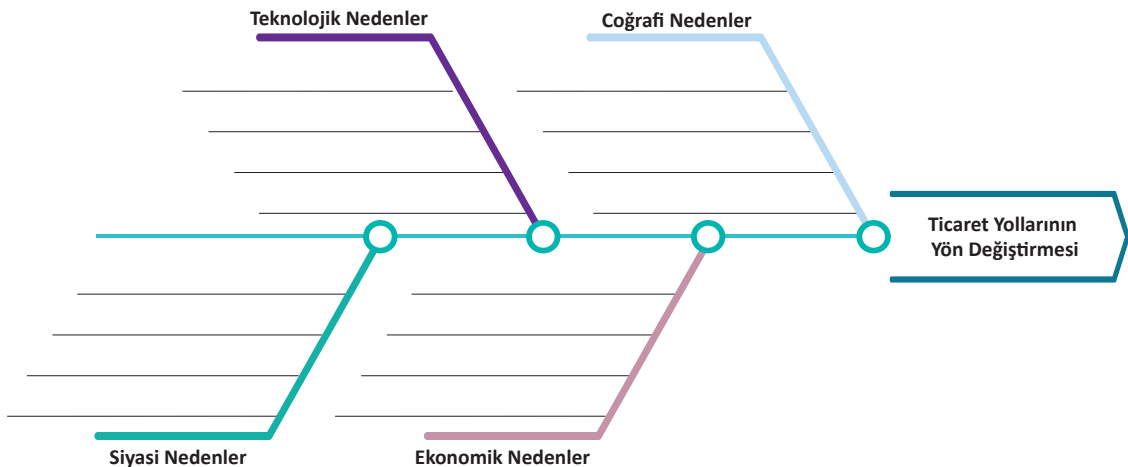
.....

.....

6. Ticaret yollarının tarihsel gelişimini analiz edip aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

	Geçmişte	Günümüzde
Rekabetin Nedeni		
Hâkimiyet Alanı		
Kullanılan Yöntemler		

7. Ticaret yollarının yön değiştirmesinde etkili olan teknolojik, coğrafi, siyasi ve ekonomik nedenleri diyagrama yazınız.

1.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BAŞLICA TİCARET YOLLARI VE GÜZERGÂHLARI

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki kelime bulutunu inceleyerek verilen çalışmaları yapınız.

1. Kelime bulutunda verilen kavramlardan seçimler yapınız. Seçtiğiniz kavramları TDK *Güncel Türkçe Sözlük* ve güvenilir genel ağ kaynaklarından araştırıp aşağıdaki tabloyu doldurunuz ve kavramla ilgili bir örnek cümle yazınız.

Kavram	Kaynaktan Öğrendiğim Tanım	Örnek Cümlem

2. Seçtiğiniz kavramları birbiriyle ilişkilendirerek bir kavram haritası oluşturunuz.

3. Sizce ticaretin gelişiminde en önemli kavram hangisidir? Bu kavramın önemini gerekçelerinizle açıklayınız.
4. Kelime bulutundaki kavramların tarih boyunca nasıl değiştiğini ve bu kavramlardan hangilerinin günümüzde de varlığını sürdürdüğünü tartışınız. Aşağıdaki kavramların günümüzdeki karşılıklarını örnekteki gibi belirleyerek tabloya yazınız.

Kavram	Günümüzdeki Karşılığı
Takas	<i>Dijital ödeme sistemleri</i>
Ticaret	
Kervan	
Liman	
Gümrük	
Bedesten	
Kervansaray	
Arasta	
Pazar	

5. Aşağıdaki adımları takip ederek verilen çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplar oluşturunuz ve grup sözcünüzü seçiniz.
- Grup arkadaşlarınızla tartışarak "Ticaretin Değişen Yüzü: Geçmişten Günümüze Bir Değerlendirme" başlığı altında kelime bulutundan en az üç kavram belirleyiniz.
- Bu kavramları birlikte kullanarak geçmiş ile günümüzü karşılaştırınız.
- Karşılaştırma sonuçlarından elde ettiğiniz çıkarımları yazınız.

.....

.....

- Grup sözcüleriniz aracılığıyla bu konudaki düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

6. Aşağıdaki adımları takip ederek beyin fırtınası çalışmasını gerçekleştiriniz.

- Beyin fırtınasını yönlendirmek üzere bir sınıf sözcüsü belirleyiniz.
- "Bir ticaret yolunun güzergâhını belirleyen unsurlar neler olabilir?" sorusu hakkında fikirlerinizi paylaşınız.
- Fikirlerinizi çekinmeden ve açıkça belirtiniz.
- Arkadaşlarınızın fikirlerini saygıyla dinleyiniz.
- Sınıf sözcüsü aracılığıyla fikirleri tahtaya yazınız ve bu fikirler üzerine tartışınız.
- Tartışma sırasında ortaya çıkan fikirleri aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırınız.

Coğrafi Koşullar

Kültürel Etkileşim

Ekonomik İhtiyaçlar

Siyasi Sınırlar

- Başlıklara göre belirlediğiniz faktörlerin ticaret yollarının oluşumundaki etkisini örneklerle açıklayınız.
- Hangi faktörün daha belirleyici olduğunu tartışarak gerekçelerinizi belirtiniz.

Etkinlik

Adı	<i>Orta Çağ'da Tüccar Olmak</i>
Amaç	<i>Ticaret yollarında etkili olan coğrafi, ekonomik ve siyasi faktörler ile bu faktörlerin güzergâh seçimindeki rolünü değerlendirebilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılarak bir grup lideri seçiniz.
2. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Orta Çağ'da kervanla yolculuk yapan bir tüccar olduğunuzu düşününüz.

Engelibeli ticaret yolları

Kervan

3. Aşağıdaki soruya bağlama göre empati kurarak cevaplar oluşturmak üzere grup arkadaşlarınızla tartışınız.

"Elinizde çok değerli mallar olduğunu ve bunları binlerce kilometre öteye ulaştırmanız gerektiğini düşününüz. Bu malları ulaştırırken sizi en çok ne sevindirir veya ne korkutur?"

Soruya cevap oluşturmak için aklınıza gelen fikirleri serbestçe ifade ediniz.

4. Grupta ortaya atılan fikirleri aşağıdaki tabloda verilen başlıklara göre sınıflandırınız.

Sevindiren Ögeler	Korkutan Ögeler
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

5. Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Geçmişte İpek Yolu'nda seyahat her zaman zor olmuştur. Doğa koşulları kara yolculuğu için hiç de uygun değildi. Özellikle İpek Yolu'nun geçtiği bölgedeki çöller, kervanların yolculuklarını daha da güçleştiriyordu. Kervanlar neredeyse kaplumbağa hızında yol alabiliyordu bu bölgede. Yazları çöller geçilirken hep geceleri yolculuk yapılırdı. (...) Çölde çıkan kum fırtınaları kervanların durmasına neden olurdu. Şiddetli bir kum fırtınasıyla karşılaşan kervan bu felaketi atlatabilirse kendini şanslı sayardı. Çünkü kumların insanların ya da hayvanların boğulmasına ya da tamamen toprak altında kalmasına neden olması da oldukça rastlanan şeylerdi. İnsanlar Taklamakan çölü için şöyle diyordu: İçine giren bir daha çıkamaz. Sorunlar yalnızca yazın sıcak günlerinde yaşanmıyordu. Eğer kışın kar üzerinde yolculuk etme gerekiyorsa kar körlüğü de bir başka tehlikeydi.

Tok, G. (2000). s. 67 *

- a) Sert doğa koşulları kervanların hızını nasıl etkilemiştir? Bu durumun ticaretin maliyeti ve süresi üzerindeki sonuçları neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

- b) Siz bir tüccar olsaydınız bu metinde anlatılan doğal zorlukların üstesinden gelebilmek için ne tür önlemler alırdınız?

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Bir ticaret yolunun güzergâhı belirlenirken en kısa yol mu yoksa en güvenli yol mu tercih edilmelidir? Nedenleriyle açıklayınız.

.....

.....

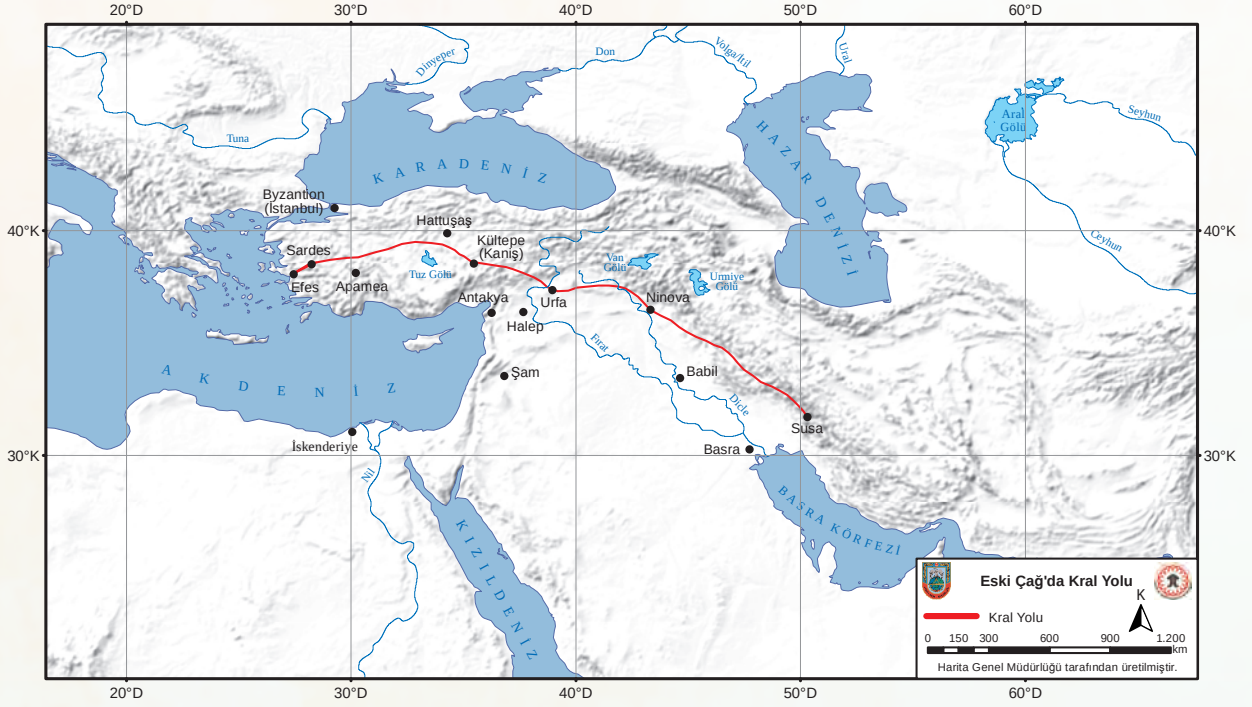
.....

.....

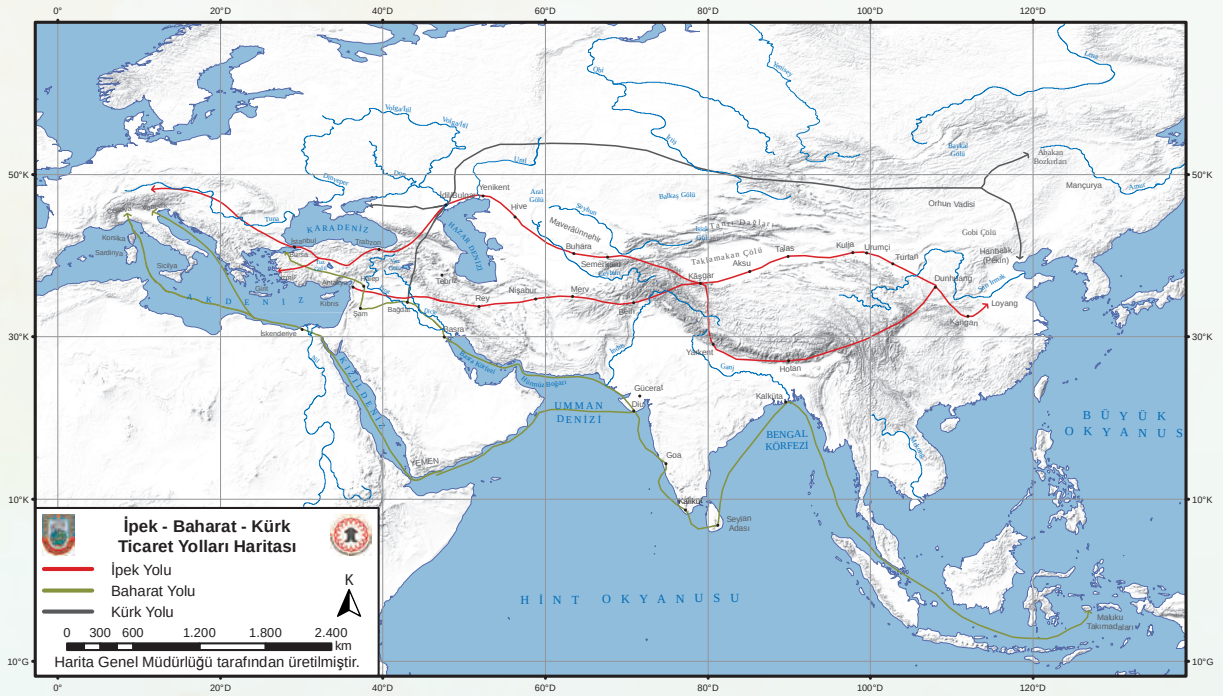
.....

ÖĞRENİYORUM

Kral, Kürk, İpek ve Baharat yollarıyla ilgili verilen haritalardan ve kaynaklardan faydalananarak çalışmaları yapınız.

Harita 1.1: Kral Yolu

Harita 1.2: İpek, Baharat ve Kürk Ticaret Yolları

Kral Yolu, Pers İmparatorluğu Dönemi'nde geliştirilmiş ve özellikle I. Darius (Daryus) Dönemi'nde düzenlenmiş ve sistemli hâle getirilmiş önemli bir ticaret ve ulaşım yoludur. Bu yol, Perslerin önemli merkezlerinden biri olan Susa'dan başlayarak Mezopotamya üzerinden ilerlemiş; Kilikya ve Kapadokya geçitlerini aşarak Batı Anadolu'daki Sardes kentinden geçerek Efes'e kadar ulaşmıştır. Yaklaşık 2500 kilometre uzunluğundaki bu yol, belirli aralıklarla kurulan konaklama ve haberleşme istasyonları sayesinde güvenli ve hızlı bir ulaşım imkânı sağlamıştır.

Kral Yolu üzerinde başta altın, gümüş gibi değerli madenler olmak üzere kumaş, baharat, tahıl, zeytinyağı ve çeşitli el sanatları ürünleri taşınmıştır. Bu yol hem ticari faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlamış hem de Pers İmparatorluğu'nun farklı bölgeleri arasında kültürel etkileşimi artırmış ve devletin idari kontrolünü güçlendirmiştir. Bu yönüyle Kral Yolu, Antik Çağ'da ekonomik ve siyasi bütünleşmeyi sağlayan en önemli ulaşım ağlarından biri olmuştur.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

KRAL YOLU

KÜRK YOLU

Kürk Yolu; Kuzey Avrasya'da orman ve bozkır kuşağı boyunca uzanan, özellikle kürk ticareti-ne dayalı önemli bir ticaret ağıdır. Bu yol, Doğu Asya'da Çin ve Mançurya çevresinden başlayarak Türkistan bozkırları üzerinden ilerlemiş; İtil (Volga) Nehri hattını takip ederek Doğu Avrupa'ya ve oradan Baltık Denizi kıyılarına ulaşmıştır. Bu güzergâh üzerinde Türkler ve diğer bozkır toplulukları önemli rol oynamış, ticaret kervanları ve göç yolları büyük ölçüde örtüşmüştür. Kürk Yolu üzerinden taşınan başlıca ticaret ürünleri; özellikle soğuk iklim bölgelerinde yaşayan samur, sansar, tilki, kunduz gibi hayvanlardan elde edilen değerli kürk-lerdir. Bunun yanında bal, bal mumu, deri, kehribar ve bazı madenler de taşınmıştır. Doğu-dan batıya doğru ilerleyen bu ticaret ağı aracılığıyla kürkler, Avrupa'da lüks tüketim ürünü hâline gelmiş; buna karşılık metal eşyalar, tekstil ürünleri ve çeşitli işlenmiş mallar doğuya taşınmıştır. Kürk Yolu, yalnızca ekonomik bir hat değil aynı zamanda Kuzey Avrasya'da farklı topluluklar arasında kültürel etkileşimi sağlayan önemli bir bağlantı yolu olmuştur.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

İPEK YOLU

İpek Yolu, yüzyıllar önce ticaret amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. İpek Yolu'nun başlangıç noktası Çin'in C'hangan (Kangan) ve Loyang (Loyeng) şehirleriydi. Taklamakan Çölü'nden sonra İpek Yolu ikiye ayrılmaktaydı. Bunlardan biri Taklamakan Çölü'nün kuzey kenarını, diğeri de güney kenarını takip ederek batıya doğru ilerliyor ve her iki yol Kaşgar şehrinde birleşiyordu. Kuzeyden giden yolun bir kolu Kaşgar'a ulaşıyordu. Taklamakan Çölü'nün güneyinden giden yol ise Kaşgar'a ulaşmak için Hotan ile Yarkent yolunu takip ediyordu. Kuzey yolu Semerkant, Buhara ve diğer şehirler üzerinden Karadeniz sahillerine; oradan da İstanbul'a ulaşıyor ve Avrupa'ya açılıyordu. Kaşgar'dan sonra Belh, Merv, Nişabur, Rey yolunu takip eden güney yolu kullanılarak Tebriz'den Anadolu'ya geçiliyordu.

Doğudaki Çin, Hindistan gibi ülkelerden temin edilen ipek, baharat, kâğıt, porselen, değerli taşlar vb. ürünler; batıda Mısır, Roma gibi ekonomisi güçlü ülkelere ulaştırılmaktaydı. Ayrıca baharat, parfüm, yeşim taşı, ilaç, aromalı bitkiler, şeker kamışı ve pamuk önemli ticari ürünler arasındaydı. Bu yolda taşınan ürünler arasında en çok rağbet gören ürün ipek olduğu için bu ticaret yoluna "İpek Yolu" adı verilmiştir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

BAHARAT YOLU

İlk Çağ'dan itibaren Güney Asya'dan Avrupa'ya kadar uzanan ana ticaret yolunun adıdır. Bazı baharatlar özellikleri itibarıyla sadece Güneydoğu Asya ve Hindistan'da yetişmekteydi. Baharat bundan yaklaşık 4000 yıl önce Hint Okyanusu ve Kızıldeniz üzerinden batıdaki ülkelere taşınmaya başlanmıştır. Başlangıç noktasını Endonezya'nın doğusundaki baharat adaları olarak bilinen Maluku Takımadaları oluştuyordu. Endonezya'dan sonraki en önemli durak ise Seylan Adası, Hindistan'ın Kaliküt, Goa ve Diû limanlarıydı.

Buradan sonra daha batıya doğru bir kol Hürmüz Adası üzerinden Basra Körfezi'ne yöneliyordu. Bir diğer kol Yemen ve Doğu Afrika sahillerine ulaşıyordu. Bu kollardan birincisi kara yoluyla Bağdat, Şam, Halep ve ardından Bursa-İstanbul yoluyla Avrupa içlerine ulaşmaktaydı. İkinci kol ise Kızıldeniz üzerinden İskenderiye'ye varıyordu. Böylece Arabistan, Mısır, Irak, Suriye ve Anadolu limanları tarih boyunca bu ticaretten büyük pay almıştır. Özellikle Mısır'ın İskenderiye Limanı, baharatın Akdeniz ile buluştuğu ve Avrupa'ya ihraç edildiği limanların başında gelmekteydi. Doğu Akdeniz'de ise baharatı İtalyan tüccarlar, Venedik başta olmak üzere yüksek talep gören Avrupa ülkelerine taşımaktaydı.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

► 1. Aşağıdaki tabloda ticaret yolları ile ilgili boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Ticaret Yolu	Başlangıç Noktası	Bitiş Noktası	Güzergâh	Taşınan Mallar
Kral Yolu				
Kürk Yolu				
İpek Yolu				
Baharat Yolu				

2. Kral, Kürk, İpek ve Baharat Yollarını karşılaştırarak bu ticaret yolları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları aşağıdaki tabloya yazınız.

Benzerlikler	Ticaret Yolları	Farklılıklar
	Kral Yolu	
	Kürk Yolu	
	İpek Yolu	
	Baharat Yolu	

Etkinlik

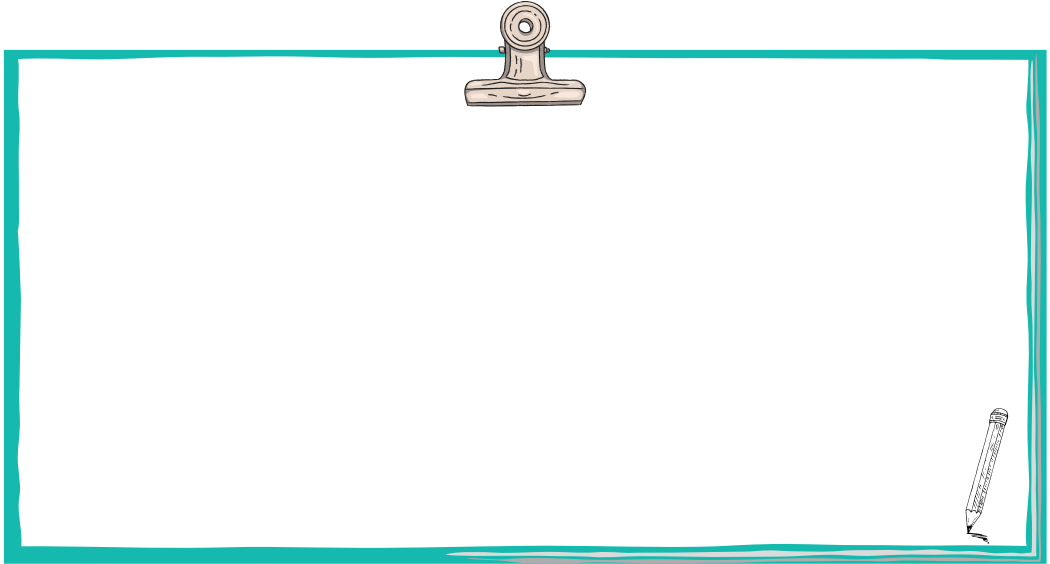
Adı	<i>Tarih Şeridindeki Ticaret Yolları</i>
Amaç	<i>Ticaret yollarının ortaya çıkışı, önem kazanması ve önemini kaybetmesi süreçlerini zaman çizelgesinde gösterebilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek bir zaman çizelgesi oluşturunuz.

1. Ticaret yollarının hangi ihtiyaçlarla ortaya çıktığını belirleyiniz.
2. İpek Yolu ve Baharat Yolu'nun hangi dönemlerde ve neden önem kazandığını inceleyiniz.
3. Bazı ticaret yollarının zaman içinde önemini neden kaybettiğini veya ortadan kalktığını inceleyiniz.
4. Yaptığınız araştırmalar neticesinde elde ettiğiniz bilgilerden faydalanarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Ticaret Yolları	Ortaya Çıkış Nedeni	Önem Kazanma Nedeni	Değişim ve Gerileme Nedeni

5. Doldurduğunuz tabloda hareketle ticaret yollarının gelişim süreçlerinin yüzyıl aralıklarını dikkate alarak aşağıdaki alanda zaman çizelgesi oluşturunuz.

Değerlendirme

Zaman çizelgenize göre ticaret yolları açısından dönüm noktası olan dönem hangisidir?

.....

.....

.....

ÖĞRENİYORUM

Ticaret yolları ile ilgili aşağıdaki kaynaklardan faydalananarak verilen soruları cevaplayınız.

**Kaynak
A**

Eski çağlardan beri uzak ülkeleri ve halkları birbirine bağlamış olan, mal ve düşünce akışının gerçekleştiği büyük ulaşım merkezlerinin, bu bağlantı noktalarının bazıları hâlâ varlıklarını sürdürmektedirler; ancak çoğu artık yoktur. Antikçağ'da, Akdeniz'de Kartaca'nın kurduğu ticaret yolları ağı (...) Roma'nın kenti yerle bir etmesi sonucunda, birden ortadan kalktı. Britanya adalarından Eskiçağ Yunanistan'ındaki tunç zanaatçılarına kalay getiren kara yolu ile Kuzey Denizi kıyılarından, Baltık'dan Güneye, Doğu Akdeniz'e kehribar, kereste ve kürk taşıyan yollar gibi bazı bağlantı noktaları akla hayale sığmaz yerlerde olup hepimizin açıklama ve hayal gücüne bir meydan okuma niteliğindedir. Avrupalıların 15. yy'da kıtaya varışlarından çok önce var olan eski Doğu Afrika ticaret yollarından ise Güneydoğu Asya ve Hindistan'dan Roma İmparatorluğuna karanfil, hindistancevizi, biber, tarçın taşındığı için bu önemli bağlantı noktalarına "Baharat Yolu" adı verilmiştir. Tabii en klasik sayılabilecek ticaret yolu ise 1500 yıl boyunca Çin'i Batı'ya bağlayan ve teknolojik yenilik, dinsel değişim ve ticaret konularında bir iletişim kanalı oluşturan "İpek Yolu" olmuştur. Doğu'dan Batı'ya, Çin'den Antakya'ya kadar uzanan İpek Yolu, uygarlıklar arası etkileşimi sağlayan bir iletişim kanalıydı.

Bozkurt, N. (2002). s. 157 *

1. Antik Çağ'da ticaret yollarının devletler açısından önemi hakkında neler söylenebilir?

**Kaynak
B**

Ticaret yolları, insanlık ve ekonomi tarihinin en eski ve önemli kurumsal yapıları arasında yer almaktadır. Yeryüzü tarihinin ekonomik, kültürel ve siyasi etkileşimlerinde önemli bir parça olan tarihi ticaret yolları, farklı bölgeler ve ülkeler arasında mal, hizmet ve kültürel etkileşimin gerçekleştiği geleneksel ticaret rotalarını ifade eder. Çin'den başlayarak Anadolu kesişen ve buradan Akdeniz aracılığıyla Avrupa'ya ve Ortadoğu'ya kadar uzanan bu ticaret yolları ağı, genel anlamda tarihi ticaret yolları (İpek Yolu) olarak bilinir. Baharat Yolu veya diğer adıyla Hindistan Baharat Yolu da tarih boyunca Hindistan'dan başlayarak Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Avrupa'ya kadar uzanan diğer bir önemli tarihi ticaret rotasıdır. Tarih boyunca Dünya üzerindeki farklı bölgeleri birbirine bağlamış, kültürleri etkileşime sokmuş ve ticaretin yanı sıra bilgi ve teknoloji transferine de aracılık etmiş bu yolların ismi İpek Yolu ve Baharat Yolu'dur.

Yılmaz, V. (2023). s. 327 *

2. Kaynak A ve Kaynak B'ye göre ticaret yollarının ortaya çıkmasında hangi ihtiyaçlar ve etkileşimler belirleyici olmuştur?

3. Kaynak A ve Kaynak B'ye göre İpek Yolu ve Baharat Yolu'nun uzun süre önemini korumasının sebepleri nelerdir?

Akdeniz'in üstünlüğünün ekonomik temellerini yıkan, ve önemini azaltacak olan en önemli gelişme; dünyanın merkezinin; bu iç denizden Atlas Okyanusu'na kaymasıdır. Bu gelişme, 1492'de Amerika'nın keşfi ve 1497-1498'de Ümit Burnu seferleri ile başlar. Ancak söz konusu gelişmelerin havzadaki yansımaları zamanla ortaya çıkmıştır.

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Akdeniz'e Ümit Burnu'ndan gelen mallar, Ortadoğu'nun eski yollarından gelen mallara eşit hale gelmiştir. Bu arada Avrupa tüketimi iki misline çıktığı için, Venedik eski gücünü yeniden kazanmıştır. Bu koşullar, 16. yüzyılın sonuna kadar içdenizin ticareti ve öneminde bir gerilemenin olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak 17. yüzyılın başlarında (1620) baharat artık Akdeniz'e eski Kızıldeniz yoluyla değil, Hollanda gemileri ile, Atlantik ve Cebelitarık yoluyla gelmeye başlamıştır. (...)

1869'da açılan Süveyş Kanalı ve buharlı gemi teknolojisinin gelişmesi, Akdeniz'i bir göl olmaktan çıkarmış ve doğrudan Hint Okyanusu'na yönelik bir yola dönüştürmüştür. Ancak bu aşamadan sonra Ortadoğu'da, bu kavşağının paylaşılması için savaşlar ve barışlar dönemi başlamıştır. Fransızların yaptığı kanal, Akdeniz'le beraber, bir İngiliz yolu halini almıştır ve içdenizin yabancılaşması sürüp gitmiştir

Yıldız, D. (2003). s. 33-34 *

Kaynak

C

4. XV ve XVI. yüzyıllardan itibaren ticaret yollarının yön değiştirmesine neden olan başlıca gelişmeler nelerdir?

Süveyş Kanalı'nın açılması fikri Firavunlar (...) zamanına kadar gider. Mısır Türk egemenliğine girdikten sonra, deryalar kaptanı Ali Uluç, Padişaha, kanal açma fikrini kabul ettirmeye çalışmıştı. Padişah III. Mustafa (1757-1774) da aynı fikri benimsemiş ve birtakım incelemeler yaptırmıştı.

Napolyon da, Mısır'ı işgal edince, beraberinde götürdüğü ilim heyetinde bulunan mühendislerle, Akdeniz ile Kızıldeniz'in birleştirilmesinin mümkün olup olmadığını incelettirmiş ve olumlu cevap almıştı. Mehmet Ali'nin dördüncü oğlu Sait Paşa da, babası gibi Mısır'ın kalkınması için büyük fikirleri olduğundan, Akdeniz ile Kızıldeniz'i bir kanal ile birleştirerek Mısır'ın ekonomik ve ticari bakımdan kalkınmasını hızlandırmak istiyordu. Mehmet Ali, Süveyş Kanalı'nı açmak fikri kendisine teklif edildiğinde, "Boğazlar, Osmanlı Devleti'nin sebebi felaketi oldu. Ben de Mısır'da bir Boğazlar meselesi yaratmak istemem" demişti. Fakat oğlu Sait Paşa böyle düşünmedi. (...) Sait Paşa, Kanal fikrine çoktan hazır olduğundan, Süveyş Kanalı'nı açması için 30 Kasım 1854 de Lesseps (Lesepe)'e bir şirket kurma imtiyazını verdi. Fakat bu imtiyazın geçerli olabilmesi için Osmanlı Devleti'nin de bu imtiyazı onaylaması gerekiyordu. (...) Bu arada, Kanal işinin içine III. Napolyon da girmiş bulunuyordu.

III. Napolyon 1854 fermanı üzerine Sait Paşa'ya Lejyon Donör nişanını tevcih etti. Fransa'da bütün tanınmış devlet adamları Lesseps'in Kanal teşebbüsünü desteklemekteydi. Daha da ilginç, Kanal'ın açılması ile Akdeniz'deki limanlarının da önem kazanacağına inanan İtalya ve Avusturya da Kanal projesini desteklemekteydiler.

Lakin işin bu duruma gelmesi üzerine, İngiltere ile Fransa arasında, İstanbul'da, Babiali üzerinde büyük bir baskı mücadelesi başladı. Fransa, Babiali'den resmi izni koparmaya çalışırken, İngiltere de Babiali'nin bu izni vermemesi için çaba harcamaya başladı. Bu mücadele bir hayli uzun sürdü. İngiltere, Kanal çalışmalarını bile engellemek için her çareye başvurdu. (...) Süveyş Kanalı 17 Kasım 1869'da dünya deniz trafiğine açıldı.

Armaoğlu, F. (1997). s. 405-406 *

Kaynak

Ç

5. Kaynak C ve Kaynak Ç'ye göre Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla ticaret yollarında hangi değişimler yaşanmıştır?

6. Kaynak C ve Kaynak Ç'den hareketle Avrupa devletlerinin sömürgeci politikaları ile Süveyş Kanalı'nın açılması ticaret yollarının yönünü nasıl değiştirmiştir? Bu değişimde ekonomik, siyasi ve teknolojik faktörlerin rolünü açıklayınız.

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki kaynaktan faydalanarak verilen çalışmayı yapınız.

Kaynak
A

Sömürgecilik politikalarından sonra Avrupa devletleri yalnızca yeni ticaret yolları bulmakla kalmamış, aynı zamanda bu yollar üzerinde siyasi ve ekonomik hâkimiyet kurmaya yönelmiştir. Atlas Okyanusu'na açılan yeni güzergâhlar sayesinde dünya ticaretinin merkezi değişmiş, Akdeniz limanları eski önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu süreçte deniz ticareti hız kazanırken ticaretin kontrolü de giderek Avrupa devletlerinin eline geçmiştir.

19. yüzyılda Süveyş Kanalı'nın açılması ise Doğu ile Batı arasındaki deniz ulaşımını önemli ölçüde kısaltmış, ticaret hacmini artırmış ve uluslararası ticaret ağlarının yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Ancak bu gelişmeler sadece ekonomik sonuçlar doğurmamış aynı zamanda büyük devletler arasında rekabeti artırmış ve dünya güç dengelerinin yeniden kurulmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle İngiltere ile Fransa arasındaki politik mücadele uzun süre devam etmiştir.

Bununla birlikte ticaret yollarındaki bu dönüşüm, özellikle 19. yüzyıldan itibaren toplumlar arası etkileşimi daha da hızlandırmıştır. Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Avrupa ile Hindistan ve Uzak Doğu arasındaki deniz yolu yaklaşık 7000 kilometre kısaltmış; bu durum hem ticaret hacmini artırmış hem de insanlar, fikirler ve teknolojiler arasındaki dolaşımı yoğunlaştırmıştır. Örneğin Hindistan'dan Avrupa'ya taşınan çay ve pamuk, İngiltere'de yeni tüketim alışkanlıklarının ve sanayi üretiminin gelişmesine katkı sağlamıştır. Avrupa'dan Asya ve Afrika'ya gönderilen sanayi ürünleri, bu bölgelerde ekonomik ve toplumsal yapının dönüşmesine yol açmıştır. Aynı süreçte telgraf hatları ve buharlı gemiler, haberleşmeyi ve ulaşımı hızlandırarak kıtalar arası bilgi akışını kolaylaştırmıştır. Böylece ticaret yolları, yalnızca malların değil modern üretim tekniklerinin, iletişim araçlarının ve yaşam tarzlarının da yayıldığı bir ağ hâline gelmiş ve dünya ekonomisiyle birlikte kültürel etkileşim de küresel ölçekte derinleşmiştir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

DÜŞÜN

Ticaret yollarındaki dönüşümün dünya ekonomisi, güç dengeleri ve kültürel etkileşim üzerindeki etkilerini değerlendirerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

	Etkiler
Dünya Ekonomisi	
Güç Dengeleri	
Kültürel Etkileşim	

EŞLEŞ

Öğretmeninizin rehberliğinde rastgele eşleştirdiğiniz bir arkadaşınızla düşüncelerinizi tartışınız.

PAYLAŞ

Ulaştığınız sonuçları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik

Adı	Geçmişten Geleceğe Ticaret Yolları
Amaç	Tarihî ticaret yolları ile modern ticaret güzergâhlarını karşılaştırabilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği yapınız.

1. Aşağıdaki ulaşım projeleri hakkında güvenilir genel ağ kaynaklarından araştırma yaparak bilgi toplayınız.

Bakü-Tiflis-Kars
Demiryolu Projesi

Bir Kuşak Bir Yol
Projesi

2. Araştırma sürecinde aşağıdaki sorulara yanıtlar arayarak araştırmanızı detaylandırınız.

Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi	Sorular	Bir Kuşak Bir Yol Projesi
	Projenin amacı nedir?	
	Projeye neden ihtiyaç duyulmuştur?	
	Proje hangi bölgeleri birbirine bağlamaktadır?	
	Projenin ticaret üzerindeki etkileri nelerdir?	
	Proje hangi ülkeler veya bölgeler için avantaj sağlamaktadır?	
	Projenin küresel güç dengeleri ve uluslararası ilişkiler üzerindeki olası etkileri nelerdir?	
	Projenin Türkiye'nin uluslararası ticaret ve ulaşım ağı içindeki konumuna sağladığı katkılar nelerdir?	

3. Elde ettiğiniz bilgilerden faydalanarak tarihî ticaret yolları ile modern ticaret güzergâhları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları aşağıda verilen T tablosuna yazınız.

Tarihî Ticaret Yolları	Modern Ticaret Güzergâhları
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

- 4. Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi ile Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin Asya-Avrupa ticaret dengelerine olası etkileri hakkındaki kanıta dayalı öngörülerinizi tabloya yazınız.

Projeler	Ekonomik Etkiler	Siyasî Etkiler	Kültürel Etkiler
Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi			
Bir Kuşak Bir Yol Projesi			

Değerlendirme

Aşağıdaki Çıkış Kartı'nı doldurunuz.

Çıkış Kartı

3 Çalışmada öğrendiğiniz üç yeni bilgiyi yazınız.

.....

.....

.....

2 Çalışma boyunca hissettiğiniz iki duyguyu yazınız.

.....

.....

1 Hâlâ cevabını merak ettiğiniz bir soruyu yazınız.

.....

Performans Görevi

Adı	<i>Tarih Boyunca Ticaret Yolları</i>
Görev	<i>Bu performans görevinde sizlerden tarihî süreçte ticaret yollarının değişim ve sürekliliğini ortaya koyan, güzergâh değişimleri ile bu değişimlerin ekonomik ve siyasi sonuçlarını içeren bir zaman şeridi posterini hazırlamanız; bu görevi zamanında ve eksiksiz yerine getirmeniz, posterlerinizi sınıfta sunmanız beklenmektedir.</i>

1. Göreve başlamadan önce dikkat edilecek noktalar

- Posterinizde yer vereceğiniz ticaret yollarını belirleyiniz (İpek Yolu, Baharat Yolu, Kürk Yolu vb.).
- Zaman şeridinin başlangıç ve bitiş tarihlerini belirleyiniz.

2. Görev esnasında dikkat edilecek noktalar

- Güvenilir kaynaklardan ticaret yolları hakkında araştırma yapınız.
- Ticaret yollarının güzergâhlarının zaman içindeki değişimini ve bu değişimin nedenlerini araştırınız.
- Ticaret yollarındaki değişimlerin ekonomik ve siyasi sonuçlarını inceleyiniz.
- Araştırma sürecinde topladığınız bilgileri kronolojik olarak sıralayınız.
- Topladığınız bilgileri kullanarak ticaret yollarındaki değişim ve sürekliliği gösteren zaman şeridi posterini hazırlayınız.
- Posterinizde
 - » önemli ticaret yollarına ve bu yolların etkin olduğu dönemlere,
 - » güzergâh değişimlerine,
 - » güzergâh değişimlerinin ekonomik ve siyasi sonuçlarına yer veriniz.
- Posterinizde kronolojik sıraya uymaya dikkat ediniz.
- Posterinizde yer alan bilgilerin doğru olmasına dikkat ediniz. Bilgileri kısa ve açık ifadelerle yazınız.
- Posterinizde konuyla ilgili harita, görsel veya sembollere yer veriniz. Görsellerin konuyla ilişkili olmasına özen gösteriniz.
- Posterinizin anlaşılır ve düzenli olmasına dikkat ediniz.

3. Görev bitiminde dikkat edilecek noktalar

- Hazırladığınız posterini sınıfta sununuz. Posterinizde yer alan ticaret yolları hakkında kısaca bilgi veriniz.
- Sunum sırasında etkili iletişim yöntemlerini kullanmaya özen gösteriniz.
- Performans görevinizi zamanında ve eksiksiz olarak yapmaya özen gösteriniz.

Değerlendirme: Performans göreviniz öğretmeniniz tarafından Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Analitik Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

1.2. TİCARET YOLLARININ KÜLTÜRLER ARASI ETKİLEŞİME KATKILARI

ÖĞRENIYORUM

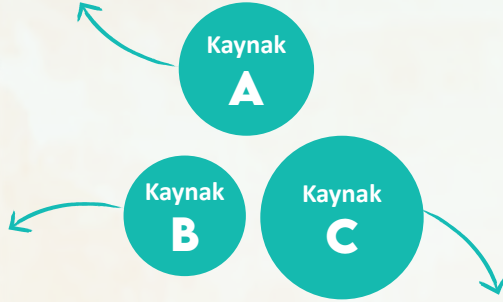
Anadolu'nun stratejik önemi ile ilgili 22-23. sayfalarda yer alan haritalardan ve aşağıdaki kaynaklardan faydalanarak soruları cevaplayınız.

Anadolu, coğrafi olarak sahip olduğu konumdan dolayı jeopolitik önemini yüzyıllardır sürdüren bir konuma sahip olmuştur. Doğu'dan Batı'ya doğru akan medeniyet nehrinin geçiş noktası olma özelliğinden dolayı Asya, Avrupa, Avrasya arasında hareket eden kavimlerin geçişlerine tanıklık etmiştir. Aynı zamanda sadece köprü vazifesi görmeyip, bu medeniyetlere katkıda bulunup, bir harman noktası olmuş ve dolayısıyla bu medeniyetlere ait izleri bünyesinde taşıma ayrıcalığını elde etmiştir. Mezopotamya ve Mısır'da doğan ilk medeniyetler Doğu'dan Batı'ya doğru hareket ederken Anadolu'yu en kısa yol olarak seçmişlerdir. Bu seçim, birçok kültürel, sosyal, dini, ekonomik vb. gelişmenin Anadolu topraklarında ya da civarında meydana gelmesine neden olmuştur. Ramsay (Remsi), tüm bu saydığımız özelliklerinden dolayı Anadolu'yu şu sözlerle tanımlar: "Günümüzde toprak olarak Türkiye'nin Asya kıtası tarafında kalan tarafları Eski Çağ'ın en zengin coğrafyasıdır."

Berk, F. M. (2018). s. 7 *

Kıtaların karşılaştıkları bir yerde olan Türkiye; Dünya Adası'nın menteşesi üzerine vurulan kilit ve onun anahtarı niteliğindedir. Türkiye toprakları, coğrafi konumu ve diğer coğrafi özellikleri nedeniyle çok sayıda uygarlığın doğup geliştiği bir yer olmuştur. Dünya tarihi incelediğinde, coğrafi bakımdan çok elverişli ve stratejik bölgelerde kuruldukları için geçmişte önemli rol oynamış, farklı medeniyetleri bünyesinde barındırmış ve bugün de aynı öneme haiz ülke sayısı 10–15 civarında olup, bu ülkelerden birisi de hiç kuşkusuz ki Türkiye'dir. (...) Orta Doğu ve bir parçası olan Türkiye'nin coğrafi konumu ve sahip olduğu coğrafi potansiyelleri, tarih boyunca siyasal, ekonomik ve kültürel yapılarını şekillendirici faktörlerden biri olmuştur. (...) Orta Doğu ve Anadolu'nun bereket coğrafyası oluşları, bir taraftan dinamik bir toplumsal yapıya zemin hazırlarken, diğer taraftan uluslararası güç odakları bakımından iştah kabartan bir yapıya sahiptir. Orta Doğu, doğrudan enerji kaynakları merkezi olması, Anadolu ise bir sentez ülkesi olmasıyla dikkat çeker.

Kaya, F. (2017). s. 4 *

M.Ö. II. Binin başlarında Asur'dan Anadolu'ya gelen ticaret kolonileri döneminden itibaren, Asya'dan Avrupa'ya uzanan yol güzergahında belki de en önemli coğrafyalardan biri Anadolu olmuştur. Anadolu stratejik konumunun getirdiği üstünlükler sayesinde başta İpek Yolu olmak üzere askeri ve ticari bir çok yolun merkezinde yer almış dolayısı ile farklı dönemlerde bahsi geçen yolların işlevinin temsil ettiği olguların şekillenmesine doğrudan etkide bulunmuştur. Tarihsel süreç içerisinde siyasi, askeri, yönetsel, ekonomik ve hatta kültürel bir çok sebep yol ağları ve güzergahların oluşum ve değişimlerine doğrudan etki etmiştir. Siyasi organizasyonun sarsılması veya yok olması yol güzergahlarını doğrudan etkilemiş, değişikliklere sebep olmuş ve bazen de etkilerinin azalmasına kadar ilerleyen bir sürece sebep olmuştur.

(...) Doğu batı ekseninde ilerleyen yol kültürünün daha çok doğuyu temsil eden, doğu ile dönemsel olarak farklılıklar gösterse de uzun süre batıyı temsil eden İstanbul'un batı toplumlarıyla kurmuş olduğu kültürel köprü özelliği de tıpkı kara ulaşımının fiziken sağlanması kadar önem arz etmektedir. Bu iletişimin değişen devletlere ve siyasi dengelere rağmen bir şekilde devam etmesi ticareti hep hareketli kılmış ve ekonomiyi güçlü tutmuştur.

Kamiloğlu, O. (2023). s. 2-3 *

Asya ile Avrupa arasında doğal bir köprü durumunda olan Anadolu, coğrafi ve jeopolitik konumunun doğal bir sonucu olarak, tarihin ilk döneminden itibaren uluslararası ulaşımında önemli bir rol üstlenmiş, önemli ticaret yollarının geçtiği bir merkez konumunda olmuştur. Birçok kültür ve uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu, Anadolu Selçuklularından önce zaman içinde gelişen tarihin en eski ticari yollarına sahipti. Bunlardan Hitit, Asur ticaret kolonilerinin yolları, Pers Kral Yolu, Roma Yolu ve Bizans yol ağı olarak bilinen askeri ve ticaret yolu daha sonra İpek Yolu adını almıştır. Anadolu'da binlerce yıl boyunca uygarlıklar arasındaki ilişkileri sağlayan bağlantılar olan bu yolları ticaret kervanları ve ordular kullanmıştır. Anadolu'daki bu yollar, geçtiği bölgenin coğrafi koşullarının olanakları nispetinde doğal güzergâhları ve geçitleri izlemiştir.

Günel, G. (2010). s. 134-135 *

Kaynak

Ç

1. Anadolu'nun stratejik önem kazanmasında etkili olan coğrafi özellikler nelerdir?

2. Anadolu üzerinden birbirine bağlanan medeniyet havzaları hangileridir?

3. Anadolu'nun tarih boyunca ticaret yolları üzerindeki konumu ile Türkiye'nin XXI. yüzyılda uluslararası ticaret ve ulaşım ağlarındaki konumu arasında nasıl bir benzerlik kurulabilir?

Etkinlik

Adı	Anadolu: Asya ile Avrupa Arasındaki Köprü
Amaç	Anadolu'nun stratejik önemini uluslararası ticaret koridorları üzerinden değerlendirebilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği yapınız.

1. Verilen metinden ve haritadan faydalanarak soruları cevaplayınız.
2. Türkiye'nin günümüzdeki ticaret koridorlarını ve uluslararası bağlantılarını dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Anadolu, Asya ile Avrupa arasındaki lojistik ağların (demir yolu, kara yolu, deniz yolu) kesişim noktasına dönüşmüştür. Tarihî İpek Yolu'nun canlandırılması projesinin en önemli bileşenlerinden biri olan Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridor (Orta Koridor); Çin'den başlayıp demir yolu ve kara yolu bağlantılarıyla Türkistan'a ulaşmaktadır. Ardından Kazakistan ve Türkmenistan güzergâhı üzerinden Hazar Geçişli'ni kullanarak Azerbaycan ile Gürcistan rotasını takip edip, Türkiye üzerinden Avrupa'nın diğer ülkelerine uzanmaktadır.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

Harita 1.3: Orta koridor

a) Haritaya göre Türkiye hangi bölgeler arasında bağlantı sağlamaktadır?

.....

.....

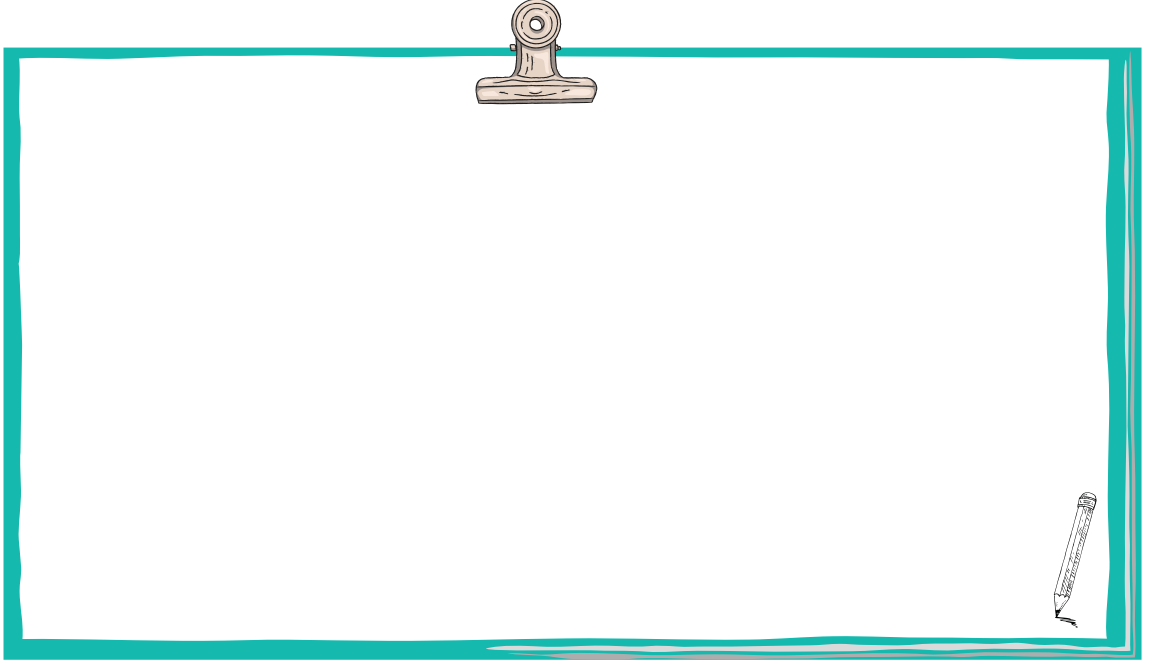
b) Türkiye'nin uluslararası ticaret ulaşım yolları üzerindeki konumu kültürler arası etkileşimi nasıl etkilemiştir? Değerlendiriniz.

.....

.....

- 2. Anadolu'nun stratejik önemi ile ilgili bir afiş tasarlayınız. Afişinizi tasarlarken aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.

- Kısa ve etkileyici bir slogan yazınız.
- Konuyu yansıtan bir görsel kullanınız veya çiziniz.
- En az üç anahtar kavrama yer veriniz.
- Afişinizi sınıf panosunda sergileyiniz.

Değerlendirme

Aşağıdaki Çıkış Kartı'nı doldurunuz.

Çıkış Kartı

3 Çalışma sırasında öğrendiğiniz üç yeni bilgiyi yazınız.

.....

.....

.....

2 Çalışma boyunca hissettiğiniz iki duyguyu yazınız.

.....

.....

1 Hâlâ cevabını merak ettiğiniz bir soruyu yazınız.

.....

Adı	Anadolu'nun Stratejik Önemi
Amaç	Anadolu'nun stratejik ve coğrafi önemini yazılı olarak ifade edebilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği yapınız.

1. Coğrafya bilgini William Mitchell Ramsay'ın (Vilyım Mitçel Ramsey): *“Günümüzde toprak olarak Türkiye'nin Asya kıtası tarafında kalan tarafları Eski Çağ'ın en zengin coğrafyasıdır.”* sözünü değerlendiren kısa bir metin yazınız.
2. Metninizde aşağıdaki kavramlara yer veriniz.

- Coğrafya
- Ticaret
- Köprü
- Anadolu
- Medeniyet

Değerlendirme

Oluşturduğunuz metinden hareketle aşağıdaki boşlukları uygun ifadelerle tamamlayınız.

Anadolu'nun
çünkü

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki kaynaklardan faydalanarak verilen çalışmaları yapınız.

Tarihte İpek Yolu'nun en kritik geçiş güzergahlarından biri olan Anadolu'ya ev sahipliği yapan Türkiye, Çin'den başlayarak Avrupa'nın içlerine uzanacak olan projenin önemli ülkelerinden biridir. Avrupa, Asya ve Ortadoğu coğrafyasının kesiştiği noktada yer alan Türkiye, projenin kara ve demiryollarını içeren İpek Yolu Ekonomik Kuşağı hattının Avrupa'ya bağlantı noktasını oluşturmaktadır. İpek Yolu kapsamında yapılması planlanan altyapı projeleri sayesinde Türkiye ile Asya ülkeleri arasında işbirliklerinin artması ve ciddi sermaye hareketliliğinin ortaya çıkması beklenmektedir.

Duranlar, S. ve Anaiev (Anayev), S. A. (2018). s. 1033 *

Kaynak
A

(...) Modern İpek Yolu projesinin, Türkiye'ye yapacağı en önemli katkı yeni pazar alanları açarak Türkiye'nin ihracat potansiyelini artıracak olmasıdır. Modern İpek Yolu'nun "Orta Koridor"unu oluşturan Türkiye ile Çin arasındaki sevkiyat süresinin 30 günden 10 güne düşmesi ve Pekin'den deniz yolu ile iki ayda teslim edilen ürünlerin iki haftadan daha kısa bir sürede İstanbul'a ulaştırılacak olması bu anlamda projeyi Türkiye açısından daha da önemli hale getirmektedir.

Türkiye'ye sermaye girişini ve yabancı yatırımları canlandırması ve dünyanın ikinci en büyük ekonomik gücü olan Çin ile daha dengeli bir ticaret hacmini sağlaması beklenen Modern İpek Yolu zirvesinde Çin ile Türkiye arasında birçok alanda anlaşmalar imzalanmıştır.

Karagöl, E. T. (2017). s. 5 *

Kaynak
B

1. Türkiye'nin dünya ticaretindeki tarihsel rolü ile günümüzdeki rolü arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
2. Türkiye'nin ticaret yollarındaki rolünü ifade eden temel kavramlar nelerdir?

-
-
-

-
-
-

3. Türkiye'nin ticaret yollarındaki önemini belirleyen coğrafi özellikler nelerdir?

-
-
-

4. Modern İpek Yolu Projesi'nin Türkiye'ye sağlayabileceği katkıları aşağıdaki tabloya yazınız.

Ekonomi	Ulaşım	Uluslararası İlişkiler

ÖĞRENİYORUM

Ticaret yollarının medeniyetler üzerindeki etkileriyle ilgili aşağıdaki kaynaklardan faydalanarak verilen çalışmaları yapınız.

Özellikle barış zamanlarında yaşanan yoğun ticari faaliyetler sonucu iki taraf sosyokültürel açıdan birbirleri tanıma fırsatı bulmuş ve bu durum günümüze kadar sürecek bir kültürel etkileşimi de beraberinde getirmiştir. (...) Doğu'ya yerleşen Haçlılar zamanla onların adetlerini benimsemişler, onlar gibi giyinmeye başlamışlar ve yerli Hristiyanlarla gerçekleştirdikleri evliliklerle onlar gibi yaşamışlardır. Haçlılarda özellikle iklim, fiziksel koşullar ve beslenme alışkanlıkları konusunda önemli değişiklikler görülmüştür. Haçlıların Avrupa'dan getirdikleri kendilerine has alışkanlıklar zamanla doğu kültürü içerisinde erimiş ve onlar yerli kültüre adapte olmaya başlamışlardır.

Kültürel etkileşim konusunda somut örnekler vermek gerektiğinde Haçlıların günlük yaşamı üzerinde kısaca bir gezinti yapmak yeterli olacaktır. Haçlılarda önceden mevcut olmayan ve Doğu adetleri içerisinde yer alan; uzun sakallar bırakmak, pamuk veya ketenden yapılmış uzun elbiselerle sokakta dolaşmak, Haçlı kadınlarında görülen gösterişli takılar ve makyaj yapmak, Haçlı evlerinde sofraları süsleyen yağlı baharatlı doğu yemekleri, çeşitli meyvelerin karıştırılması ile hazırlanmış meyve suları gibi çoğaltılabilecek örnekler mevcuttur.

Güngörmez, Z. (2014). s. 126 *

Kaynak

A

Kaynak

B

Kaynak

C

Orta Çağ'da endüstri alanındaki gelişmeler genel olarak eğitim ve toplumların kendi edindiği tecrübeler sonucunda oluşmaktaydı. Bunlara ilaveten ticarî faaliyetler neticesinde tüccarların gittikleri ülkelere kendi teknolojik ürünlerini ve yeniliklerini götürmesi ya da anlatması da bir diğer etkendi. (...) Orta-Doğu devletleri genelde yenilikleri Çin'den ithal etmekteydi. Orta-Doğu'da kullanılan her yeni teknoloji Avrupa tarafından da yakından takip ediliyordu. Avrupa bu gelişmeleri, gerek İspanya'da Endülüs Emevî Devleti aracılığı ile gerek bölgeye hac vazifesini yerine getirmek için gelen hacılardan gerekse ticarî gelişmeler vasıtasıyla hareket halinde olan tüccarlardan öğrenmekteydi. Bunlara daha sonraları da Haçlı Seferleri eklendi. Endüstri alanındaki yenilikler kapsamında çalışmanın inceleme alanına giren endüstri kolları ağırlıklı olarak; cam, kâğıt, tekstil ve şeker olarak belirlendi. Bunların dışında ahşap işlemeciliği, gemicilik, madencilik, sabun, gül suyu üretimi ve değirmen endüstrisi hakkında da bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda devletlerin elde ettiği gelire baktığımızda, endüstriyel teknoloji için verilen mücadele ve savaşların nedenini daha iyi anlayabiliyoruz.

Bilindir, S. (2021). s. 831 *

Doğudan batıya seyahat eden tüccarlar yollarında doğunun el yapımı ve süsleme sanatı örneklerini de götürdüler. Çin ve Türkistan'ın boyama ve plastik sanatları İpek Yolu tüccarları vesilesi ile Ortadoğu ve batıya taşınmıştır. Oğuz Türklerinin tarihini anlatan ve asırlarca ağızdan ağza dolaşan Dede Korkut hikayeleri ve farklı yörelerde farklı isimlerle anılan Köroğlu hikayeleri İpek Yolu sayesinde Asya'dan dünyaya yayıldı. Ayrıca, irdelediği konular ve insan karakterleri dünyanın her yerinde geçerli olan Nasreddin Hoca'nın hikâyeleri ve hayat felsefesi İpek Yolu üzerinde ticaret yapan insanların etkisi ile sadece Anadolu'da kalmamış, İran'dan İtalya'ya ve Kuzey Afrika'ya kadar ulaşmıştır.

Kan, K. (2015). s. 1141-1142 *

1. a) Ön bilgilerinizden de faydalanarak görsellerde yer alan buluşların hangi medeniyetlere ait olduğunu ilgili boşluklara yazınız.

- b) Verilen buluşların farklı medeniyetler üzerindeki etkileri neler olabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

- c) Ticaret yollarının medeniyetler üzerindeki ekonomik, kültürel ve teknolojik etkileri nelerdir? Tabloya yazınız.

Ekonomik Etkileri	Kültürel Etkileri	Teknolojik Etkileri

2. Ticaret yolları aracılığıyla gerçekleştirilen kültürel ve teknolojik etkileşimler olmasaydı medeniyetlerin gelişiminde hangi eksiklikler ortaya çıkardı? Bilim, sanat veya din alanlarından birini seçerek somut örneklerle açıklayınız.
3. İpek Yolu üzerinde doğudan batıya seyahat eden bir tüccar olduğunuzu düşününüz. Gittiğiniz yerlerde gördüğünüz farklılıkları anlatan bir günlük yazınız.

Günlüğüm!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Adı	<i>Ticaret Yollarının Etkileri</i>
Amaç	<i>Ticaret yollarının ekonomik, kültürel ve teknolojik etkilerini farklı bakış açılarıyla değerlendirebilme</i>
Süre	<i>30 + 30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği yapınız.

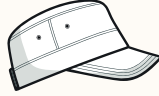
- Öğretmeninizin rehberliğinde altı kişilik gruplar oluşturunuz.
- Her grup için bir lider seçiniz.
- Grup üyeleri olarak aşağıda yer alan ifadeyi farklı renklerdeki şapkalarda verilen açıklamalara uygun şekilde değerlendiriniz (Grup lideri, mavi şapka rolünü üstlenerek tartışmanın akışını ve süresini yönetir. Her öğrencinin sırayla farklı bir şapkayı temsil etmesini ve o bakış açısıyla düşüncelerini paylaşmasını sağlar.).

"Ticaret yolları medeniyetlerin ekonomik, kültürel ve teknolojik gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır."

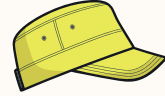
Kırmızı şapka

(Duygu ve sezgilerinizi ifade ediniz.)

Beyaz şapka

(Duygu ve yorum katmadan, bilgi ve gerçeklere dayanarak açıklayınız.)

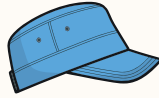
Sarı şapka

(Olumlu yönlerini ve sağladığı faydaları açıklayınız.)

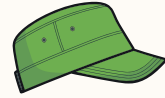
Siyah şapka

(Olumsuz yönlerini, ortaya çıkardığı sorunları ve riskleri değerlendiriniz.)

Mavi şapka

(Ortaya konulan görüşleri değerlendirerek genel bir sonuca ulaşınız.)

Yeşil şapka

(Konuya ilişkin özgün ve yaratıcı fikirler üretiniz, farklı bakış açıları geliştiriniz.)

- Ortaya çıkan fikirleri sınıfta paylaşınız.

Değerlendirme

Ticaret yolları ile ilgili öğrendiklerinizi değerlendiren bir yansıtma yazısı yazınız.

Vansitma Yazisi

Çalışmanızı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu			
Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmanızı en doğru şekilde yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği “X” ile işaretleyiniz. “Hiçbir Zaman” ve “Bazen” seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksiklerinizi gözden geçiriniz.			
Öğrencinin Adı ve Soyadı:		Sınıfı:	Numarası:
Ölçütler	Dereceler		
	Hiçbir Zaman (1)	Bazen (2)	Her Zaman (3)
Etkinlik süresince aktif katılım sağladım.			
Görüşlerimi açık ve anlaşılır şekilde ifade ettim.			
Her şapkaya uygun fikirler ürettim.			
Arkadaşlarımla fikirlerimi dikkatle dinledim.			
Farklı bakış açılarına saygı gösterdim.			
Grup içinde sorumluluklarımı yerine getirdim.			

Çalışma süreciniz öğretmeniniz tarafından karekodda verilen Grup Değerlendirme Formu ile değerlendirilecektir.

Grup Değerlendirme
Formu'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

“Medeniyetleri Birleştiren Yollar” teması ile ilgili öğrenme günlüğünü doldurunuz.

Öğrenme Günlüğü

1. Bu temada neler öğrendiniz?

2. Öğrendiklerinizin içinde sizin için en önemli bilgi hangisiydi?

3. Hangi konuları öğrenirken zorlandınız?

4. Daha detaylı öğrenmek istediğiniz konular nelerdir?

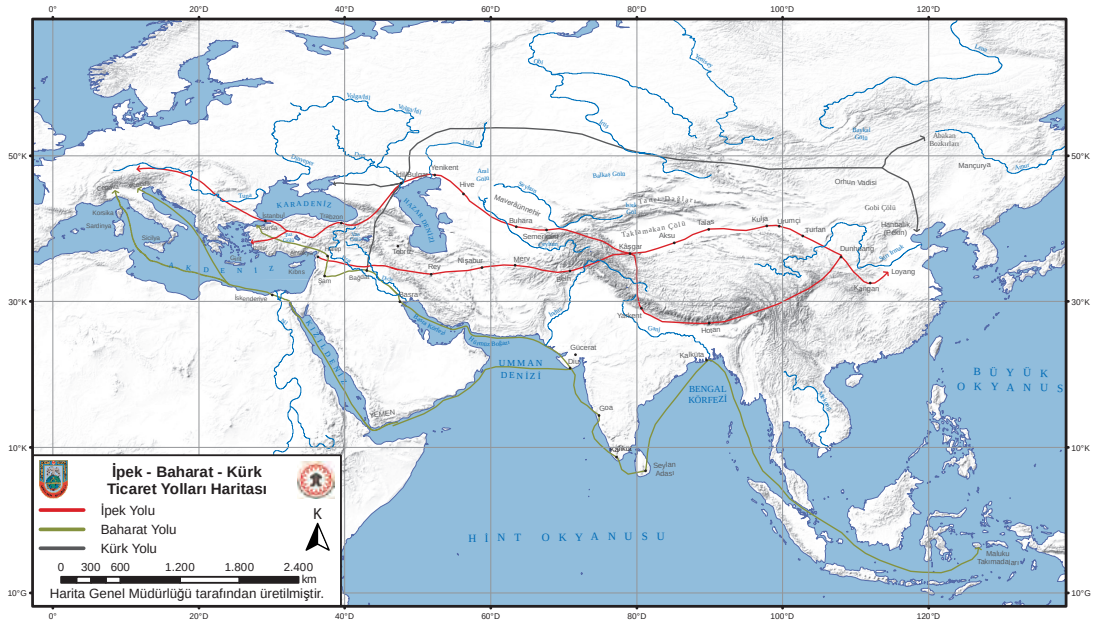
5. Öğrendiklerinizi günlük hayatta nasıl kullanabilirsiniz?

1. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-4. soruları aşağıdaki metinden ve haritadan faydalanarak cevaplayınız.

İpek Yolu tarihte Uzak Doğu ile Avrupa'nın Akdeniz kıyısında, Venedik ve Cenova başta olmak üzere, İtalyan şehir devletleri arasında asırlarca yapılan ve hemen hemen başka örneği olmayan bir ticaret şeklidir. Çin'de Doğu Türkistan'dan (bugünkü Sincan Bölgesi) başlayan bu yol binlerce kilometre uzanarak Türkistan'ın dağ ve çöllerini aşıp Batı'ya doğru uzanmış ve Hazar Denizi'ne ulaşmıştır. Burada ikiye ayrılmış, birisi Kuzey'de Anadolu üzerinden, diğeri de Akdeniz'in güney doğusundan devam etmiştir. Anadolu üzerinden geçen hat-tın da üç farklı kolu olduğu görülmektedir. Birisi Kuzey Anadolu'yu izleyerek Erzurum ve Trabzon üzerinden Karadeniz'e ulaşmış, orta hat denilebilen ikincisi Anadolu yarımadasını doğu batı yönünde aşarak, Bursa ve İstanbul üzerinden Avrupa'ya ulaşmıştır. Üçüncüsü ise Kayseri üzerinden Anadolu'nun güneyine doğru uzanmış ve Antalya yoluyla Akdeniz'e varmıştır.

- İpek Yolu, Baharat Yolu ve Kürk Yolu'nu kara ve deniz bağlantıları açısından karşılaştırarak bu yolların benzer ve farklı yönlerini yazınız.
.....
.....
.....
- İpek Yolu'nun güzergâhını doğudan batıya doğru sıralayarak bu güzergâh üzerinde yer alan bölgelerin günümüzde hangi ülkelerin sınırları içinde bulunduğunu belirtiniz.
.....
.....
.....
- İpek, Baharat ve Kürk yollarının güzergâhları birlikte değerlendirildiğinde bu ticaret yolları ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?
A) Deniz taşımacılığında ön plana çıkmışlardır.
B) Tek bir merkezin kontrolünde yönetilmişlerdir.
C) Farklı kıtalar arasında bağlantı kurmuşlardır.
D) Zamanla önemlerini kaybederek etkilerini yitirmişlerdir.
E) Yerel ihtiyaçlara yönelik sınırlı bir ticaret ağına sahiplerdir.

4. Bu ticaret yollarının geçtiği bölgelerin günümüzde de önemli olmasının nedenlerini açıklayınız.

.....

.....

.....

5-8. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Kadim İpek Yolu, insanlık tarihinde Akdeniz'den Pasifik Okyanusu'na kadar ülkeleri birbirine bağlayan ve yüzyıllar boyunca farklı milletler ve medeniyetler arasında etkileşimin sağlandığı; malların, fikirlerin, teknolojilerin ve zanaatların değiş tokuş edildiği bir güzergâh olmuştur. Yol, adını o dönemde dünyanın en değerli kumaşı sayılan ve ticarete para yerine kullanılan ipekten almıştır. Kadim İpek Yolu sadece ipek, porselen, kâğıt, baharat, değerli madenler, mineraller, el sanatları gibi malların ihracatı için bir güzergâh olarak hizmet etmemiş, aynı zamanda tiyatro, dans, resim, mimari ve müzik sanatını da içeren kültürel alışverişi de aktarmıştır. Ünlü ilim adamlarını doğudan batıya, batıdan doğuya ulaştıran bir kültür ve medeniyet köprüsü olmuş ve tarih boyunca yol üzerinde hanlar, kervansaraylar, hamamlar, köprüler gibi pek çok mimari yapı inşa edilmiştir. Ayrıca İslamiyet, Budizm, Hristiyanlık, Yahudilik gibi inanç ve dinler; Çin, Hint ve Orta Doğu kaynaklı felsefeler de bu yol ağından toplumlara yayılmışlardır. Dolayısıyla Kadim İpek Yolu dünya uygarlıklarının önemli bir temeli olarak kabul görmekte ve olağanüstü bir tarihi ve kültürel zenginlik sunmaktadır.

5. İpek Yolu'nun kültürel ve entelektüel bir etkileşim ağı olduğunu gösteren unsurlar nelerdir?

.....

.....

.....

6. İpek Yolu'nun toplumlar üzerindeki ekonomik, kültürel ve teknolojik etkileriyle ilgili örnekleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Ekonomik	Kültürel	Teknolojik

7. İpek Yolu'nun bir "kültür ve medeniyet köprüsü" olarak nitelendirilmesinin nedenlerini yorumlayınız.

.....

.....

.....

8. İpek Yolu hakkında aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşamaz?

- A) Kültürel farklılıkları ortadan kaldırmıştır.
- B) Ticaret ile kültürel etkileşimi sağlamıştır.
- C) Doğu ile Batı arasında bir köprü olmuştur.
- D) Teknoloji ve zanaatın yayılmasını sağlamıştır.
- E) Farklı inançların yayılmasında etkili olmuştur.

9-12. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Doğu ile Batı arasındaki kervanlar vasıtasıyla yapılan ticarete Uygurlar, İpek Yolu üzerinde bulunan çeşitli kültürlerle temas etmiş ve kültürler, Uygur sanatına ve manevi hayatında yepyeni pencereler açmıştır. Uygurların hükümrânlığı altında birçok kavim ve etnik gruba ev sahipliği yapan Uygur şehirleri ise farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bölgeler olmuştur. Turfan ve çevresindeki bölgelerde yapılan arkeolojik kazılarda 20’den fazla farklı dile ait el yazma metinleri bulunmuştur. Bu diller arasında Eski Türkçe, Çince, Sanskrit, Soğdça, Pehlevi (Orta Farsça), Yeni Farsça, Persçe, Tibetçe, Moğolca, Pali dili, Tımsuk dili, Toharca A ve Toharca B, Baktriya dili, Hotence, İbranice, Süryanice, Arapça, Tanggutça, Grekçe ve Kitan dili gibi farklı dillere ait çok sayıda el yazması metinler bulunmuştur. İpek Yolu’ndaki kültürel etkileşimin sonucu olarak Uygur şehirlerinde dinsel açıdan da çeşitlilik sergilemektedir. Eski Türk inancı olan Şamanizm’in yanında Maniheizm’i benimsemiş olan Uygurlar, bu inançlarını Tarım havzasında Tohar, Soğd gibi kavimlerin etkisiyle Budizm’i benimsemiş ve farklı dillerde kaleme alınmış olan Budizm içerikli eserleri Türkçeye çevirmişlerdir.

9. Ticaret yollarının dinî inançlar üzerindeki etkisini değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

10. İpek Yolu üzerindeki Uygur şehirlerine ilişkin verilen bilgiler değerlendirildiğinde aşağıdaki durumlardan hangisi kültürler arası etkileşimin somut bir yansıması olarak gösterilebilir?

- A) Farklı dillere ait metinlerin bulunması
- B) Uygurların farklı dinleri benimsemesi
- C) Farklı etnik toplulukların bir arada yaşaması
- D) Ticaret faaliyetlerinin gelişmesi
- E) Kâğıdın kullanılmaya başlanması

11. Ticaret yollarının kültürler arası etkileşime sağladığı katkıları bir örnek üzerinden yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

12. İpek Yolu’nun bir toplumun yalnızca “tüketici” değil aynı zamanda bilgiyi işleyen bir “üretici” konumuna gelmesine nasıl katkı sağladığını metinden örnek vererek değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

2. TEMA

TÜRK TARİHİNDEKİ BAŞKENTLER

2.1. TÜRK TARİHİNDEKİ BAŞKENTLERİN COĞRAFİ VE STRATEJİK ÖNEMİ

2.2. TÜRK TARİHİNDEKİ BAŞKENTLERİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL HAYATI

Anahtar Kavramlar

- başkent
- idari yapı
- kültürel hayat
- merkez
- stratejik önem
- toplumsal yapı

Bu temada sizlerden

- Türk tarihindeki başkentlerin seçilme nedenlerini coğrafi ve stratejik açıdan tarihsel bağlamı içerisinde değerlendirebilmeniz,
- Türk tarihindeki başkentlerin toplumsal ve kültürel hayatını kanıta dayalı sorgulayabilmeniz ve araştırabilmeniz beklenmektedir.

Tema kapsamında balık kılıcı diyagramını, ilişkilendirme diyagramını, çıkış kartını doldurmanız; performans görevini tamamlamanız; ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Topkapı Sarayı, İstanbul

Başlarken

1. Aşağıdaki soruları sınıf arkadaşlarınızla tartışarak cevaplayınız.

- Farklı coğrafyalarda aynı dönemde hüküm sürmüş Türk devletleri hangileridir?
- Türklerin çok geniş bir coğrafyaya yayılmasının sebepleri neler olabilir?

2. Aşağıdaki tabloya tarih boyunca kurulmuş Türk devletlerinin başkentlerinden bildiklerinizi yazınız.

Tarihteki Türk Devletlerinin Başkentleri	
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

3. Aşağıdaki kelime ilişkilendirme çalışmasını yapınız.

I. Bölüm: Aşağıdaki tabloda tarihteki Türk devletlerinin başkentleri verilmiştir. Her başkent için aklınıza gelen kavramlardan ikisini yazınız.

Ötüken
•
•

Balasagun
•
•

Ordu-Balık
•
•

Kaşgar
•
•

Gazne
•
•

Nişabur
•
•

Rey
•
•

İsfahan
•
•

Merv
•
•

Konya
•
•

Bursa
•
•

Edirne
•
•

İstanbul
•
•

II. Bölüm: Başkentlerin altına yazdığınız kavramları, ilgili başkent isimleriyle birlikte kullanarak anlamlı birer cümle yazınız.

Ötüken

Balasagun

Ordu-Balık

Kaşgar

Gazne

Nişabur

Rey

İsfahan

Merv

Konya

Bursa

Edirne

İstanbul

4. Aşağıda verilen düşün-eşleş-paylaş çalışmasını yapınız.

DÜŞÜN

İstanbul'un fethinin Türk tarihi açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilmesinin nedenini açıklayınız.

.....

.....

EŞLEŞ

Öğretmeninizin rehberliğinde rastgele eşleştığınız bir arkadaşınızla düşüncelerinizi tartışınız.

PAYLAŞ

Cevaplarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bilgi Köprüsü

Aşağıdaki kaynaktan faydalanarak verilen çalışmaları yapınız.

Kaynak

A

Devletlerin bir yönetim merkezi teşkil etmek adına başkent teşkilatı kurması, Antik devirlerden günümüze kadar idari geleneğin değişmez bir uygulamasıdır. Bu durum başkentini önemini devletlerin yönetim biçimlerinden bağımsız şekilde ortaya koymaktadır. Cumhuriyet, monarşi, üniter ya da federal devlet biçimlerinden hangisi olursa olsun idari teşkilatlanma ve yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesinde başkent uygulamasına yer verilmiştir. Başkent idaresi sadece mekânsal bir tanımlama değildir. Yönetim ilkelerinin belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi bağlamında hukuki ve idari yönü olduğu gibi devletin/egemenin siyasi gücünü sembolize eden bir yönü de vardır. İdare hukuku literatüründe idari teşkilat konu başlığı ele alınırken hem idari teşkilata hakim ilkeler hem de organik anlamda idari teşkilat “merkezi idare”, “merkez teşkilat” ya da “başkent teşkilatı” gibi kavramlar üzerine temellendirilmektedir. (...)

Apaydın, B. (2024). s. 177 *

1. Devletlerin başkentinin olmaması ne gibi sorunlara yol açabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. “Başkent” kavramına ilişkin aşağıdaki tabloda istenen bölümleri doldurunuz.

Tanım	Başkentlerin Sahip Olması Gereken Özellikler
.....	
.....	
.....	
Başkent	
Başkent Örnekleri	Başkent Olmayan Şehirlerden Örnekler
.....	
.....	
.....	

2.1. TÜRK TARİHİNDEKİ BAŞKENTLERİN COĞRAFİ VE STRATEJİK ÖNEMİ

SORGULUYORUM

1. Aşağıdaki adımları takip ederek beyin fırtınası çalışmasını gerçekleştiriniz.

- Beyin fırtınasını yönlendirmek üzere bir sınıf sözcüsü belirleyiniz.
- "Bir devlet için başkent seçiminin önemi nedir?" sorusu hakkında fikirlerinizi paylaşınız.
- Fikirlerinizi çekinmeden ve açıkça belirtiniz.
- Arkadaşlarınızın fikirlerini saygıyla dinleyiniz.
- Sınıf sözcüsü aracılığıyla fikirleri tahtaya yazınız ve bu fikirler üzerine tartışınız.
- Tartışma sonrası ulaştığınız ortak sonuçları yazınız.

Notlar

2. Aşağıdaki tabloda Türk tarihindeki başkentler verilmiştir. Bu başkentlerin hangi Türk devletlerine ait olduğuna dair tahminlerinizi yazınız. Tahminlerinizi 52 ve 53. sayfalarda yer alan harita ve metinlerle karşılaştırınız. Elde ettiğiniz sonuçlara göre tahminlerinizin doğruluğunu kontrol ediniz ve ulaştığınız sonuçları değerlendiriniz.

Başkentler	Tahminlerim	Doğru Cevap	Değerlendirmem
Ötüken			
Balasagun			
Ordu-Balık			
Kaşgar			
Gazne			
Nişabur			
Rey			
İsfahan			
Merv			
Konya			
Bursa			
Edirne			
İstanbul			

ÖĞRENİYORUM

Türk tarihindeki başkentlerin seçilme nedenlerine ilişkin aşağıdaki harita ve bilgi notlarından faydalanarak verilen çalışmaları yapınız.

EDİRNE

Orhan Gazi Dönemi'nde fethedilen Edirne, I. Murat Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuştur. Balkanlara yakın konumda olması nedeniyle Rumeli topraklarına yapılacak seferler için önemli bir askerî üs olmuştur. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçen karasal iklime sahiptir.

İSTANBUL

Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedildikten sonra Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuştur. Karadeniz ile Akdeniz arasındaki deniz ticaret yollarına hâkim konumdadır. Avrupa ile Asya kıtalarını birleştiren noktada bulunması, şehri dünya ticareti ve ulaşımı açısından merkez hâline getirmiştir. Akdeniz, Karadeniz ve karasal iklimlerinin etkileri görülen bir geçiş iklimine sahiptir.

REY

Büyük Selçuklu Devleti'nin önemli bir yerleşim merkezidir ve zaman zaman başkent olarak kullanılmıştır. İpek Yolu üzerinde bulunması, şehrin ticaret ve ulaşım açısından gelişmesine katkı sağlamıştır. Horasan ile Batı İran ve Anadolu arasında geçiş noktası olmuştur. Verimli topraklara ve su kaynaklarına sahiptir. Şehir genel olarak karasal iklimin etkisindedir.

BURSA

Orhan Gazi Dönemi'nde fethedildikten sonra başkent olarak seçilmiştir. İznik ve İzmit üzerinden Doğu Roma'ya yakın bir konumda bulunması, bölgedeki fetih hareketlerini kolaylaştırmıştır. Uludağ eteklerinde kurulmuş olması şehre doğal koruma sağlarken Bursa Ovası'nın verimli toprakları sayesinde tarım gelişmiştir. Kuzey kesimlerinde ılıman, orta ve güney kesimlerinde ise sert bir iklime sahiptir.

KONYA

Türkiye Selçuklu Devleti'ne başkentlik yapmıştır. Doğu'da Kayseri ve Sivas üzerinden İran ve Horasan yönüne uzanan ticaret yollarını, güneyde Antalya üzerinden Akdeniz limanlarına bağlayan yolların kavşak noktasında yer alan bir şehirdir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı geçen tipik bir karasal iklime sahiptir.

İSFAHAN

Büyük Selçuklu Devleti'ne başkentlik yapmıştır. Orta İran'da yer alan İsfahan, ülkenin doğusunda yer alan Horasan ile batıda yer alan Zagros Dağları arasında köprü görevi görmüştür. Zayende Nehri çevresindeki verimli topraklar, tarım ve yerleşim açısından şehre büyük avantaj sunmuştur. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kurak geçen belirgin karasal özelliklere sahip bir iklim yapısı vardır.

NİŞABUR

Horasan bölgesinde yer alan Nişabur, İpek Yolu üzerinde bulunması nedeniyle ticaret ve kültür açısından gelişmiş bir merkezdir. Verimli topraklara sahip olması ve ilim merkezlerinden biri hâline gelmesi şehrin önemini artırmıştır. Kışları yağışlı ve soğuk, bahar ayları ılıman, yazları ise sıcak geçen bir iklimi vardır.

MERV

Büyük Selçuklu Devleti'nin idari ve askerî merkezidir. İpek Yolu üzerinde yer alan Merv, doğuda Semerkant ve Buhara'ya; batıda ise Nişabur ve Rey üzerinden Irak bölgelerine bağlanan önemli bir kavşaktır. Murgab Nehri çevresinde kurulmuş olması nedeniyle bölgede tarım gelişmiş ve nüfus yoğunluğu artmıştır. Karasal iklim tipine sahip olup yazları çok sıcak, kışları soğuktur.

BALASAGUN

Uygur Devleti ve Karahanlı Devleti zamanında gelişerek Türk tarihi, kültürü ve ticareti açısından önemli bir merkez olmuş; bu özelliğini daha sonraki dönemlerde de sürdürmüştür. Tanrı Dağları'ndan doğan ve çöl içinde kaybolan Chu (Çu) Nehri'nin çevresinde yer alır. Bölgede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuktur. Tarımın yapıldığı ve çevresindeki geniş otlaklar sayesinde hayvancılığın geliştiği bir bölgedir.

ÖTÜKEN

Asya Hun, Göktürk ve Uygur devletleri için başkent olarak kabul edilen bu bölge, Orhun Vadisi'nde yer alır. Orhun Nehri sayesinde su kaynaklarına ve verimli otlaklara erişim sağlamıştır. Bu durum bölgedeki yerleşimi ve hayvancılığı desteklemiştir.

ORDU-BALIK

Uygur Devleti'nin başkentidir. Orhun Vadisi'nde yer alması, su kaynaklarına ve verimli otlaklara sahip olması, bölgede hayvancılığın gelişmesini sağlamıştır. Günümüzde Moğolistan sınırları içinde yer alır.

KAŞGAR

İlk Türk-İslam devletlerinden Karahanlılara uzun süre başkentlik yapmıştır. Kuzeyde Tanrı Dağları, batıda Pamir Dağları, güneyde Kunlun Dağları ve doğuda Taklamakan Çölü ile çevrilidir. Ayrıca tarım yapılabilen alanlara ve su kaynaklarına yakınlığı, yerleşim için elverişli bir ortam oluşturmıştır. Bölgede karasal iklim hâkimdir.

GAZNE

Gazne Devleti'ne başkentlik yapmıştır. Hindistan'a yapılan seferler için stratejik bir üs olmuştur. Hinduş Dağları'nın sağladığı doğal koruma ve Hayber ile Gomal geçitleri gibi stratejik yolların kontrolü, şehrin güvenliğini sağlamıştır. Bölgenin kışları çok soğuk ve karlı geçerken yazları ılıktır.

BÜYÜK OKYANUS

**H İ N T
K Y A N U S U**

1. Türklerin İslamiyet'i benimsemelerinde hangi unsurların daha etkili olduğu söylenebilir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sahip olduğu coğrafi ve stratejik özellikler bakımından en dikkat çekici başkent sizce hangisidir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Seçtiğiniz Başkent:

Seçme Nedenleriniz

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Bir başkent hangi özelliklere sahip olmalıdır? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik

Adı	Başkent Seçiminde Coğrafyanın Rolü
Amaç	Farklı coğrafi bölgeleri inceleyerek başkent seçiminde etkili olan unsurları ve bu unsurların önemini tartışarak değerlendirebilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. 52 ve 53. sayfalarda verilen haritadan coğrafi bölgeleri inceleyerek başkent seçiminde etkili olan unsurları aşağıdaki başlıklar çerçevesinde sınıf arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışma sonunda görüşlerinizi ve değerlendirmelerinizi ilgili başlığın altındaki boşluklara yazınız.

Ticaret Yolları	Doğal Savunma Hatları	Ulaşım Olanakları
İklim Özellikleri	Stratejik Önem	Jeopolitik ve Coğrafi Konum

2. İncelediğiniz haritadan hareketle bir yerin başkent olarak seçilmesinde coğrafi özelliklerin etkisini değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ÖĞRENİYORUM

Türk tarihindeki başkentlerle ilgili verilen kaynaklardan faydalanarak aşağıdaki etkinliği yapınız.

Kök Türk dönemi yazıtlarına baktığımızda Türkler için en güzel vatan Ötüken'dir. Metinlerde geçen "Yış" sözü de hem ağaçların hem de otların bolca bulunduğu bozkırı ifade etmektedir. Ayrıca bu Kök Türk harfli metinlerde Türk kimliği ve vatanının önemine parmak basılırken mealen; "Türk kağanı Ötüken bozkırlarında oturursa sıkıntı olmaz. Bunca yerlere sefer yapıp, topraklar ele geçirdik, ama Ötüken'den daha iyi bir yer yok. Ülke ve devlet kurulacak yer Ötüken bozkırlarıdır. Türk milleti Ötüken'de oturup, ticaretle meşgul olursa zorluk çekmez ve Ötüken'de yaşadığı müddetçe devleti de ebedi olur" deniyor. Yani onlar doğudan batıya, kuzeyden güneye geniş bir coğrafyayı egemenlikleri altına alıp, hâkimiyet sahalarını Çin'e, Hint'e ve İran'a kadar uzatmalarına rağmen, yukarıda da vurguladığımız üzere en mükemmel yerin Ötüken bölgesi olduğunun farkındadırlar. Bu cümleler bize Ötüken'in yine belirli bir nokta değil, büyük bir yurt olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir.

Gömeç, S. Y. (2025). s.3 *

Balasagun şehri; Uygur Kağanlığı Dönemi'ndeki kuruluşundan Karahanlılar Dönemi'ndeki yükselişine kadar Türk tarihi, kültürü ve ticareti için stratejik bir merkez olma özelliğini sürdürmüştür. Balasagun'un kuruluşu, Uygur Kağanlığı'nın batıya doğru genişleme politikasıyla ilişkilidir. Şehrin ilk adı olduğu düşünülen "Boyla Sangun", "Boyla ünvanlı komutanın şehri" anlamına gelmektedir. Bu ad, Balasagun'un başlangıçta askerî ve idari bir merkez olarak kurulduğunu göstermektedir. Balasagun, İpek Yolu üzerindeki önemli duraklardan biri olmuştur. Bu konumu sayesinde şehir ticaret açısından gelişmiştir. Karahanlılar Dönemi'nde Kaşgarlı Mahmut'un ünlü haritasında Balasagun, Türk illerinin merkezi olarak gösterilmiş ve tüm coğrafi adlandırmalar bu şehre göre düzenlenmiştir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

Kağan ve üst düzey beylerinin barınaklarının bulunduğu ordu etrafında sıradan halkın yaşam alanı olan "balık" yer alır. Erken devirlerde her bir bölümün çevresi adeta iç içe geçmiş surlarla çevrilmiş durumdadır. Türk şehirlerinin bazılarında kıy adı verilen kısım iç surların dışında yer almıştır ki, Ordu Balık, Beş Balık ya da Koço bu şehirlere örnek gösterilebilir. (...) Ordu Balık Şehri, devletin idari kontrol merkezidir. Kerpiç kulelerle güçlendirilen kale duvarlarına sahip olan şehir Uygur kağanının merkezi karargâhı ve kağanlık başkenti olarak kullanılmıştır.

Çandarlı Şahin, A. (2023). s. 312 *

Kaşgarlı Mahmut, Kaşgar'ı Ordu-kent olarak ifade etmektedir. Ordu-kent sözcüğü; hakanın oturduğu şehir, diğer bir deyişle başkent anlamına gelmektedir. (...) Kaşgar, Çin, Batı Türkistan, Afganistan ve Hindistan arasında yüksek dağ geçitlerinden ulaşım sağlayan kervan yollarının kavşak noktasında yer almaktadır. Şehir, Orta ve Güney Asya'dan Doğu Türkistan'a giden yol güzergahında bulunmaktadır. Kaşgar Doğu Türkistan'ın batısındaki ilk ticari merkezlerden biridir. Kaşgar'a gelen ticari malların Tibet, Çin ve Cungarya gibi önemli bölgelere dağıtımı buradan yapılmaktaydı. Buraya çeşitli ülkelerden birçok ticari kervan gelip gitmekteydi.

Tuğ, K. (2020). s. 404 *

(...) Gazni (Gazne), verimli topraklara sahip bir dağın eteklerinde kurulmuş, bereketli bir şehirdir. Coğrafi olarak Hindistan'a doğru genişlemektedir ve tarihsel olarak Hindistan'a ait olmasına rağmen şu an Müslüman ülkeler arasında yer almaktadır. Ticaretin canlı olduğu, zenginliklerin bulunduğu bir yerdir. Bu nedenle tüccarlar için cazip bir şehir konumundadır. (...) Gazne şehri, dönemin ekonomik ve ticaret gücüne sahip ülkeler ve şehirlerle bağlantı kurmanın ana noktalarını oluşturmaktaydı. Öte yandan Gazne şehri, tarihi İpek Yolu'nun rotası üzerinde yer alması nedeniyle zengin bir ticaret merkezi olarak kabul edilirken, bu konum aynı zamanda kültürel etkileşimlerin merkezi haline gelmesine katkı sağlamıştır.

Bayındır, A. (2023). s. 1091 *

Ötüken

Balasagun

Ordu-Balık

Kaşgar

Gazne

Selçuklu Devleti'nin ilk siyasî merkezi Horasan'ın en önemli şehri olan Nîşâbur'du. Bu dönemde yaklaşık 1680 hektarlık bir alana yayılan Nîşâbur'un nüfusu 110-220.000 arasındaydı. Nîşâbur, Tuğrul Bey zamanında devletin batı yönündeki genişleme siyasetinin bir sonucu olarak yerini Rey şehrine bırakmış, Sultan Melikşah zamanında başşehir Rey'den İsfahan'a nakledilmiştir. Bu dönemde İsfahan, Selçuklu Devleti'nin en büyük şehri haline gelmiştir. Sultan Sencer'in Selçuklu tahtına müdahalesinin ardından devletin merkezi Merv şehrine taşınırken İsfahan bir süre daha Irak Selçuklu Devleti'nin başşehir olarak kalmıştır. Sultan Sencer zamanında Merv şehri Selçuklu kültür hayatının en önemli merkezi durumundaydı. Bu dönemde gelişiminin doruğuna ulaşan Merv'in nüfusu 150.000 kişi civarındaydı.

Özgüdenli, O. G. (2009). s. 372 *

Nîşâbur

Konya

Selçuklular döneminde, Konya şehri çevresindeki ticari faaliyet, coğrafi konumuna bağlı olduğu gibi, bu olanağı sağlayan Selçuklu sultanlarının katkıları da inkar edilemez. Konya şehrinin o dönemde, başkent olmasının da büyük etkisi vardır. Dört bir yandan gelen yolların, Konya şehrinde dğümlenip buradan dağılması, ticareti bu noktaya çekmiştir. Tarihi İpek Yolu'nun da etkisi vardır. Anadolu'nun üç kıtayı birleştirir konumunda olması ve buralara geçişin Konya üzerinden sağlanması, buranın ticari önemini daha da arttırmıştır. Bunu bilen Selçuklu sultanları, tüccarlara bir çok imtiyazlar vererek, tüccarları Konya'ya çekmişlerdir. Kuzeyde Akdeniz sahiline açılan ticaret yollarını güvenlik altına almışlardır.

Öcal, T. (2006). s. 408 *

Bursa

Anadolu şehirleri, şehirleşmenin başladığı tarihlere varacak kadar, çok eski geçmişlere sahiptir. Farklı zamanlarda farklı yönetimler altında idare edilmiş bir şehir olarak Bursa, farklı kültürel değerlere ve çeşitliliğe sahiptir. Osmanlı Devleti'nin bir başkenti, dönemin uluslararası ticaret merkezi, Osmanlıların şehirciliği geliştirdiği ilk şehir olan Bursa için de, bu zengin geçmiş içerisinde sadece şehrin adı değişmiş, yerleşim alanı ve çoğu değerleri baki kalmıştır. Osmanlı'nın kuruluşundan kısa bir süre sonra fethettiği Bursa, önemli bir ticaret merkezi ve ipek sanayi şehri, payitaht İstanbul'a yakınlığından ve zengin termal su kaynaklarından sebeptir ki, bir nevi sayfiye yeridir.

Songur, F. (2017). s. 106 *

Edirne

Edirne'nin Osmanlı yönetimine girmesi Balkanlar ve Avrupa'da büyük yankı uyandırmış, aynı zamanda İstanbul'un fethini de kolaylaştırmıştır. Rumeli'ye yapılacak seferler için bir üs hâline gelen kent, alındığı tarihten İstanbul'un fethedildiği 1453'e kadar Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmıştır. (...) Arda, Tunca ve Meriç nehirleri üzerinde inşa edilen köprülerle de civar bölgelerle kara bağlantısını sağlayarak çok yönlü gelişme imkânı bulmuştur. (...) Edirne hem jeopolitik konumu hem de iklim ve coğrafi karakterleri nedeniyle âdeta ikinci başkent olarak önemini hep korumuştur. Osmanlı yöneticileri sıklıkla Edirne'ye gelmişler ve uzun süre buradaki saray, köşk ve kasırlarda yaşamışlardır. Bunun ana sebepleri arasında, Edirne'nin İstanbul'u Balkanlara ve Avrupa'ya bağlayan ana yol üzerinde bulunmasının yanı sıra dinlenme, avlanma, vb. gerekçeler belirtilebilir.

Özer, M. (2023). s. 6-7 *

İstanbul

Başkent İstanbul, idari örgütlenmesi ve coğrafi konumu dikkate alındığında devletin tam "merkezi", yani "orta yeri" konumundaydı. İstanbul'un doğusunda Anadolu/Asya, batısında Rumeli/Avrupa toprakları vardı. İmparatorluğun geniş sınırları içinde kalan diğer kentler ile başkentin siyasi, idari, askeri ve ekonomik ilişkisi bu avantajlı konumu sayesinde bütünsel bir çerçevede kurulabiliyordu. Bu durum sürüp gittikçe, kimse başkenti İstanbul'dan başka bir yere taşımayı da düşünmemiştir. Fakat zamanla Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askeri dengesi bozulmuştur.

Apaydın, B. (2024). s. 193 *

Etkinlik

Adı	Başkentlerin Seçilme Nedenleri
Amaç	Türk tarihindeki başkentlerin siyasi, ekonomik, askerî ve coğrafi koşullarını fark edebilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Uzman Gruplarının Oluşturulması

Öğretmeniniz rehberliğinde dört ana gruba ayrılınız ve aşağıda verilen konu başlıklarından birini seçiniz. Grup çalışması sürecinde saygılı davranmaya ve üzerinize düşen sorumlulukları yerine getirmeye dikkat ediniz.

1. Grup

Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin başkentleri
(Ötüken, Balasagun)

2. Grup

İlk Türk-İslam devletlerinin başkentleri
(Kaşgar, Gazne)

3. Grup

Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devletlerinin başkentleri
(Nişabur, Rey, İsfahan, Merv, Konya)

4. Grup

Osmanlı Devleti'nin başkentleri
(Bursa, Edirne, İstanbul)

2. Uzmanlık Çalışması

Seçtiğiniz başkent ile ilgili metinleri ve haritayı inceleyerek "uzman bilgi kartı" hazırlayınız. Bilgi kartınızı hazırlarken aşağıdaki sorulardan yararlanınız.

- Başkent olarak seçilmesinde etkili olan coğrafi faktörler nelerdir?
- Ekonomik (ticaret yolları, üretim vb.) özellikleri nelerdir?
- Askerî ve stratejik önemi nedir?
- Başkent, bir devletin büyüme ve gelişme sürecine nasıl katkı sağlar?

3. Karma Grupların Oluşturulması

Her gruptan uzman bir arkadaşınızı seçerek yeni karma gruplar oluşturunuz.

Yeni gruplarda her alandan bir uzman bulundurmaya dikkat ediniz (Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri uzmanı, ilk Türk-İslam devletleri uzmanı, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devleti uzmanı, Osmanlı Devleti uzmanı).

4. Öğretme ve Paylaşma

Seçilen alanın uzmanları olarak kendi seçtiğiniz başkenti grup arkadaşlarınıza anlatınız.

Alan uzmanlarının verdiği bilgileri dinleyerek notlar alınız ve gerektiğinde sorular sorunuz.

Değerlendirme

Sürecin sonunda aşağıdaki tabloyu uzmanı olduğunuz başkente göre doldurarak sınıfta paylaşınız.

Siyasi Özellikler	Ekonomik Özellikler	Askerî/Stratejik Özellikler	Coğrafi Özellikler

Etkinlik

Adı	Geçmişten Günümüze Başkentler
Amaç	Türk tarihindeki başkentlerin seçimleri ile günümüz başkent seçimlerini karşılaştırabilme
Süre	30+30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Günümüzdeki başkent örnekleri ile ilgili verilen metinlerden ve haritalardan faydalanarak aşağıdaki çalışmaları yapınız.

Ankara: Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olan Ankara, Anadolu'nun iç kesimlerinde merkezî bir konumda yer almaktadır. Başkent olarak seçilmesinde bu konumun özellikle güvenlik açısından sağladığı avantajlar ve ülkenin farklı bölgelerine ulaşım kolaylığı etkili olmuştur. Ankara, denizlere uzak olması nedeniyle karasal iklimin etkisi altındadır. Bu nedenle yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve zaman zaman kar yağışlı geçmektedir. Günümüzde Ankara; siyasi bir merkez olmanın ötesinde eğitim faaliyetlerinin, idari ve kültürel faaliyetlerin yoğunlaştığı önemli bir şehir konumundadır. Ankara, coğrafi konumu sayesinde Türkiye'nin farklı bölgeleriyle güçlü ulaşım bağlantılarına sahiptir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

Roma: İtalya'nın başkentidir. Akdeniz havzasına yakın konumu sayesinde tarih boyunca ticaret yolları ve siyasi merkezler arasında önemli bir noktada yer almıştır. Lazio (Lazyo) bölgesinde, Tiber Nehri kıyısında ve Tiren Denizi'ne yakın bir mesafede bulunmaktadır. Günümüzde Roma, İtalya'nın siyasi başkenti olma özelliğini korumaktadır. Roma sınırları içinde bulunan Vatikan Şehri, Roma'yı Katolik dünyası açısından da önemli bir merkez hâline getirmektedir. Aynı zamanda kültür, sanat ve turizm açısından oldukça gelişmiş olan şehir; her yıl milyonlarca yerli ve yabancı turistin ilgisini çekmekte ve uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Roma'da yazlar sıcak ve kurak geçerken kışlar ılık ve yağışlıdır.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

Brüksel: Belçika'nın başkenti ve en büyük şehri olan Brüksel; ticaretin, sanayinin ve entelektüel yaşamın Avrupa'daki başlıca merkezlerinden biri kabul edilir. Avrupa'nın merkezinde yer alması, şehrin stratejik ve siyasi önemini artırmıştır. Bu nedenle şehir, uluslararası kuruluşlar için uygun bir merkez hâline gelmiştir. Avrupa Birliği'nin ve NATO'nun genel merkezlerine ev sahipliği yapması, şehre uluslararası bir kimlik kazandırmış ve şehrin çok kültürlü bir yapıya bürünmesine katkı sağlamıştır. Atlas Okyanusu üzerinden gelen hava kütlelerinin etkisi altındaki şehir, ılıman deniz iklimine sahiptir.

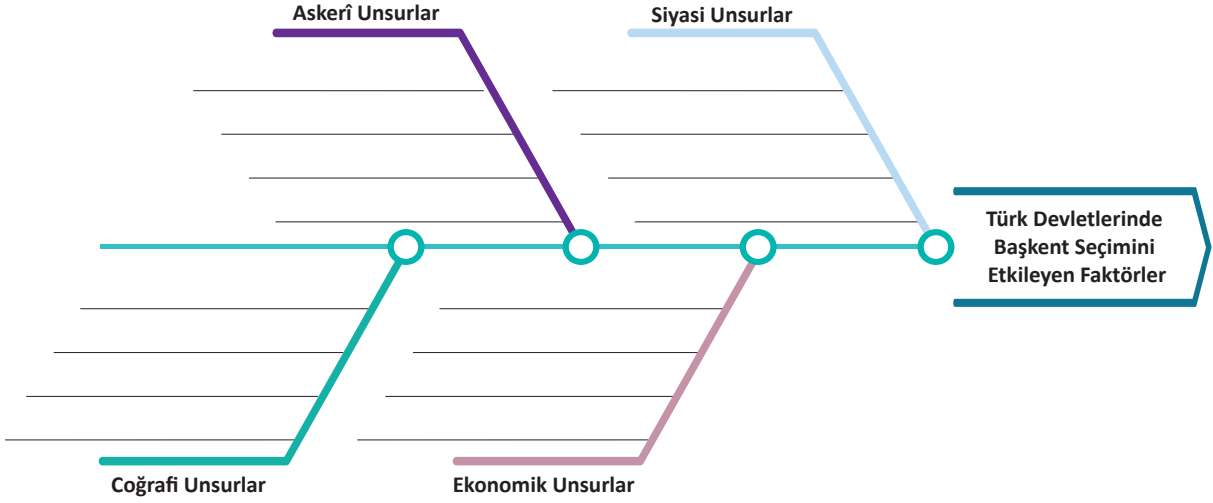
(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

2. Öğrendiğiniz bilgilerden faydalanarak Türk tarihindeki başkentlerle günümüzdeki başkentleri karşılaştırarak aşağıdaki benzerlikler ve farklılıklar tablosunu doldurunuz.

Benzerlikler		Farklılıklar
	Türk Tarihindeki Başkentler	
	Günümüzdeki Başkentler	

3. Öğrendiğiniz bilgilerden faydalanarak Türk devletlerinde başkent seçimini etkileyen unsurları aşağıdaki balık kılıçığı diyagramında gösteriniz.

4. Türk tarihinden günümüze başkent seçiminde etkili olan unsurlardan hangilerinin değiştiğini, hangilerinin süreklilik gösterdiğini yazınız.

.....

.....

.....

5. Elde ettiğiniz sonuçlardan faydalanarak Türk tarihindeki başkent seçimlerini dönemin koşulları içerisinde açıklayan kısa bir sunum hazırlayınız. Sunumunuzu sınıfta paylaşınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki Çıkış Kartı'nı doldurunuz.

Çıkış Kartı

3 Çalışmada öğrendiğiniz üç yeni bilgiyi yazınız.

.....

.....

.....

2 Çalışma boyunca hissettiğiniz iki duyguyu yazınız.

.....

.....

1 Hâlâ cevabını merak ettiğiniz bir soruyu yazınız.

.....

2.2. TÜRK TARİHİNDEKİ BAŞKENTLERİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL HAYATI

SORGULUYORUM

Türk tarihindeki başkentlerin toplumsal ve kültürel hayatıyla ilgili aşağıdaki görselleri inceleyerek verilen çalışmayı yapınız.

Fatih Sultan Mehmed'in Rum patriği Yenadiyus'a mezhep imtiyazatı vermesi (Temsilîdir.)

Osmanlı'da cirit oyunu

Kağıthane mesiresi

Osmanlı'da bayram eğlenceleri

Osmanlı'da meddah gösterisi

Osmanlı'da orta oyunu gösterisi (Temsilîdir.)

Bursa esnafı

İstanbul, Kapalıçarşı

Bursa'daki Emir Sultan ve Yıldırım Bayezid camileri

İstanbul; Ayasofya, Nuruosmaniye, Sultanahmet camileri

Aşağıdaki düşün-eşleş-paylaş çalışmasını yapınız.

DÜŞÜN

Görsellerden hareketle şehirlerdeki toplum yapısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

.....

.....

EŞLEŞ

Öğretmeninizin rehberliğinde rastgele eşleştığınız bir arkadaşınızla düşüncelerinizi tartışınız.

PAYLAŞ

Cevaplarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

ÖĞRENİYORUM

Türk tarihindeki başkentlerle ilgili verilen bilgi görsellerini inceleyerek başkentlerin en belirgin özelliklerini ilgili bölüme yazınız.

Ötüken

► Ötüken, Göktürk Yazıtları

Ötüken'de aile ve boy düzeni üzerine kurulu bir toplumsal yapı hâkimdir. Günlük yaşamda hayvan sürülerinin bakımı ve hayvansal ürünlerin işlenmesi önemli yer tutar. Gök Tanrı inancı hâkimdir. Bu inanca göre Ötüken bölgesi kutsal sayılır. Hayvancılık temel geçim kaynağıdır fakat sınırlı olarak tarım faaliyetleri de yapılmıştır. Madencilik ve el sanatları önemli ekonomik faaliyetlerdir. Göktürk Yazıtları önemli edebî ve tarihî eserlerdir. Mimari yapı azdır, anıtlar ve balbal heykeller öne çıkmaktadır.

Balasagun

Balasagun, başta Türkler ve Soğdlar olmak üzere farklı toplulukların bir arada yaşadığı çok uluslu bir şehirdir. Başlangıçta Gök Tanrı inancı görülürken zamanla İslamiyet yayılmıştır. Ticaret yolları üzerinde bulunması ekonomik hayatı canlandırmıştır. Kültürel etkileşim sonucu Soğdcadan Türkçeye birçok kelime geçmiştir. Şehir, Yusuf Has Hacib gibi önemli şahsiyetlerin yetiştiği bir kültür merkezi olmuştur.

► Burana Kulesi

Ordu-Balık

► Karabalgasun Yazıtı'nın kalıntıları

Ordu-Balık'ta başta Türkler ve Soğdlar olmak üzere farklı topluluklar birlikte yaşamıştır. Yerleşik ve konargöçer yaşam tarzı bir arada görülür. Maniheizm ve Budizm yaygındır. Halkın temel geçim kaynakları hayvancılık ve tarımdır. İpek Yolu üzerinde yer alması ticareti geliştirmiştir. Kitap süslemeciliği ve el sanatları gelişmiş, özellikle Maniheizm ve Budizm'e ait süslemeler kullanılmıştır.

Kaşgar

Şehrin sosyal dokusu, başta Türkler olmak üzere diğer milletlerden oluşmaktadır. Bölgede Budizm ve Maniheizm etkili olmuş, daha sonra Karahanlılar Dönemi'nde İslamiyet yayılmıştır. İpek Yolu üzerinde bulunması ticareti geliştirmiştir. Tarım, hayvancılık ve el sanatları yaygındır. Tekstil, seramik üretimi ve madencilik gelişmiştir. Şehirde cami, medrese ve ribatlar inşa edilmiştir. Kaşgarlı Mahmut bu şehirde yetişmiştir.

► Kaşgar, Apak Hoca Türbesi

► Gazne Harabeleri

Gazne

Gazne'de Türkler, Afganlar ve Farmlar birlikte yaşamıştır. İslamiyet yaygındır ve bu doğrultuda cami, medrese ve türbeler inşa edilmiştir. Ticaret yolları üzerinde bulunması ve fetihlerden elde edilen ganimetler ekonomik gücü artırmıştır. Şehir bilimsel çalışmaların desteklendiği önemli bir merkez hâline gelmiştir. Bîrûnî, Gazne'de bilimsel çalışmalar yapmış ve eserler üretmiştir.

Nişabur

Türkler, Farmlar ve Arapların birlikte yaşadığı çok kültürlü bir şehirdir. İslamiyet'in hâkim olduğu şehirde Hristiyan ve Yahudiler de bulunur. Farklı inançlara ait ibadet yapıları vardır. Ticaret yolları üzerinde olduğundan ticaret gelişmiştir. Tarım ve ticaret ekonomik hayatın temelini oluşturur. Pamuk ve ipek üretimi gelişmiştir. İlk Selçuklu parası burada basılmış, ilk Selçuklu hastanesi ve tıp medresesi de burada açılmıştır. Eğitim desteklenmiş ve birçok âlim yetişmiştir. Ünlü şair ve âlim Ömer Hayyam'ın türbesi bu şehirdedir.

► Nişabur, Ömer Hayyam Türbesi

► Rey, Tuğrul Bey Türbesi

Rey

Rey şehrinde Türkler, Farmlar ve Araplar birlikte yaşamıştır. İslamiyet'in hâkim olduğu şehirde tarım ve ticaret günlük yaşamın temel unsurlarıdır. İpek Yolu üzerinde yer alması ticareti geliştirmiştir. İpekli dokuma ve porselen üretimi yaygındır. Şehir, önemli bilim insanlarının yetiştiği bir merkez olmuştur. Büveyhi Sarayı ve Taberek Kalesi önemli yapılarıdır. Tuğrul Bey ve Bibî Şehrbânû türbeleri şehirdeki önemli eserler arasındadır.

İsfahan

Farklı toplulukların bir arada yaşadığı önemli bir ticaret ve kültür merkezidir. Gündelik yaşamda ticaret, eğitim ve dinî faaliyetler önemli yer tutar. İslamiyet'in hâkim olduğu şehirde cami, medrese ve türbeler inşa edilmiştir. İpek Yolu üzerinde yer alır. Kervan ticareti gelişmiştir. Şehirde İslam mimarisi gelişmiştir. Nakş-ı Cihan Meydanı ve tarihî İsfahan Cuma Cami burada bulunur. Medreseler sayesinde şehir, önemli bir bilim ve eğitim merkezi hâline gelmiştir. Ünlü Selçuklu veziri Nizâmülmülk burada defnedilmiştir.

► İsfahan, Cuma Cami

Merv

► Merv, Sultan Sencer Türbesi

Şehrin sosyal dokusu başta Türkler olmak üzere Farmlar ve Araplar ile diğer topluluklardan oluşur. İslamiyet öncesi Zerdüştlük, Budizm, Hristiyanlık, Maniheizm, Gök Tanrı inançları görülmüş daha sonra bir İslam şehri olmuştur. Şehirde çok sayıda cami, mescit ve türbe inşa edilmiştir. Tarım ve ticaret gelişmiştir. Bilimsel eserlerin çevirilerinin yapıldığı bilim ve kültür merkezi olan kentte Harezmi, Fârâbî, Ömer Hayyam gibi önemli isimler bulunmuştur. Büyük Selçuklu sultanı Sencer'in türbesi şehrin önemli bir mimari eseridir.

Konya

► Konya, İnce Minareli Medrese

Farklı toplulukların birlikte yaşadığı şehirde İslamiyet hâkimdir ve tasavvuf düşüncesi etkilidir. Cami, mescit, dergâh ve tekkeler yaygındır. Alaeddin Cami ve Mevlana Türbesi öne çıkan yapılarıdır. Ticaret yolları üzerinde bulunması ekonomik gelişimi sağlamıştır. Konyun yetiştiriciliğine bağlı olarak dokumacılık ve dericilik yaygındır. Şehir bilim, edebiyat, felsefe, tıp ve kültür merkezi hâline gelmiştir. Bahaeddin Veled, Mevlana, İbnülarabi ve Sadreddin Konevî, İbn-i Bibi Konya'da bulunmuş önemli dinî-ilmî önderlerdendir. Karatay Medresesi başta olmak üzere birçok medrese kurulmuştur.

Bursa

Şehirde başta Türkler olmak üzere farklı inanç ve milletlerden insanlar birlikte yaşar. Günlük yaşamda atölyeler ve çarşılar önemli yer tutar. İslamiyet'in hâkim olduğu şehirde diğer inançlara ait yapılar da bulunur. Cami, dergâh ve türbeler yaygındır. Orhan Gazi Camii, Orhan Gazi Külliyesi ve Osman Gazi Türbesi şehrin öne çıkan yapıları arasındadır. Doğu ile Batı arasındaki ticaret yolları üzerinde bulunan şehirde ticaret gelişmiştir. İpek ticareti ve dokumacılık önem kazanmıştır. Hanlar ve çarşılar ticaretin merkezidir. İlk Osmanlı parası burada basılmıştır. Vakıflar sayesinde cami, medrese, han ve darüşşifalar yapılmıştır. Eğitim ve sağlık kurumları gelişmiştir.

► Bursa, Muradiye Camisi ve çevresi

Edirne

► Edirne, Selimiye Cami

Şehirde başta Türkler olmak üzere farklı inanç ve milletlerden insanlar birlikte yaşamıştır. Balkanlara açılan bir kapı niteliğindeki şehirde farklı milletlerden tüccar toplulukları da bulunmaktadır. Tarım ve ticaret günlük yaşamda önemlidir. İslamiyet'in hâkim olduğu şehirde dinî yapılar yaygınlaşmış, farklı inançlara ait ibadethaneler de varlığını sürdürmüştür. Ticaret gelişmiştir. El sanatları üretimi yaygındır. Saray çevresinde güçlü bir kültür ortamı oluşmuştur. Eski Cami, Üç Şerefeli Cami, Muradiye Cami, Edirne Sarayı ve Mevlevihane şehrin önemli eserleri arasında yer almaktadır.

İstanbul

Günlük yaşamda çarşılar, pazarlar ve şenlikler önemli yer tutar. Türk-İslam tarihi ve medeniyetinin öne çıkan şehirlerindendir. Ayrıca farklı inançlara ait ibadet yapıları bulunmaktadır. Dünyanın önemli ticaret merkezlerindendir. Kapalı çarşılar, kervansaraylar, hanlar bulunur. El sanatlarına dayalı üretim yaygındır.

Osmanlı Devleti'nin eğitim ve bilim merkezidir. Ali Kuşçu, Akşemseddin, Molla Hüsrev, Molla Zeyrek şehirde yaşamış bazı önemli bilim insanlarıdır. Şehir hayatın her alanı ile ilgili mimari eserlerle donatılmış ve Türk-İslam kimliği kazanmıştır. Ayasofya, Eyüpsultan, Süleymaniye ve Sultanahmet Camileri en önemli eserlerdendir.

► İstanbul, Rumeli Hisarı ve Anadolu Hisarı

Etkinlik

Adı	<i>Türk Tarihindeki Başkentlerin Toplumsal ve Kültürel Hayatı</i>
Amaç	<i>Türk devletlerine başkentlik yapan şehirlerin Türk milletinin toplumsal yaşamına ve kültürel hayatına etkilerini kaynaklara dayanarak sorgulayabilme ve araştırabilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız. Her gruptan bir kişiyi sözcü olarak seçiniz.
2. 64, 65 ve 66. sayfalarda verilen bilgi görsellerinden bir başkenti seçiniz.
3. Seçtiğiniz başkentin toplumsal ve kültürel hayata ilişkin (Örneğin Konya'da Mevlevilik düşüncesi, İstanbul'un fethi sonrası şehirdeki toplumsal yapı, Gazne'de bilimsel çalışmalar vb.) merak ettiğiniz bir konu belirleyiniz.
4. Seçtiğiniz konuyla ilgili olarak grup içinde iş bölümü yapınız.
5. Seçtiğiniz konuya yönelik yazılı, görsel ve dijital kaynaklardan araştırma yapınız.
6. Kaynaklardan yararlanırken seçtiğiniz kaynakların güvenilirliğine dikkat ediniz.
7. Çalışma sürecinde grup arkadaşlarınızla iş birliği içinde olunuz ve sorumluluk bilinciyle hareket ediniz.
8. Araştırdığınız konuya yönelik 5N1K tekniğine göre sorular hazırlayınız.

Kim?

Ne?

Nerede?

Ne zaman?

Neden?

Nasıl?

9. Araştırdığınız konuya ilişkin görüşlerinizi oluşturup bu görüşler hakkında notlar alınız.
10. Okuduğunuz metinlerden ve araştırmalarınızdan elde ettiğiniz bulguları grubunuzla paylaşınız.

Performans Görevi

Adı	<i>Türklerin İslam Medeniyetine Katkıları</i>
Görev	<i>Bu performans görevinde sizlerden Türk tarihindeki başkentlere ait günümüze ulaşan mimari eserleri tanıtan sunum hazırlamanız ve bu sunumları sınıfta paylaşmanız beklenmektedir.</i>

1. Göreve başlamadan önce dikkat edilecek noktalar

- Türk tarihindeki başkentlerde inşa edilmiş ve günümüze ulaşmış mimari eserleri araştırınız.
- Araştırmanız sonucunda hazırlayacağınız sunum için uygun bir tema belirleyiniz.

2. Görev esnasında dikkat edilecek noktalar

- Araştırmalarınızı yaparken güvenilir genel ağ kaynaklarından, akademik çalışmalardan ve kütüphane veri tabanlarından yararlanmaya özen gösteriniz.
- Çalışmanızı destekleyecek görseller, metinler, tablolar, ses kayıtları veya videolar hazırlayınız.
- Sunum teknikleri hakkında bilgi edinmek için genel ağdan araştırma yapınız.
- Hazırlayacağınız sunumun dikkat çekici ve özgün olmasına dikkat ediniz.
- Metinlerinizde yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ederek açık ve sade bir dil kullanınız.
- Çalışmanızı öğretmeninizin belirttiği tarihe kadar tamamlayıp öğretmeninize teslim ediniz.
- Hazırladığınız çalışmayı sınıfta sununuz.
- Sunum sırasında beden dili, göz teması, uygun ses tonu gibi etkili iletişim becerilerini kullanmaya özen gösteriniz.

3. Görev bitiminde dikkat edilecek noktalar

- Sunumdan sonra eleştirileri dinleyiniz. Yöneltilen soruları cevaplayınız.

Değerlendirme: Performans göreviniz öğretmeniniz tarafından Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

2. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-4. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Orhun ve Tamır ırmaklarının baş kısımları, Türklerin ve hattâ bütün Türkistan halklarının en kutsal yeri sayılan Ötüken bölgesini çeviriyordu. Bunlardan ilki, kağanlık merkezi, diğeri ise Tanrıya kurbanlar sunulan ve bir ziyaretgâh durumunda olan Tamır suyunun kaynağıdır. Ötüken, Çin'e taarruz eden bozkır orduları için bir üs ve mühimmat merkezi olması sebebiyle olduğu gibi, burasının savunulması için de önemli olmuştur. Yazıtların ifadesinden anlaşıldığına göre Ötüken cihanın bir merkeziydi. Bir cihan devleti olma amacında olan Türk devletinin merkezi de cihanın merkezinde olmalıydı. Dolayısıyla Türkistan'ı hakimiyeti altına alan bir devlet başkent olarak Ötüken'i seçmek zorundaydı. Çünkü, burası kutsal bir yerd.

Gökle yerin birleştiği nokta olması dolayısıyla 'dağ' dünyanın merkezidir ve büyük bir ihtimalle dünyanın en yüksek yeridir. Bu nedenle kutsal bölgeler, kutsal yerler, tapınaklar, saraylar, kutsal şehirler dağlarla özdeşleştirilmiştir ve merkezdirler. Dağ kültü çok eski çağlardan beri muhtelif uluslarda bulunduğu malûm olan cihanşümül bir kùltür. Eski Yahudiler Sina dağını, Araplar Arafat dağını, Yunanlılar Olimpos'u, Hintliler Himalaya'yı, Moğollar Burhan-Haldun'u takdis etmişlerdir. Bu bakımdan kutsal yerler, Türk toplulukları için de sadece sıradan taşlar, kaya, pınar, dağ, çay değildir. Bunların özellikleri kutsal dinî merkez olmalarından gelir.

1. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin Ötüken'i başkent olarak tercih etmelerinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Ötüken'in ilk Türk devletlerinden birçoğuna başkentlik yapmış olması
 - B) Kutsal sayılan yerleri ele geçiren devletlerin, hâkimiyetini meşru kılması
 - C) Komşu devletlere karşı düzenlenen akınlarda kritik bir konumda bulunması
 - D) Eski dünyanın farklı bölgelerindeki kùltürler tarafından da benimsenmiş olması
 - E) Çin ve Sibiryadaki inançların Ötüken'deki Türklerin inanışlarını şekillendirmiş olması
2. Aşağıdakilerden hangisi ilk Türk devletlerinin başkentlerini Orhun bölgesinde seçme nedenleri arasında yer almaz?
 - A) Çin üzerine düzenlenen akınlarda bölgenin konumunun uygun olması
 - B) Türklerin inançları gereği Ötüken bölgesini siyasi ve dinî merkez görmeleri
 - C) Coğrafi açıdan stratejik önemi olan bu bölgenin savunulmasının kolay olması
 - D) Türklerin cihan hâkimiyeti anlayışına göre bölgeye hâkim olunmasının gereği
 - E) Eski Çağ toplumlarının pek çoğunun bölgelerindeki bazı dağları kutsal saymaları
3. Bir başkentin seçiminde coğrafi unsurlar mı yoksa dinî unsurlar mı daha etkilidir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Verilen kaynaktan yararlanırken başkentlerin toplumsal ve kültürel hayatına ilişkin bilgilerin güvenilirliğini ve doğruluğunu değerlendirmek için hangi adımları izlersiniz? Açıklayınız.

[illegible]

8. İstanbul'un XVI. yüzyılda "dünya kenti" olarak nitelendirilmesini metinde sunulan nüfus verileri ve kültürel özellikler üzerinden yorumlayınız.

[illegible]

9. İstanbul'un gelişimine katkı sağlayan ekonomik unsurlar nelerdir? Yazınız.

[illegible]

10-12. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Öncelikle Başkentler, bir ulusun siyasi merkezi olarak sadece hükümetin yönetim merkezi olmanın ötesindedir. Ekonomik anlamda, başkentler genellikle ülkenin finansal ve ticaret merkezleri olarak öne çıkar ve bu rol, ekonomik büyüme ve yatırım çekme potansiyellerini artırır. Kültürel açıdan, başkentler ulusal kültürün ve sanatsal üretimin merkezi olabilir; müzeler, tiyatrolar, sanat galerileri ve kültürel etkinlikler bu şehirlerde yoğunlaşır. Sosyal anlamda ise başkentler, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel sosyal hizmetlerin merkezi olabilir, bu da onları ülkenin diğer bölgelerinden gelen bireyler için cazip hale getirir. Uluslararası düzeyde ise başkentler diplomatik faaliyetlerin merkezidir. Uluslararası anlaşmalar, diplomatik görüşmeler ve küresel etkinlikler genellikle başkentlerde gerçekleşir, bu da onları uluslararası ilişkiler açısından stratejik noktalar haline getirir.

Yüzyıllardır başkentler siyaset, tarih ve kültürün karşılaştığı ve bir arada varlığını sürdürdüğü alan olarak bir ulusun kalbini yansıtmaktadır. Mimari ve fiziksel yapıları ile başkentler ulusal kimlik ve kendiliğini sembolize edip, ulusal idealler ve değerlerin muhafaza edilip sergilendiği açık hava müzeleri olarak görülmektedir. Bu sembolizm, etnik, dilsel ve dinsel olarak çeşitli olan federal ülkelerde daha da önemlidir; bu nedenle, başkentlerin nötr olması, bu çeşitliliği yansıtmaları ve ulusu birleştirmesi gerekir. Bu nedenle, başkentlerde genellikle parlamento binaları, müzeler, kütüphaneler, üniversiteler, anıtlar veya sanat galerileri gibi etki-leyici yapılar bulunur.

10. Aşağıdakilerden hangisi başkentlerin toplumsal ve kültürel hayatıyla ilgili sorulardan biri olamaz?

- A) Başkentler hangi nedenlerle cazibe merkezleri hâline gelmektedir?
- B) Ülkelerin ana finans merkezlerinin başkentlerde bulunmasının sebepleri nelerdir?
- C) Başkentler neden mimari ve kültürel alanlarda büyük anıtsal yapılarla donatılmıştır?
- D) Başkentlerdeki toplumsal ve kültürel yapı neden diğer şehirlere göre daha homojendir?
- E) Başkentlerde kültürel faaliyetler diğer şehirlere göre neden daha fazla ön plana çıkmaktadır?

11. Başkentlerle ilgili aşağıda verilen çıkarımlardan hangisi parçanın ana düşüncesiyle çelişir?

- A) Yönetim merkezi olmanın ötesinde çok yönlü işlevlere sahiptir.
- B) Uluslararası ilişkilerde ülkelerin temsil edildiği önemli merkezlerdir.
- C) Temel işlevi siyasi yönetim merkezi olmasıdır, diğer görevleri ikinci plandadır.
- D) Sahip olduğu işlevler toplumsal birlikteliğin güçlenmesine katkı sağlar.
- E) Mimari ve kültürel yapıları, ulusal kimliğin görünür hâle gelmesini sağlar.

12. Başkentlerin işlevlerinin farklı yönleri dikkate alındığında aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı merkezlerdir.
- B) Uluslararası diplomatik ilişkilerin yürütüldüğü merkezlerdir.
- C) Mimari ve sembolik yapılarıyla millî değerleri temsil eder.
- D) Kültürel ve sanatsal yönüyle millî kimliğe katkı sağlar.
- E) Toplumsal çeşitliliğin etkilerini ortadan kaldırır.

13. Başkentlerin siyasi, ekonomik ve kültürel işlevlerinin birbirini hangi yönlerden tamamladığını yazınız.

.....

.....

.....

.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

3. TEMA

KÜÇÜLEN DÜNYA

3.1. KÜRESELLEŞME

3.2. KÜRESELLEŞMENİN GELİŞİMİ

Anahtar Kavramlar

- globalizm
- küçülen dünya
- küreselleşme

Bu temada sizlerden

- küreselleşme olgusunu sorgulayabilmeniz,
- küreselleşme sürecinde meydana gelen değişiklikleri algılayabilmeniz

beklenmektedir.

Tema kapsamında çalışma yaprağını doldurmanız, kısa metin hazırlamanız, performans görevini tamamlamanız, ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Başlarken

Aşağıdaki soruları cevaplayınız ve cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

a) Dünya ticareti nasıl başlamış olabilir?

b) Farklı milletlerden insanlar geçmişte birbirleriyle nasıl iletişim kurmuş olabilir?

c) Kanadalı yazar Marshall McLuhan (Marşıl Mıklun) tarafından 1960'lı yıllarda ortaya atılan "Dünya küçük bir köy hâline geldi." ifadesini küreselleşme kavramıyla ilişkilendirerek nasıl açıklarsınız?

Bilgi Köprüsü

Aşağıdaki tabloda yer alan gelişmeleri inceleyiniz. Bu gelişmelerin günümüze etkilerini birer cümleyle açıklayınız.

Alan	Geçmişteki Gelişme	Günümüze Etkisi
İletişim	Telgrafın icadı, uyduların uzaya fırlatılması ve fiber optik kablolar	<i>Eskiden aylar süren haberleşme, bugün uydular sayesinde dünyanın her yeriyle anlık görüntülü konuşmaya dönüşmüştür.</i>
Ticaret	İpek Yolu'ndan dev konteyner gemilerine ve serbest ticaret bölgelerine geçiş	
Sanayi	Buharlı makinelerden seri üretime geçilmesi, fabrikalarda mikroçiplerin üretilmesi	
Tarım	Modern sulama teknikleri ve lojistik sayesinde bir kıtadaki ürünün diğer kıtaya taşınması	

Aşağıdaki soruları cevaplayınız ve cevaplarınızı arkadaşlarınızla tartışınız.

- a) Günümüzde telefon aracılığıyla dünyanın farklı yerlerindeki insanlarla iletişim kurabilmemiz, geçmişteki hangi gelişmelerin sonucudur?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- b) Telefonun icadı, dünya çapındaki iletişim üzerinde nasıl bir etki oluşturmuştur?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.1. KÜRESELLEŞME

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki metinden faydalananak soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Küreselleşme, son yıllarda üzerinde en çok araştırma yapılan kavramlardan biridir. Bu özelliğine rağmen küreselleşmenin genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamakta ve bu kavram, farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Örneğin küreselleşme yerine bazı kaynaklarda globalleşme, uluslararasılaşma, Batılılaşma, evrenselleşme, liberalizasyon, karşılıklı bağımlılık, modernizasyon gibi çeşitli terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Küreselleşme sosyal bilim disiplinleri içinde çok farklı açılardan değerlendirilmekle birlikte çoğunlukla coğrafi, sosyolojik, siyasal, ekonomik ve hukuki açılardan ele alınmaktadır. Kavram olarak küreselleşme hem dünyanın küçülmesi hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesiyle sermayenin, teknolojinin, mal ve hizmetlerin ve finans sektörünün yeryüzünde serbest dolaşımını ifade etmektedir.

Kanadalı iletişim kuramcısı Marshall McLuhan (Marşıl Mıklun), dünyanın bir köy olduğuna vurgu yapmaktadır. Küreselleşme; bu köyde teknoloji araçlarının hızlı şekilde yaygınlaşmasıyla bilgi alışverişinin hızlandığı bir dünyada, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir olaydan binlerce kilometre uzaklıktaki insanların bile anında haberdar olduğu ve birbirinden etkilendiği bir süreç olarak ifade edilmektedir. McLuhan'ın teorisi, yıllar sonra gerçekleşerek dünyanın her yerinden haberdar olunan ve dünya genelinden alışveriş yapılabilen bir sistem ortaya koymaktadır. Bu süreç, pek çok sosyal bilimci tarafından küreselleşmenin vücut bulmuş hâli olarak ifade edilmiştir. Dünyanın küçülmesi; toplumların birbirine benzemesi, kültürlerin tekipleşmesi, millî değerlerin ortadan kalkması gibi durumların da ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

a) Küreselleşme yerine farklı kavramların kullanılmasının sebepleri nelerdir?

b) Küreselleşmenin farklı disiplinlerdeki tanımlarına örnekler yazınız.

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki metinden faydalanarak çalışmaları yapınız.

Okuma Metni

Günümüzde küreselleşmeyi niteleyen ve ön plana çıkaran bazı gelişmelerden bahsetmek mümkündür. Bunları küreselleşmenin simgeleri olarak değerlendirebiliriz. Bahsedilen bu gelişmeler aynı zamanda ulus-devleti aşındıran faktörler hakkında da bilgi vermektedir. Bunlar; bölgeselleşme, yerelleşme, bilgi-işlem ve haberleşme teknolojileri, hareketlilik- hız, özelleştirme, finans ve sermaye akışkanlığı, ulus aşırı ve çok uluslu şirketler ve kültürel etkileşim sayılabilir. Çok yönlü bir kavram olan küreselleşmeye ait bu simgeleri, ilgi alanına ve araştırmanın niteliğine göre artırmak mümkündür. Birbiriyle bağlantılı olan bu değişim öğelerini biçimleyen temel özellikler; hızlı etkileşim, karmaşıklık, risk, zıtlık, farklılık, içerik zenginliği ve zaman-mekân yaklaşması/sıkışmasıdır.

Karabağ, S. (2014). s. 160-161 *

a) Küreselleşmeyi temsil eden bir unsuru belirleyerek günlük hayattaki yansımalarını açıklayınız.

b) Küreselleşmenin neden çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirildiğini araştırıp bulgularınızı yazınız.

c) Zaman-mekân yaklaşması ne demektir? Açıklayınız.

Etkinlik

Adı	Küreselleşmeyi Anlama
Amaç	Küreselleşmeyi farklı disiplinler açısından sorgulayabilme
Süre	30 + 30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde ekonomi, uluslararası ilişkiler, eğitim, kültür ve bilişim teknolojileri olmak üzere beş grup oluşturunuz. İlginizi çeken konuya göre gruplardan birine katılınız.
2. Aşağıdaki açıklamalardan hareketle katıldığınız grupla ilgili olanı okuyunuz.

Ekonomik Küreselleşme

Uzak ile yakın mekânlar arasındaki mesafenin göz ardı edilerek ülkelerle insanların iletişiminin yoğunlaşması ve ekonomik etkileşim hâlinde bulunmaları.

Uluslararası İlişkilerin Küreselleşmesi

Ürünlerin, fikirlerin, kültürlerin ve dünya görüşlerinin alışverişinden doğan, devletlerin ya da hükümetlerin uluslararası bütünleşme süreci.

Kültürün Küreselleşmesi

Bir kültürün özelliklerinin (değer, fikir, deneyim, yaşantı vb.) dünya genelinde yaygınlaştırılması ve toplumların birbirine benzemesi süreci.

Bilişim Teknolojilerinin Küreselleşmesi

Teknolojilerin sınırlar ötesinde ve dünya çapında yayılmasını ifade eden süreç.

Eğitimin Küreselleşmesi

Ülkeler arasında rahatça hareket edebilecek, çalışabilecek, kültürler arası etkileşimle farklı ortamlarda rahatça yaşayabilecek, farklı ülkelerin imkânlarından etkin bir şekilde yararlanabilecek insanları yetiştirecek bir eğitim anlayışı.

3. Katıldığınız grubun konusuyla ilgili merak ettiğiniz soruları yazınız.

.....

.....

.....

4. Yazdığınız soruların cevaplarına nasıl ulaşacağınızı planlayınız.
5. Çalışma süresinde üstlendiğiniz sorumlulukları zamanında ve eksiksiz yerine getirmeye özen gösteriniz.
6. Grubunuzun ilgi alanına (ekonomi, uluslararası ilişkiler, eğitim, kültür ve bilişim) göre aşağıdaki güncel olaylardan birini seçiniz veya benzer bir olay belirleyiniz.

Covid-19 Pandemisi: Küresel tedarik zincirindeki kırılmalar ve ekonomik durgunluğun dünyaya yayılması

Rusya-Ukrayna Savaşı: Enerji ve gıda krizinin küresel ölçekte hissedilmesi, bölgesel bir çatışmanın dünya ekonomisine ve siyasetine etkileri

İsrail'in Filistin'e Saldırıları: İnsani krizlerin uluslararası kamuoyundaki yansımaları ve küresel vicdan hareketleri

► Etkinliğin ardından aşağıdaki çalışmayı yapınız.

Ekonomik küreselleşmenin günlük hayattaki yansımalarını kendi deneyimlerinizden hareketle açıklayınız.

Uluslararası ilişkilerde küreselleşmeye dair medyada yer alan gelişmelere örnekler veriniz.

Eğitimin küreselleşmesi ile ilgili örnekler yazınız.

Kültürel küreselleşmenin olumsuz sonuçları hakkında bilgi veriniz.

Bilişim teknolojileri alanında yaşanan küreselleşme sürecinin olumlu sonuçlarını açıklayınız.

Değerlendirme

Bu çalışmanın değerlendirilmesinde Kontrol Listesi ve Grup Değerlendirme Formu kullanılacaktır. Etkinlik sürecinizi değerlendirmek amacıyla aşağıdaki Kontrol Listesi'ni doldurunuz. Her ölçüt için uygun gördüğünüz bölümü (✓) veya (X) işaretiyle belirtiniz. Karekodda bulunan Grup Değerlendirme Formu öğretmeniniz tarafından doldurulacaktır.

Kontrol Listesi			
Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Sınıfı:	Numarası:	
Ölçütler	Evet	Hayır	
Katıldığınız grubun konusuna uygun sorular hazırladınız mı?			
Hazırladığınız soruların cevaplarına nasıl ve hangi kaynaklardan ulaşacağınızı belirlediniz mi?			
Cevaplara ulaşmak için bireysel araştırma yaptınız mı?			
Araştırma sürecinde grup üyeleriyle iş birliği içinde çalıştınız mı?			
Ulaştığınız bilgilerden yola çıkarak küreselleşme süreci hakkında yorumlar yaptınız mı?			
Ulaştığınız sonuçları diğer gruplarla paylaşarak ortak değerlendirme yaptınız mı?			

Grup Değerlendirme
Formu'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

3.2. KÜRESELLEŞMENİN GELİŞİMİ

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki metinden ve kavram haritasından faydalanarak soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Küreselleşme süreciyle birlikte insanlar arasındaki etkileşim ivme kazanmış, bu dinamik değişim hayatın pek çok alanında kendini hissettirmeye başlamıştır. Günümüzde spor etkinlikleri artık yerel sınırları aşarak farklı milletlerden insanların ortak bir heyecan etrafında birleşmesine olanak tanımaktadır. Benzer şekilde çevre sorunları da yerel bir mesele olmaktan çıkıp tüm dünyayı ilgilendiren küresel bir boyuta ulaşmıştır. Bu durum, insanların doğaya karşı ortak bir sorumluluk bilinci geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Sanat alanında ortaya çıkan ürünler ise farklı toplumlara ulaşarak kültürel etkileşimi artırmakta ve insanlar arasında ortak estetik beğenilerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesiyle coğrafi mesafelerin etkisi azalmış, bu durum ticari faaliyetlerin genişlemesini ve ürünlerin dünya geneline yayılmasını kolaylaştırmıştır. Bunun yanı sıra düşünce akımları ile moda anlayışı da küresel ölçekte benzeşmeye başlamıştır. Yatırımların farklı ülkelere yönelmesi ekonomik ilişkileri güçlendirirken çok uluslu şirketlerin faaliyetleri kültürel etkileşimi artırmaktadır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda tüketim alışkanlıkları da dönüşmekte; küreselleşme, yaşam tarzlarından ekonomik ilişkilere kadar her alanda etkisini gösteren kuşatıcı bir süreç hâline gelmektedir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

► Aşağıdaki kavramların açıklamalarını yazarak bu kavramlarla ilgili örnek veriniz.

Sporun küreselleşmesi:

Örnek:

Ekolojik küreselleşme:

Örnek:

Sanatın küreselleşmesi:

Örnek:

Coğrafi küreselleşme:

Örnek:

Ticaretin küreselleşmesi:

Örnek:

İdeolojilerin küreselleşmesi:

Örnek:

Modanın küreselleşmesi:

Örnek:

Yatırımların küreselleşmesi:

Örnek:

Tüketimin küreselleşmesi:

Örnek:

Çok uluslu şirketler ve küreselleşme:

Örnek:

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Farklı alanlarda yaşanan küreselleşme süreçleriyle ilgili nasıl bir ortak tanım yapabilirsiniz?

b) Küreselleşme sürecini engellemek mümkün müdür? Arkadaşlarınızla tartışınız.

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Ticaret; kazanç elde etmek amacıyla mal, ürün ya da hizmet alım satımına verilen genel bir isimdir. Ticaretin tarihi çok eski yıllara dayanmaktadır. İnsanların ihtiyaçları yaşanan döneme göre değişse de genel kanı ihtiyaçların sınırsız olduğu noktasındadır. Günümüzde dünya genelini kapsayan bir ticaret sistemi vardır. Örneğin e-ticaret yöntemi, genel ağ üzerinden dünyanın farklı bölgelerinden ürün alınmasını sağlamaktadır. Ancak ticaret, bugüne gelene kadar farklı aşamalar geçirmiş ve gelecekte de farklı şekillerde gelişmeye devam edeceği öngörülmektedir. Örneğin takas yolu ile ticaretin Cilalı Taş Devri'nde (Neolitik Çağ), MÖ 10.000 civarında başladığı tahmin edilmektedir. Bu dönemde tarımın gelişmesi ve yerleşik yaşamın yaygınlaşmasının ticaret ihtiyacını da beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Ticaret süreci farklı coğrafyalarda yaşayan insanların etkileşime girmesiyle yeni boyutlar kazanmıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde ise hem nüfusun artması hem de ihtiyaçların çeşitlenmesine bağlı olarak üretimde artışı sağlamak adına makineleşmenin başlaması ve buhar gibi sanayi için gerekli güç kaynaklarının keşfedilmesiyle birlikte Sanayi Devrimi gerçekleşmiştir. Sanayi Devrimi her ne kadar İngiltere merkezli olarak demir-çelik ve tekstil sektörlerinde başlamış olsa da zamanla diğer sanayi kollarına ve farklı coğrafyalara yayılmış; böylece o güne kadar görülmemiş düzeyde bir sanayi üretimi gerçekleşmiştir. Bu durum da küresel ticaretin yeni bir boyut kazanmasına katkı sağlamıştır.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

- a) Metinde bahsedilen Sanayi Devrimi ve makineleşme süreci, ticaretin yerel düzeyden kıtalar arası bir yapıya dönüşmesini nasıl sağlamıştır? Gerekçeleriyle açıklayınız.

- b) Yerleşik hayata geçişten günümüzdeki e-ticaret uygulamalarına kadar ticaretin temelinde yer alan "sınırsız ihtiyaçlar" kavramı, farklı çağlarda ticaretin şekillenmesini nasıl etkilemiştir? Örneklerle değerlendiriniz.

Etkinlik

Adı	<i>Küreselleşmenin Gelişimi</i>
Amaç	<i>Küreselleşme sürecinin gelişimini, değişimini ve sürekliliğini algılayabilme</i>
Süre	<i>30 + 30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde “küreselleşmenin kavram olarak hayatımıza girmesi, küreselleşmenin başlaması, küreselleşmenin somut bir gerçeklik olarak ortaya çıkması, küresel (global) kelimesinin kökeni ve günümüzde kullanılan anlamı, küreselleşmenin aşamaları” konularından biri hakkında bilgi edinmek amacıyla beş gruba ayrılınız (Her grubun bir konuyu temsil etmesine dikkat ediniz.).
2. Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
3. Konu başlığıyla ilgili güvenilir kaynaklardan (kitap, belgesel, genel ağ ve dijital kaynaklar) bilgi toplayınız. Genel ağ kaynaklarının resmî kurumlara ait olduğundan emin olunuz.
4. Eriştığınız kaynaklardan yola çıkarak bulunduğunuz grubun konu başlığını 5N1K tekniği ile sorgulayınız.
5. Ulaşılan bilgilerin bilimsel olması gerektiğini unutmayınız.
6. Sorgulama sonrası ulaştığınız bilgileri özetleyiniz.

6. Elde ettiğiniz bilgilerden yola çıkarak seçtiğiniz konu başlığını açıklayan bir rapor yazınız.
7. Hazırlanan raporu grup sözcüsü aracılığıyla sınıfta okuyunuz.

Değerlendirme

Hazırladığınız rapor yazma çalışması, öğretmeniniz tarafından karekoda verilen Kontrol Listesi ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi'ne karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Performans Görevi

Adı	Küreselleşmenin Hissedildiği Dönemi Belirlemek
Görev	Bu performans görevinde sizlerden küreselleşmenin ilk kez yoğun olarak hissedildiği döneme yönelik bilimsel araştırma raporlarını derlemeniz ve bu konuda bir sunum hazırlamanız beklenmektedir.

1. Görev esnasında dikkat edilecek noktalar

- Araştırma sürecini şekillendirecek sorular oluşturunuz ve bu sorulara sunumda yer veriniz.
- Araştırmalarınızı yaparken güvenilir genel ağ kaynaklarından, akademik içeriklerden ve kütüphaneye veri tabanlarından yararlanmaya özen gösteriniz.
- Çalışmanızı destekleyecek görseller, metinler, tablolar, ses kayıtları veya videolar hazırlayınız.
- Sunum teknikleri hakkında bilgi edinmek için genel ağdan araştırma yapınız.
- Hazırlayacağınız sunumun özgün ve dikkat çekici olmasına özen gösteriniz.
- Metninizde yazım ve noktalama kurallarına uyunuz; açık, sade bir dil tercih ediniz.
- Çalışmanızı öğretmeninizin belirttiği tarihe kadar tamamlayıp teslim ediniz.
- Hazırladığınız çalışmayı sınıfta sununuz.
- Sunum sırasında beden dili, göz teması, uygun ses tonu gibi etkili iletişim becerilerini kullanmaya özen gösteriniz.

2. Görev bitiminde dikkat edilecek noktalar

- Sunumun ardından yapılan eleştirileri dinleyiniz ve varsa soruları yanıtlayınız.

Değerlendirme: Performans göreviniz öğretmeniniz tarafından Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Bilgi Kutusu

Çok uluslu şirketler büyüme ve istihdam sağlasalar da özellikle gelişmekte olan ülkelerde bazı olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Güçlü sermayeleri sayesinde yerel işletmelerle rekabette üstünlük kurarak onların zayıflamasına yol açabilmektedirler. Ayrıca elde ettikleri kârı kendi ülkelerine aktarmaları, yerel ekonomiye sağlanan katkıyı sınırlayabilmektedir. Vergi kaçırma veya vergiden kaçınma stratejileri de kamu gelirlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu şirketler zaman zaman düşük maliyet avantajı sağlamak için iş gücü sömürsüne yönelebilir. Düşük ücretler, uzun çalışma saatleri, yetersiz iş güvenliği gibi uygulamalar çalışanların yaşam standartlarını olumsuz etkileyerek sosyal adaletsizliği artırabilmektedir.

Öz Değerlendirme Formu

Bu form kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Hiçbir Zaman" ve "Bazen" işaretlediğiniz seçeneklere ait davranışlardaki eksiklerinizi gözden geçiriniz.

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

Ölçütler	Dereceler		
	Hiçbir Zaman (1)	Bazen (2)	Her Zaman (3)
Farklı ve güvenilir kaynaklardan araştırma yaptım.			
Araştırmamda gerekli örneklerle yer verdim.			
Çalışmamda görsellerden, tablolardan ve metinlerden yararlandım.			
Metnimde açık, sade ve anlaşılır bir dil kullandım.			
Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ettim.			
Çalışmamı belirtilen sürede tamamladım.			

Çalışma sırasında öğrendiğim bilgiler

Çalışma sırasında zorlandığım yerler

Çalışmayı yeniden yapsam çalışmada dikkat edeceğim noktalar

3. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-4. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Küreselleşme, son yirmi yıl içerisinde, gerek uluslararası politika ve diplomasi alanında gerek bu alana ait akademik çalışmalarda en çok kullanılan terimlerin başında gelmektedir. Bu özelliğine rağmen, küreselleşmenin genel kabul gören bir tanımı bulunmamakta, bu kavram birbirinden farklı anlamlara gelebilecek şekilde kullanılmaktadır. Örneğin, literatürde küreselleşmenin, uluslararasılaşma, evrenselleşme, liberalizasyon, Batılılaşma, karşılıklı bağımlılık, modernizasyon gibi çeşitli terimlerle eşanlamı olarak kullanıldığı görülebilmektedir. Buna ilaveten, günümüzde yaygın bir şekilde görüldüğü üzere, küreselleşme kavramı, hemen her olayla ilişkilendirilmekte, neden-sonuç ilişkisi içerisinde temel etken olarak yansıtılmakta ve bu geniş kullanımdan ötürü, esas itibarıyla ne olduğu anlaşılamayan bir “klişe” haline gelmektedir.

1. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşme kavramının belirgin özelliklerinden biri olarak vurgulanmaktadır?

- A) Günümüzde kullanımının azalmış olması
- B) Sadece ekonomik alanla sınırlı bir kavram olması
- C) Yalnızca Batılılaşma kavramıyla eş anlamlı olması
- D) Farklı anlamlarda kullanılması ve net bir tanımının bulunmaması
- E) Akademisyenler tarafından ortak bir tanımının kabul edilmiş olması

2. Küreselleşme kavramını anlamak için üç araştırma sorusu yazınız.

-
-
-

3. Küreselleşme kavramının farklı anlamlarda kullanılmasının bu kavramın anlaşılması üzerindeki etkilerini açıklayınız.

-
-
-
-
-
-

4. Küreselleşme hangi kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır? Bu durumun kavramın kullanımına etkilerini değerlendiriniz.

-
-
-
-
-
-

5-8. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Büyük küreselleşme tartışması, süreç hakkında kuşku duyanlar ile onu gerçeklik olarak kabul edenler arasında yaşanmaktadır. Küreselciler, küreselleşme diye bir şeyin olduğu ve bunun da fiilen yer kürenin tamamını kapsadığı noktasında dururlar. Kuşkucular ise küreselleşme diye bir şeyin olmadığı çünkü yerkürenin geniş bölümlerinin ve dünya nüfusunun önemli bir kısmının bir bütün olarak ya da önemli bir kesimi itibarıyla, genel olarak küreselleşmeyle ilişkilendirilen süreçlerin dışında olduğu ve hatta etkin şekilde bu süreçlerden dışlandığı iddiasındadır. Küreselleşme teriminin gerçek bir küresel olguya işaret etmesinden ötürü, yerkürenin büyük bölümünden dışlanmış olmasının küreselleşmenin mevcudiyetini inkâr etmeye yol açtığı da ileri sürülüyor.

5. Küreselleşme tartışmalarında kuşkucuların temel iddiası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Küreselleşme yalnızca kültürel etkileşimlerle sınırlı bir kavramdır.
- B) Küreselleşme vardır ancak sadece gelişmiş ülkeleri etkilemektedir.
- C) Küreselleşme yalnızca ekonomik bir süreçtir ve siyasi boyutu yoktur.
- D) Küreselleşme, bütün dünyayı kapsayan ve herkes için eşit etkiler doğuran bir süreçtir.
- E) Dünyanın büyük bir kısmı süreçten dışlandığı için küreselleşme diye bir olgu yoktur.

6. Küreselleşme tartışmalarına katkıda bulunmak için iki araştırma sorusu yazınız.

-
-

7. Küreselleşme tartışmalarına dâhil olan küreselcilerin savunduğu görüşler neler olabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Şüphelilerin küreselleşme süreci hakkındaki düşüncelerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11 ve 12. soruları aşağıdaki tablodan faydalananarak cevaplayınız.

Disiplin	Küreselleşme Tanımı	Vurgulanan Unsurlar/Odak Noktası	Örnekler
Ekonomi	Mal, hizmet, sermaye ve iş gücünün uluslararası ölçekte serbest dolaşımı	Serbest ticaret, finansal bütünleşme, çok uluslu şirketler, uluslararası yatırımlar	Ülkeler arası ticaretin artması, küresel piyasalardaki ekonomik etkileşimlerin güçlenmesi
Siyaset	Uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması ve devlet egemenliğinin yeniden şekillenmesi	Uluslararası örgütler, sınır ötesi anlaşmalar, küresel yönetim	BM kararları, NATO iş birlikleri, Paris İklim Anlaşması
Sosyoloji	Kültürel ve toplumsal etkileşimlerin artması, sosyal yapının dönüşümü	Kültürel homojenleşme, kimlikler arası etkileşim, medya ve iletişim teknolojileri	Sosyal medya kültürü, global yaşam tarzları, diasporalar
Coğrafya	Mekânsal sınırların öneminin azalması ve ülkeler arası bağlantıların yoğunlaşması	Küresel şehirler, ticaret yolları, bilgi ve iletişim ağları	New York (Niv York), Londra, Tokyo gibi küresel şehirler, genel ağ altyapısı
Tarih	Uzun vadeli tarihsel süreçlerin sonucu olarak uluslararası etkileşim	Keşifler, sömürgecilik, Sanayi Devrimi, iletişim ve ulaşım teknolojileri	XIX-XX. yüzyıldaki uluslararası ticaret ve göç hareketleri

11. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi, farklı disiplinlerin küreselleşmeyi tanımlama ve vurgulama biçimlerini doğru şekilde göstermektedir?

- A) Ekonomi: Kültürel homojenleşme Sosyoloji: Serbest ticaretin yayılması Coğrafya: Uluslararası örgütlerin rolü
- B) Tarih: Küresel şehirlerin ekonomik merkezîyeti Coğrafya: Sanayi Devrimi'nin yayılması Sosyoloji: Kültürel akışlar
- C) Sosyoloji: Finansal entegrasyon ve çok uluslu şirketler Ekonomi: Kimlikler arası etkileşim Siyaset: Kültürel homojenleşme
- D) Coğrafya: Uluslararası ticaret anlaşmaları Tarih: Medya ve iletişim teknolojilerinin toplumsal etkisi Ekonomi: Sömürgecilik ve keşifler
- E) Siyaset: Devlet egemenliğinin yeniden şekillenmesi Ekonomi: Mal ve hizmetlerin uluslararası dolaşımı Tarih: Keşifler ve sömürgecilik

12. Tablodaki disiplinleri dikkate alarak küreselleşme sürecinde meydana gelen değişiklikleri ekonomi, siyaset, sosyoloji, coğrafya ve tarih açısından ayrı ayrı açıklayınız. Her disiplin için en az bir örnek veriniz.

Ekonomi:

Siyaset:

Sosyoloji:

Coğrafya:

Tarih:

13 ve 14. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Küreselleşme olgusu sosyal bilimler alanında en çok tartışılan kavramlardan biridir. Tarihsel geçmişi yüzlerce yıl öncesine kadar gitse bile, konuya kavramsal yaklaşımlar, özellikle doksanlı yıllarla birlikte ivme kazanmıştır. Kavram ile ilgili en önemli problemlerden biri kavramın çok boyutluluğunun göz ardı edilerek, tek boyutlu bir ideolojik açıklamaya maruz bırakılmasıdır. Kimileri için küreselleşme; insan hakları, özgürlük, demokratikleşme olarak görülebilirken, kimileri için de sömürgecilik, emperyalizm, Amerikanlaşma, ulus-devlet karşıtlığı veya yeni kapitalizm olarak görülmektedir. Küreselleşme ile ilgili tüm yaklaşımlara “tek boyutlu” demek elbette doğru değildir. Küreselleşme olgusunu çok boyutlu bir bütünsellikle ele alan yaklaşımlar da mevcuttur. Buna göre küreselleşme, ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik, ekolojik, kültürel, tarihsel pek çok boyutu barındıran bir sürece işaret etmektedir. Küreselleşme ile ilgili göze çarpan en önemli özelliklerden birbiriyle çelişen pek çok farklı yaklaşımın varlığıdır. Bu yaklaşımlar üç ana kategoriye ayrılabilir; küreselleşme olgusunu olumlayan yaklaşımlar, bu olguyu olumsuzlayan yaklaşımlar ve küreselleşme olgusuna bütüncül yaklaşımlar.

13. Küreselleşmenin tarihsel gelişimini nedenleriyle ve sonuçlarıyla kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Tarih, coğrafya ve sosyoloji disiplinlerinin perspektifinden küreselleşmenin süreç boyunca meydana getirdiği değişiklikleri ve bu değişikliklerin olumlu/olumsuz yönlerini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

4. TEMA

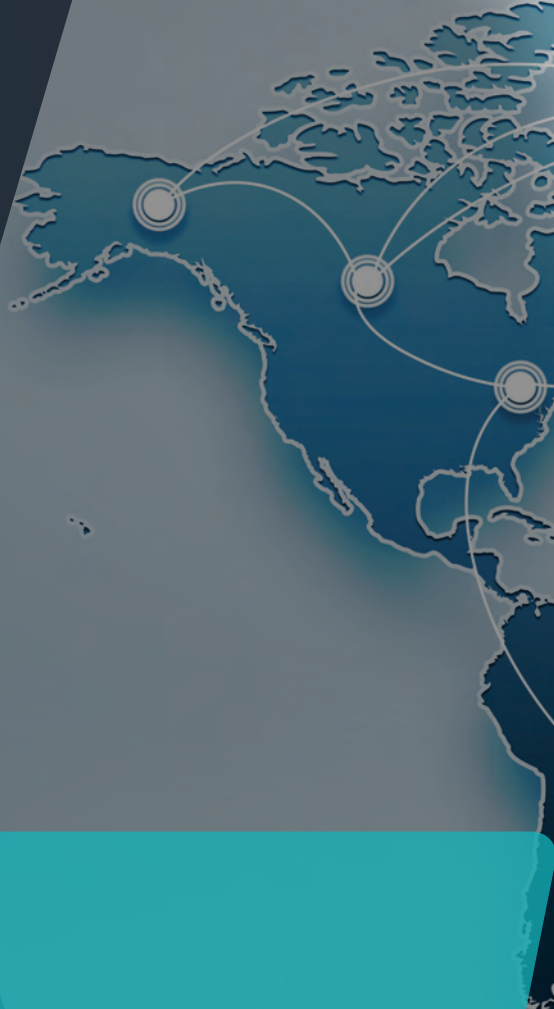
KÜRESELLEŞME VE SONUÇLARI

4.1. ALTI BOYUTU İLE KÜRESELLEŞME

4.2. KÜRESELLEŞMENİN SONUÇLARI

Anahtar Kavramlar

- bilim ve teknolojide küreselleşme
- ekonomik küreselleşme
- eğitimin küreselleşmesi
- siyasi küreselleşme
- sosyokültürel küreselleşme

Bu temada sizlerden

- küreselleşmenin boyutları hakkında bilgi toplayabilmeniz,
- küreselleşmenin sonuçlarını sorgulayabilmeniz

beklenmektedir.

Tema kapsamında performans görevini tamamlamanız, ölçme ve değerlendirme değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Başlarken

1. Aşağıdaki soruları cevaplayınız ve cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

a) Küreselleşme denince aklınıza gelen ilk üç kelime nedir?

.....

.....

.....

b) Dünyanın diğer ucundaki bir gelişmenin hayatınızı doğrudan etkilediğini hissettiğiniz bir an oldu mu? Açıklayınız.

.....

.....

.....

c) Teknolojinin olmadığı bir dünyada küreselleşme sizce nasıl ilerlerdi?

.....

.....

.....

2. Küreselleşme çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu yapının farklı yönlerini ortaya koymak için aşağıdaki adımları izleyerek bir kavram haritası oluşturunuz.

Merkez Kavram: Kâğıdınızın ortasına büyük harflerle KÜRESELLEŞME yazınız.

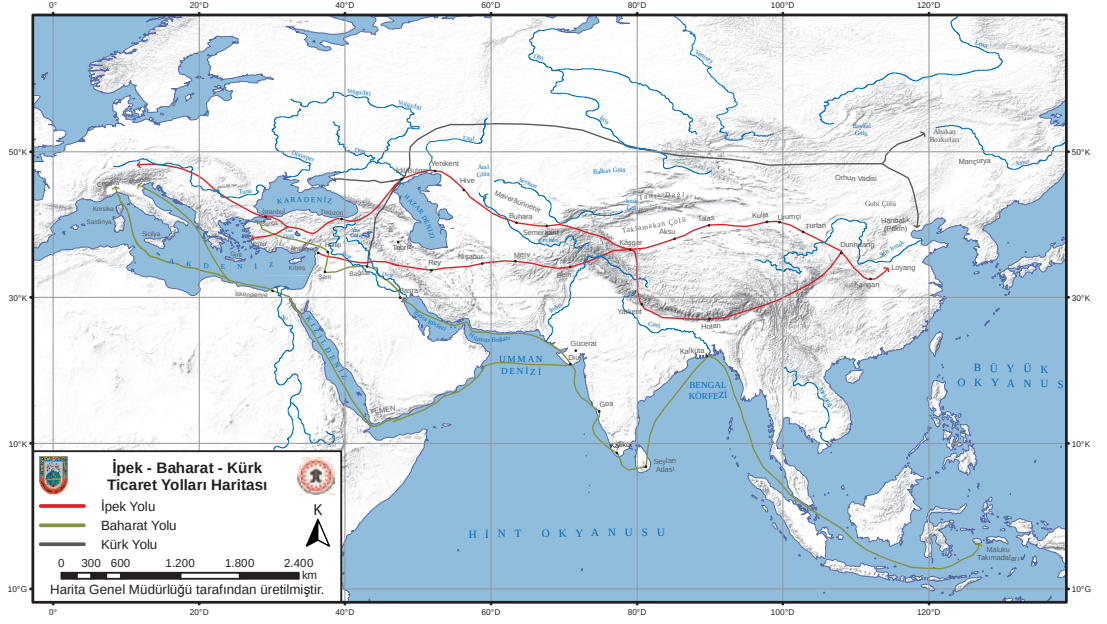
Ana Dallar: Bu merkezden dışarıya doğru ekonomi, siyaset, bilim ve teknoloji, eğitim ve çevre, sos-yokültürel gibi ana başlıklar için çizgiler çekiniz.

İlişkiler Kurunuz: Ana başlıkların altına araştırma sürecinde öğrendiğiniz anahtar kavramları (örneğin internet, serbest ticaret, pandemi, ortak kültür) yazınız.

Bağlantıları Açıklayınız: Kavramlar arasındaki ilişkileri göstermek için çizgilerin üzerine kısa notlar ekleyiniz (örneğin "hızlandırır," "etkiler," "neden olur.").

Bilgi Köprüsü

Aşağıdaki haritayı inceleyerek soruları cevaplayınız.

1. Haritada gösterilen ticaret yollarının açılması insanları nasıl etkilemiştir?

İpek Yolu

Baharat Yolu

Kürk Yolu

2. Günümüzde insanların etkilendiği küresel ticaret yolları hakkında bilgi veriniz.

4.1. ALTI BOYUTU İLE KÜRESELLEŞME

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Küreselleşme, meydana getirdiği tartışma ortamı ve gerçekte neden olduğu sorunlar dolayısıyla, içerik, yapı ve işlevlerinin açıklanmasına fazlasıyla ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Diğer yandan küreselleşme sürecinin etkileyciliği birçok düşünce akımı ve ideolojinin bu kavramı sahiplenmesine ve kendi bakış açılarıyla tanımlamaya çalışmalarına yol açmıştır. Bu nedenle birçok küreselleşme tanımının ve kavramsal açıklamanın tarafsız olmadığı görülmekte ve toplumsal dengelerde etkili olan güç ilişkilerinin tanımlara yansıdığı

gözlemlenmektedir. Kültürel altyapı, coğrafi konum, sosyal ve uluslararası statü, bireysel kişilik ve-rileri, politik duruş ve bunların hepsini kapsayan tarihsel gelişim süreci gibi sebeplerle yapılan bu tanımlamalar subjektiftir ve birebir evrensel kabul görmüş olmadıkları gibi, tam, eksiksiz ve kesin de değildirler. Küreselleşme kavramının değişik tanımlarına rastlamak mümkündür. Bu tanımlar çeşitli sınıflandırmalara tabi olmakla birlikte, küreselleşmeyi, muhalifler ve taraftarlar olarak iki gruba ayırmaktadır. Taraftar bir bilim insanına göre küreselleşme “uluslararasılaşmadan daha ileri ve kompleks bir kavram olup; bu bağlamda mal ve hizmet akımlarının ülke ve bölge sınırları içinde artmasını sağlayan ve ekonomik faaliyetlerin uluslararası alanda dağılımını artırmak suretiyle ulusların fonksiyonel entegrasyonu sağlayan bir olgudur”. Muhafız bir bilim insanına göre küreselleşme, “ekonomik anlamda ülkeler arasında büyük ve artan bir ticaret akışı ile sermaye yatırımının gerçekleştiği açık bir uluslararası ekonomi olarak tanımlanırsa, kesinlikle yeni ve farklı bir olgu değildir. 1860’lı yıllardan bu yana var olan bir takım farklı uluslararası ekonomi konjonktürlerinden biridir.”

Çelik, M. Y. (2012). s. 58-59 *

- a) Küreselleşmenin farklı düşünce akımları tarafından farklı biçimlerde tanımlanmasının nedenleri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

- b) Küreselleşme tanımlarının neden tarafsız olmadığı ifade edilmektedir? Bu sonuca ulaşmak için hangi gerekçelere ve örnekler yer verilmiştir?

.....

.....

.....

- c) Metindeki küreselleşme taraftarı ve karşıtı görüşleri, bakış açıları ve öne çıkardıkları düşünceler açısından karşılaştırınız.

.....

.....

.....

SORGULUYORUM

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Okuma Metni

Küreselleşme, sabit ve değişmeyen bir olgu değildir. Sürekli değişen ve gelişen bir süreçtir. Bu süreçte, yerel (bir bölgeye özgü) ile evrensel (tüm dünyayı ilgilendiren) arasında karşılıklı bir etkileşim vardır yani hem yerel değerler dünyaya yayılır hem de dünyadaki gelişmeler yerel yaşamı etkiler. Dünyanın farklı bölgelerini her gün etkilemeye devam eden küreselleşme, mevcut durumunu yeni açılımlar ve hareketlerle sürekli olarak düzenler. Küreselleşmeyi dışsal bir faktör olarak değil toplumsal ilişkiler olgusu olarak değerlendirmek gerekir. Bu nedenle küreselleşmeyi sokaktaki insanların sevinçlerinden, endişelerinden, üzüntülerinden ve ihtiyaçlarından hareket ederek toplumsal hayatın her alanında sorgulamak doğru bir yaklaşımdır. Bilgi çağı, zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırarak küreselleşmenin ortaya çıkmasında etkin bir rol oynar. Son yıllarda artan teknoloji, dünyanın küresel bir alan olmasına katkı sağlar.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

- a) Küreselleşmenin sürekli değişen bir süreç olması günlük hayatınızı nasıl etkiler? Örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

- b) Yerel değerlerin küresel ölçekte yayılması ve küresel etkilerin yerel yaşamı dönüştürmesi, toplumlar açısından hangi sonuçlara yol açar?

.....

.....

.....

.....

- c) Küreselleşmenin yalnızca dışsal bir etki değil toplumsal ilişkilerle bağlantılı bir süreç olarak görülmesi neden önemlidir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

- ç) Teknolojinin ve bilgi çağının küreselleşmeye katkısı nedir? Bu durum insanların yaşamını nasıl değiştirmiştir?

.....

.....

.....

.....

Etkinlik

Adı	<i>Küreselleşmeyi Hissetmek</i>
Amaç	<i>Küreselleşmenin boyutları hakkında bilgi toplayabilme</i>
Süre	<i>30 + 30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Küreselleşmenin ekonomik, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, eğitim ve çevre boyutu ile ilgili kaynak belirlemek için genel ağdan, akademik yayınlardan ve kütüphane veri tabanlarından araştırma yapınız.
2. Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta arkadaşlarınızla paylaşarak bilgilerin doğruluğunu kontrol ediniz.
3. Küreselleşmenin boyutlarına ilişkin aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Boyut	Özellikler ve Örnekler
Ekonomik	
Siyasi	
Bilim ve Teknoloji	
Sosyokültürel	
Eğitim	
Çevre	

4. Tabloyu doldururken açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanınız.
5. Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ediniz.
6. Çalışmanızı belirtilen süre içerisinde tamamlayınız.

Öz Değerlendirme Formu			
Bu form kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Hiçbir Zaman" ve "Bazen" işaretlediğiniz seçeneklere ait davranışlardaki eksiklerinizi gözden geçiriniz.			
Öğrencinin Adı ve Soyadı:		Sınıfı:	Numarası:
Ölçütler	Dereceler		
	Hiçbir Zaman (1)	Bazen (2)	Her Zaman (3)
Farklı ve güvenilir kaynaklardan araştırma yaptım.			
Güncel kaynaklardan yararlandım.			
Ulaştığım kaynakları sınıf ortamında rahatça sundum.			
Kaynaklara yönelik sınıf içerisindeki tartışmalara katıldım.			
Arkadaşlarımla önerdiği kaynaklara yönelik sorular sordum.			
Açıklamalarımda güncel örneklerle yer verdim.			
Açıklamalarımda günlük hayatımdan örneklerle yer verdim.			
Özellikleri yazarken açık, sade ve anlaşılır bir dil kullandım.			
Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ettim.			
Çalışmamı belirtilen sürede tamamladım.			

Çalışma sırasında öğrendiğim bilgiler

.....

.....

.....

Çalışma sırasında zorlandığım yerler

.....

.....

.....

Çalışmayı yeniden yapsam çalışmada dikkat edeceğim noktalar

.....

.....

.....

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki metni okuyunuz ve örnekleri inceleyiniz. Bu örneklerde geçen ifadeleri araştırarak bu ifadelerin küreselleşmenin hangi boyutuyla ilgili olduğuna dair tahminlerinizi yazınız.

Okuma Metni

Küreselleşme, bilimde, ekonomide, politikada, kültür ve sanatta dünyanın bir bütün olarak algılanmaya başlanması ile başlayan sosyal ve kültürel bir süreçtir. Küreselleşme denildiği zaman, akla ilk gelen bir şeylerin dünya çapında yaygınlaşmasıdır; öncelikle de bilginin, yaygınlaşması. İşin arkasında doğal olarak “üretim” ve “ekonomi” vardır. Siyasetin işin dışında tutulması, elbette düşünülemez. Kültür, küreselleşmenin elbisesi; değerler ise işin özü, esasıdır. Çünkü ne bilgi ne ekonomi ne de kültür değerlerden bağımsız olabilir. Değerler onları, onlarda değerleri tekrar tekrar üretir... Küreselleşme, bir bakıma, demokrasinin, insan haklarının, özgürlüklerin evrensel bir nitelik kazanmasıdır. Bunlarla birlikte küreselleşme süreci pek çok alanda hissedilmektedir.

Onat, H. (2002). s. 37 *

Çok uluslu şirketlerin farklı ülkelerde üretim yapması ve küresel ticaretin artması

Farklı ülkelere ait müzik, film ve yemek kültürlerinin dünya geneline yayılması

Genel ağ sayesinde dünyanın farklı bölgelerindeki insanların anında iletişim kurabilmesi

İnsanların eğitim, iş veya daha iyi yaşam koşulları için başka ülkelere göç etmesi

Ülkelerin uluslararası kuruluşlarda birlikte kararlar alması ve onlarla iş birliği yapması

İklim değişikliği gibi sorunların tüm dünyayı etkilemesi ve bu sorunlara ortak çözümler aranması

Uluslararası öğrenci değişim programları ile öğrencilerin farklı ülkelerde eğitim alması

Salgın hastalıkların kısa sürede tüm dünyaya yayılması ve bu hastalıklara karşı küresel önlemler alınması

Sosyal medya platformları sayesinde bilgi ve haberlerin hızla tüm dünyaya yayılması

İnsan hakları gibi konularda uluslararası sözleşmelerin ülkeler tarafından kabul edilmesi

4.2. KÜRESELLEŞMENİN SONUÇLARI

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki görselleri ve açıklamaları inceleyiniz. Küreselleşmenin farklı alanlardaki etkilerine ilişkin görüşlerinizi yazınız.

Günümüzde genel ağ üzerinden dünyanın herhangi bir yerinden alışveriş yapılabilir. Günümüzde genel ağ üzerinden dünyanın herhangi bir yerinden alışveriş yapılabilir.

İnsanlığı ilgilendiren sorunların çözümünde farklı ülkeler bir araya gelerek ortak çözümler üretmektedir.

İsviçre-Fransa sınırında bulunan Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi [CERN (Sörn)], farklı ülkelerden insanların bir arada çalıştığı küresel iş birliği merkezlerinden biridir.

Farklı ülkelerden insanlar arasında kurulan arkadaşlıklar ve topluluklar, kültürler arası etkileşimi artırır.

Küreselleşme, öğrencilerin farklı ülkelerdeki eğitim olanaklarından yararlanmasını kolaylaştırmıştır.

Gelecek nesillere daha temiz bir çevre bırakmak için farklı kıtalardan insanların ortak hareket etmesi çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamaktadır.

SORGULUYORUM

1. Küreselleşmenin farklı alanlardaki sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Küreselleşmenin sonuçları birey olarak tercihlerinize ve geleceğe ilişkin planlarınıza hangi yönlerden yansımaktadır?

.....

.....

b) Küreselleşmenin bireylerin iş olanakları ve gelir düzeyleri üzerindeki etkileri nelerdir?

.....

.....

c) Bilimsel bilgi ve teknolojinin hızlı yayılması, bireylerin günlük yaşamı ve düşünce yapısı üzerinde ne tür değişimlere yol açmıştır?

.....

.....

ç) Küreselleşme sürecinde bireylerin kimlik, değer ve yaşam tarzlarında ne tür değişimler ortaya çıkmaktadır? Bu değişimlerin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....

.....

d) Küreselleşme sürecinde eğitim olanaklarına erişim ve öğrenme biçimlerinde ne tür değişimler yaşanmıştır? Bu değişimlerin bireyler üzerindeki sonuçlarını değerlendiriniz.

.....

.....

2. Sınıf içerisinde ulaştığınız cevaplardan yola çıkarak bir tartışma gerçekleştiriniz. Tartışma sürecinde aşağıdaki sorulardan faydalanınız.

a) Küreselleşme en çok hangi alanda hissedilmektedir?

b) Küreselleşme bireylerin yaşam tarzını yönlendiriyor mu?

c) Küreselleşmenin bireysel sonuçları nelerdir?

3. Tartışma sürecinde aşağıdaki kurallara uyunuz.

- Fikirlere odaklanınız. Tartışma sırasında kişileri değil ortaya konulan düşünceleri eleştiriniz.
- Görüşlerinizi kanıtlarla destekleyiniz.
- Karşı görüşü anladığınızı gösteriniz. Konuşmadan önce arkadaşınızın düşüncesini dikkatle dinleyiniz.
- Soru sorarak tartışmayı derinleştiriniz. Anlamadığınız ya da merak ettiğiniz durumlarda arkadaşınıza "Bunu neye dayanarak söylüyorsun?" "Bu görüşünü destekleyen bir örnek verebilir misin?" gibi sorular yöneltiniz.
- Farklı görüşlere saygı gösteriniz.

4. Tartışma sonunda öğretmenin rehberliğinde değerlendirme yapınız.

SORGULUYORUM

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Küreselleşme nedir? Bu kavramı kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

b) İnsan faaliyetleri küreselleşmenin yönünü değiştirebilir mi? Fikirlerinizi yazınız.

c) Sömürgecilik politikaları küreselleşme sürecini başlatmış olabilir mi? Fikirlerinizi yazınız.

ç) Dijital küreselleşmenin günümüz insanının yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?

d) Küreselleşme sürecini hızlandıran olaylar nelerdir?

Etkinlik

Adı	<i>Küreselleşmenin Sonuçları</i>
Amaç	<i>Küreselleşmenin sonuçlarını sorgulayabilme</i>
Süre	<i>30 + 30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde altı gruba ayrılınız.
2. Grup olarak aşağıdaki konulardan birini seçiniz.

- Küreselleşmenin ekonomik sonuçları
- Küreselleşmenin siyasi sonuçları
- Küreselleşmenin bilim ve teknoloji alanındaki sonuçları
- Küreselleşmenin sosyokültürel sonuçları
- Küreselleşmenin eğitim alanındaki sonuçları
- Küreselleşmenin çevresel sonuçları

3. Seçtiğiniz konu başlığına göre grubunuza isim veriniz (Örneğin küreselleşmenin ekonomik sonuçları konusunu seçen grup "Ekonomi" ismini kullanabilir.).
4. Küreselleşmenin seçtiğiniz sonuçlarına ilişkin araştırma soruları hazırlayınız (En az beş soru yazılması önerilir.).

.....

.....

.....

.....

.....

5. Yazdığınız soruların cevaplarını konuyla ilgili akademik makalelerden, haberlerden, kitaplardan ve güvenilir genel ağ kaynaklarından araştırınız.
6. Ulaştığınız sonuçları bir tablo üzerine not ediniz.
7. Elde ettiğiniz bilgilerden yola çıkarak grupça aşağıdaki kriterlere uygun poster ya da gazete haberi hazırlayınız.

Poster: Özgün ve dikkat çekici başlık, uygun görsel materyaller, okunaklı ve bilimsel metinler kullanınız.

Gazete haberi: Oluşturduğunuz haber metnini uygun görsel ve materyallerle zenginleştiriniz. Haber metninde yazım ve noktalama kurallarına dikkat ediniz.

8. Hazırladığınız çalışmayı sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme

Grup çalışması sırasında ortaya koyduğunuz performansı değerlendirmek için aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Öz Değerlendirme Formu			
Bu form kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Hiçbir Zaman" ve "Bazen" işaretlediğiniz seçeneklere ait davranışlardaki eksiklerinizi gözden geçirin.			
Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Sınıfı:	Numarası:	
Ölçütler	Dereceler		
	Hiçbir Zaman (1)	Bazen (2)	Her Zaman (3)
Gruba gönüllü olarak katıldım.			
Grup içerisindeki görev dağılımı esnasında ilgimi çeken görevleri talep ettim.			
Soru yazımı esnasında fikir beyan ettim.			
Güvenilir kaynaklardan araştırma yaptım.			
Sonuçları yazarken sade ve anlaşılır bir dil kullandım.			
Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ettim.			
Poster/gazete haberi çalışması yaparken gerekli özeni gösterdim.			
Sunum esnasında sorulan soruları rahatlıkla cevapladım.			
Çalışmamı belirtilen sürede tamamladım.			

Çalışma sırasında öğrendiğim bilgiler

.....

Çalışma sırasında zorlandığım yerler

.....

Çalışmayı yeniden yapsam çalışmada dikkat edeceğim noktalar

.....

Hazırladığınız poster/gazete haberi çalışması öğretmeniniz tarafından karekoda verilen Grup Değerlendirme Formu ile değerlendirilecektir.

Grup Değerlendirme
Formu'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Geri Bildirim

Olumlu Yönler:

Geliştirme Önerileri:

Performans Görevi

Adı	<i>Küreselleşmenin Olumsuz Sonuçlarının Anlaşılması</i>
Görev	<i>Bu performans görevinde sizlerden küreselleşmenin farklı alanlardaki olumsuz sonuçlarını tespit etmeniz, bu olumsuzlukların engellenmesi için çözüm önerileri geliştirmeniz ve bunlarla ilgili bir duvar gazetesi hazırlamanız beklenmektedir.</i>

1. Göreve başlamadan önce dikkat edilecek noktalar

- Öğretmeninizin rehberliğinde bir önceki etkinlik için oluşturduğunuz grupla bir araya geliniz.
- Küreselleşmenin ekonomik, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, eğitim ve çevre boyutlarındaki olumsuz sonuçlarını tespit etmek için araştırma yapınız.
- Grup olarak belirlediğiniz olumsuz sonuçlara karşı çözüm önerileri belirleyiniz.
- Bir başlık oluşturarak geliştirdiğiniz önerilerden oluşan bir duvar gazetesi hazırlayınız.

2. Görev esnasında dikkat edilecek noktalar

- Araştırmalarınızı yaparken güvenilir genel ağ kaynaklarından, akademik yayınlardan ve kütüphane veri tabanlarından yararlanmaya özen gösteriniz.
- Çalışmanızı destekleyecek görseller, metinler ve tablolar hazırlayınız.
- Sunum teknikleri hakkında bilgi edinmek için genel ağdan araştırma yapınız.
- Hazırlayacağınız duvar gazetesinin özgün ve dikkat çekici olmasına dikkat ediniz.
- Metninizde yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uyarak açık ve sade bir dil kullanınız.
- Çalışmanızı öğretmeninizin belirttiği tarihe kadar tamamlayıp teslim ediniz.
- Çalışmanızı sınıfta sununuz.
- Sunum sırasında beden dili, göz teması, uygun ses tonu gibi etkili iletişim becerilerini kullanmaya özen gösteriniz.

3. Görev bitiminde dikkat edilecek noktalar

- Grupların hazırladığı duvar gazeteleriyle ilgili merak ettiğiniz soruları sorunuz.
- Arkadaşlarınızın duvar gazetenizle ilgili sorularına cevap veriniz.

Değerlendirme: Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından Dereceli Puanlama Anahtarı ve Grup Değerlendirme Formu'yla değerlendirilecektir.

Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Grup Değerlendirme
Formu'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

4. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-4. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Günümüzde küreselleşme esas itibarıyla bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmelere dayanmaktadır. Bu anlamda, teknoloji bağımsız değişken olarak dünyayı bütünleştirmektedir. Ancak diğer yanda küreselleşme uluslararası ticaretin önündeki engellerin kaldırılması ve çok uluslu şirketlerin ekonomik ve siyasi gücünün artmasıyla gelişen bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Bu süreç ulaşım imkânlarının gelişmesi, kişilerin bilgisayar ve internet yoluyla kurdukları ilişkilerin artması, ulus ötesi faaliyetlerin ve kurumların gelişmesi, kişilerin günlük yaşamını etkileyen ulus ötesi etkileşimlerin artması ile kural ve uygulamaların ulus ötesi hale gelmesi şeklinde gelişmektedir.

1. Metinde sunulan bilgilerden hareketle küreselleşme olgusunun doğasıyla ilgili aşağıdaki analizlerden hangisi yapılabilir?

- A) Uluslararası ticaretin önündeki engellerin kalkması, bireylerin teknoloji yoluyla kurduğu ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.
- B) Çok uluslu şirketlerin güç kazanması, ulaşım imkânlarının gelişmesine bağlı olarak yerel kültürlerin tamamen yok olmasına zemin hazırlamıştır.
- C) Küreselleşme hem teknolojik gelişmelerin itici gücüyle hem de siyasi ve ekonomik yapıların stratejik hamleleriyle şekillenen çok boyutlu bir süreçtir.
- D) Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler küreselleşmenin tek belirleyicisi olduğu için ulus devletlerin ekonomik politikaları önemini yitirmiştir.
- E) Küreselleşme, yalnızca teknik bir sürecin sonucu olduğundan siyasi ve ekonomik aktörlerin müdahalesinden bağımsız şekilde gelişmektedir.

2. Metinde küreselleşmenin hangi boyutlarından bahsedilmektedir?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Metinde ele alınan küreselleşme boyutları hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyen bir araştırmacı hangi bilgi ve iletişim araçlarına başvurmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Küreselleşmenin boyutlarıyla ilgili ulaştığınız bilgilerin doğruluğunu nasıl kontrol edersiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

5-7. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Küreselleşme; ekonomik, siyasi, bilimsel, teknolojik, sosyokültürel, eğitsel ve çevresel alanlarda etkisini gösteren çok boyutlu bir süreçtir. Ekonomik boyutta ülkeler arasındaki ticaret ve sermaye akışı artmış, çok uluslu şirketlerin faaliyetleri genişlemiş ve dünya ekonomisi giderek daha bütünleşik bir yapıya kavuşmuştur. Siyasi boyutta uluslararası kuruluşların etkisi artmış, ülkeler arasındaki diplomatik ilişkiler güçlenmiş ve küresel sorunlara karşı ortak politikalar geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bilim ve teknoloji boyutunda iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki hızlı gelişmeler sayesinde bilgiye erişim kolaylaşmış, bilimsel çalışmaların paylaşımı hızlanmış ve yenilikler kısa sürede tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Sosyokültürel boyutta farklı toplumlar arasındaki etkileşim artmış, kültürler birbirini etkilemiş ve insanların yaşam tarzlarında benzerlikler ortaya çıkmıştır. Eğitim boyutunda bilgiye erişim imkânları genişlemiş, uluslararası öğrenci ve öğretim programları yaygınlaşmış ve eğitim alanında küresel iş birliği güçlenmiştir. Çevre boyutunda ise küresel ısınma, çevre kirliliği gibi sorunlar tüm dünyayı etkileyerek ülkeleri ortak hareket etmeye zorlamış ve çevrenin korunması konusunda uluslararası iş birliği ihtiyacını artırmıştır.

5. Yerel sorunların küresel bir sorumluluk hâline gelmesinde küreselleşmenin rolü nedir?

6. Bir araştırmacı; küreselleşmenin ekonomik, bilimsel-teknolojik ve çevresel boyutlarını derinlemesine incelemek için hangi dijital ya da akademik kaynakları kullanmalıdır? Metindeki boyutlarla ilişkilendirerek açıklayınız.

7. Küreselleşmenin farklı boyutlarıyla ilgili elde edilen bilgilerin doğruluğu nasıl kontrol edilir?

8-11. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Küreselleşme olgusu, görünürdeki sonuçları bakımından büyük oranda ekonomiktir. Bu sebeple küreselleşmenin dar manada tanımı finans piyasalarının etkinliği şeklinde olmuştur. Küreselleşme, ekonomik olduğu kadar siyasi, teknolojik, kültürel olmak üzere farklı alanları etkileyen bir olgudur. Bir milletin hayat tarzı olarak tarif edilen kültür ile küreselleşme karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan büyük dönüşüm ve değişimler kültürü etkilemiş; kültür de bu dönüşümlerin ortaya çıkmasında etkin bir rol oynamıştır. Küreselleşme olgusuna önderlik eden toplumların hayat tecrübeleri ve sahip oldukları bilgiler kültür unsurunu oluşturmuştur. Yaşam biçimleri bakımından toplumların giderek birbirine benzemesi söz konusu olmuştur. Dünya ticareti, kültürü ve sanayisi; görünüş, doku ve ses bakımından küreselleşmeye liderlik eden toplumların etkisini taşımaktadır.

8. Küreselleşmenin sonuçlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Kültürel yapılar, küresel gelişmelerden bağımsız olarak varlığını sürdürür.
- B) Küreselleşmenin etkileri teknoloji alanıyla sınırlı kalmaktadır.
- C) Küreselleşme ulusal kültürlerin tamamen yok olmasına neden olmaktadır.
- D) Kültür ve küreselleşme, yaşam biçimlerini dönüştürmektedir.
- E) Küreselleşme ülkelerin ekonomik ilişkileriyle sınırlıdır.

9. Metinden hareketle küreselleşmenin farklı sektörlerdeki sonuçlarını daha iyi anlamak amacıyla üç soru yazınız.

-
-
-

10. Metne göre küreselleşmenin toplumların özgünlüğü ve kültürel yapı üzerindeki etkileri nelerdir?

-
-
-
-
-
-

11. Metinde küreselleşmenin sadece finansal bir süreç değil aynı zamanda bir kültür aktarımı olduğu vurgulanmaktadır.

Bu durumdan hareketle küreselleşmeye yön veren toplumların bilgi ve yaşam deneyimlerini dünyaya yayması, ortak bir dünya kültürünün oluşmasına mı yoksa belirli bir kültürün baskın hâle gelmesine mi yol açmaktadır? Görüşünüzü gerekçeleriyle açıklayınız.

-
-
-
-
-
-

12-14. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Küreselleşme süreci, endüstri devriminin hemen sonrasındaki, kapitalizmin vahşi işleyen koşullarını hatırlatmaktadır. O dönemde de geleneksel kurumlar çözülmüş, ancak endüstriyel toplumun kuralları da hemen oluşturulmadığı için, süreç toplumsal dezavantajlar aleyhine işlemiştir. Küreselleşme sürecinin de tarihine baktığımızda, benzer koşulların varlığı dikkat çekiyor. Ortaya modern/endüstriyel toplumların getirdiği kurumları aşan yeni küresel sorunlar çıkıyor. Ancak bu sorunlarla başa çıkacak mevcut yapılar oluşmuş değil. Hali hazırda küreselleşme sürecinin yönlendiricisi olan Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve IMF gibi kurumların da meşruiyeti tartışmalıdır. Öte yandan küreselleşme sürecinde bu kurumları da yönlendirenler, genellikle çokuluslu firmalar olmaktadır. Ya da finans çevrelerinin taleplerine göre, küreselleşme süreci biçimlenmektedir. Bu da bir yanıyla doğaldır; çünkü en hızlı küreselleşen gruplar bunlardır. Emeğin küreselleşmesi ise son derece sınırlı bir düzeydedir. Öyle ki, aralarında serbest dolaşım uygulayan Avrupa Birliği ülkelerinde bile, kendi ülkesi dışında çalışan topluluk üyesi işgücünün oranı yüzde iki civarındadır. Öte yandan mevcut haliyle küreselleşme sürecinin sosyal sorumluluktan uzak olduğu ve çoğunlukla da çalışanlar için daha riskli bir düzeni beraberinde getirdiği sıkça dile getirilmektedir. Ancak çalışanlar, sonuçlarından etkilendiği küreselleşmenin karar alma sürecinde henüz yerini alamamıştır.

12. Metinde küreselleşme sürecinin mevcut işleyişiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yazarın görüşleriyle örtüşmektedir?

- A) Küreselleşme süreci, tüm toplumsal kesimlerin eşit biçimde yararlandığı dengeli bir yapıya sahiptir.
- B) Küreselleşme, çok uluslu şirketler ve finans çevrelerinin etkisiyle şekillenirken çalışanlar ve onların emekleri bu süreçte yeterince temsil edilmemektedir.
- C) Küreselleşme, devletlerin belirleyici rol oynadığı ve sosyal politikaların güçlü olduğu bir sistem içinde ilerlemektedir.
- D) Küreselleşme süreci, günümüzde emeğin de sermaye kadar küreselleştiği ve karar alma süreçlerine katılımın dengelendiği bir yapıya dönüşmüştür.
- E) Küreselleşme süreci, uluslararası kurumların tam meşruiyet kazandığı ve sorunları insan merkezli olarak etkili biçimde çözdüğü bir düzene ulaşmıştır.

13. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan sorunlarla başa çıkacak mevcut yapıların yetersiz kalmasının çalışanlar üzerindeki etkileri nelerdir?

14. Küreselleşme sürecinin çalışanlar açısından sosyal sorumluluktan uzak ve riskli bir yapıya dönüşmesinin temel sebebi nedir?

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

5. TEMA

BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKAT

5.1. BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKATE İLİŞKİN
FELSEFİ PROBLEMLER

5.2. BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKATE İLİŞKİN
FELSEFİ DÜŞÜNCELER

Anahtar Kavramlar

- algı
- bilgi
- doğruluk
- gerçeklik
- hakikat

Bu temada sizlerden

- bilgi, gerçeklik ve hakikate ilişkin felsefi problemleri temellendirebilmeniz,
- bilgi, gerçeklik ve hakikate ilişkin felsefi düşünce ortaya koyabilmeniz

beklenmektedir.

Tema kapsamında açık uçlu soruları cevaplamanız, karşılaştırma tablosunu doldurmanız, felsefi metin yazmanız, performans görevini yerine getirmeniz, tema sonundaki ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Başlarken

Aşağıdaki soruları gerekçelendirerek cevaplayınız ve cevaplarınızı sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

- Arkadaşınız size görmediğiniz bir odada pembe bir fil olduğunu söylese bu bilginin doğru olup olmadığını anlamak için mantık mı yürütürsünüz yoksa odaya girip bakar mısınız?
- Çöldeyiz ve uzakta bir göl görüyorsunuz. Çölde göl bulunmasının çok düşük bir olasılık olduğunu da biliyorsunuz. Bu durumda gerçek bilgiye ulaşmada görme duyunuz mu yoksa mantıksal çıkarımınız mı daha güvenilirdir?
- Astronot olmadığınız ve Ay'a gitmediğiniz hâlde Ay'daki yer çekiminin Dünya'dakinden daha az olduğuna dair bilginizin doğru olduğuna nasıl karar verirsiniz?
- Rüyanızda yaşadığınız bir olay size gerçekmiş gibi görünür. Bir deneyimin gerçek gibi görünmesi onun hakikat olduğu anlamına gelir mi?

Bilgi Köprüsü

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

- Aşağıda farklı dönemlerde yaşamış filozoflara ait sözler verilmiştir. Bu sözleri inceleyip bilgiye yaklaşımınızı en iyi yansıtan sözü seçiniz. Seçtiğiniz sözü temel alarak düşüncelerinizi ve bu tercihi yapma gerekçelerinizi yazınız.

Filozof	Dönem	Filozofun Sözü
Sokrates [Sokrates (MÖ 470-399)]	Antik Yunan	"Bildiğim tek şey, hiçbir şey bilmediğimdir."
Platon [Platon (MÖ 427-347)]	Antik Yunan	"Bilgi, doğru sanının akılla temellendirilmesidir."
Aristoteles [Aristoteles (MÖ 384-322)]	Antik Yunan	"Tüm insanlar doğal olarak bilmek ister."
Fârâbî (872-950)	İslam Felsefesi/ Orta Çağ	"Doğru bilgi, varlığın nedenini bilmektir."
İbni Rüşd (1126-1198)	İslam Felsefesi/ Orta Çağ	"Hakikate ulaşmanın yolu akli kullanmaktır."
Rene Descartes [Röne Dekart (1596-1650)]	Modern Çağ	"Düşünüyorum, öyleyse varım."
Immanuel Kant [İmanuel Kant (1724-1804)]	Aydınlanma Dönemi	"Deneyim olmadan bilgi olmaz ancak yalnız deneyim de bilgiyi vermez."
Friedrich Nietzsche [Fridrih Niçe (1844-1900)]	XIX. yüzyıl	"Gerçekler yoktur, yalnızca yorumlar vardır."

2. Aşağıdaki metni okuyunuz ve günümüz dijital bilgi çağının koşulları çerçevesinde metinde adı geçen iki filozofun düşüncelerinin hâlâ geçerli olup olmadığına dair fikirlerinizi sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

Okuma Metni

DOĞRU BİLGİ

Bilgi, insanın dünyayı anlamlandırma çabasının en temel araçlarından biridir. Filozoflar yüzyıllar boyunca “Doğru bilgi nedir?” sorusuna farklı cevaplar aramıştır. Descartes, doğru bilginin aklın kesinliğine dayanması gerektiğini savunmuştur. Ona göre duyular ve deneyimler insanı yanıltabilir. Bu nedenle “Düşünüyorum, öyleyse varım.” sözüyle düşüncenin bilgiye ulaşmadaki önemine dikkat çekmiştir. Descartes’a göre güvenilir bilgi, insan aklının düzenli, sorgulayıcı ve sistemli düşünme gücüne dayanır.

Yıllar sonra Kant, bu görüşü farklı bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. Ona göre bilgi, düşünme ve deneyimin bir araya gelmesiyle oluşur. İnsan aklı doğuştan bazı zihinsel yapılarla sahiptir. Bu yapılar yaşantılarla birleştiğinde bilgi ortaya çıkar. Kant, “Deneyim olmadan bilgi olmaz ancak yalnız deneyim de bilgiyi vermez.” sözüyle bilginin akıl ve deneyimin ortak ürünü olduğunu vurgulamıştır.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

3. Aşağıdaki sorular üzerine düşününüz ve düşüncelerinizi gerekçelendirerek sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

?

- Descartes ve Kant sosyal medyadaki bilgi kirliliğine nasıl yaklaştırdı?
- Dijital çağda bilginin kaynağı, yapay zekânın akli ve deneyimi olabilir mi?
- Sosyal medyadaki birkaç saniyelik videolardan kesin ve doğru bilgiye ulaşmak mümkün olabilir mi?
- Sosyal medyadaki bilgi kirliliği içinde “gerçeği seçmek” aklın mı yoksa vicdanın mı görevidir?
- Genel ağ ve sosyal medya bilgi kirliliğini nasıl artırıyor?
- Bilginin sınırsız biçimde yayılması karşısında Descartes’ın şüphecilik anlayışını (doğru bilgiye ulaşana dek her şeyden şüphe etmek) önemini nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.
- Kant’ın deneyim vurgusu, sanal gerçeklik ve yapay zekânın ürettiği “sahte deneyimler” karşısında nasıl değerlendirilmelidir?
- Descartes’ın “Düşünüyorum öyleyse varım.” ve Kant’ın “Deneyim olmadan bilgi olmaz.” sözlerinden hareketle bu iki filozofun bilgiye yaklaşımlarını karşılaştırınız.
- Descartes’ın akla dayalı şüpheciliği, Kant’ın deneyim vurgusu ve Gazali’nin “kesin bilgiye ulaşmak için şüpheyi bir araç olarak kullanma” yaklaşımı birlikte düşünüldüğünde dijital çağda doğru bilgiye ulaşmak zihinsel bir beceri mi yoksa bir ahlaki sorumluluk mudur? Gerekçelendiriniz.
- Sosyal medyada karşılaştığı bilgilerin doğruluğunu değerlendiren bir birey, Farabi’nin “erdemli toplum” anlayışı ile Kant’ın “aklını kullanma cesareti” ilkesi doğrultusunda nasıl bir tutum geliştirmelidir? Bu süreçte “doğruyu aramak” ile “doğruyu savunmak” arasında nasıl bir değer ilişkisi kurulabilir?

5.1 BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKATE İLİŞKİN FELSEFİ PROBLEMLER

Etkinlik

Adı	<i>Bilgi mi, Sanı mı?</i>
Amaç	<i>Bilgi, gerçeklik ve hakikate ilişkin felsefi problemleri anlayabilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz ve bilgi notundan sonra verilen soruları sözlü olarak cevaplayınız. Bu soruların hangi durumlarda ortaya çıkmış olabileceğine ilişkin aklınıza gelen tüm fikirleri beyin fırtınası tekniğini kullanarak sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

Bilgi Notu

FELSEFİ BİR PROBLEM ALANI OLARAK BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKAT

Felsefede insanın dünyayı anlama çabası üç temel soru etrafında şekillenir: *Bilgi nasıl mümkündür?*, *Gerçeklik nedir?*, *Hakikat nedir?* İnsan, yalnızca inanmakla yetinmeyip bildiğini sandığı şeylerin temellerini sorgulamaya başladığında bu sorular ortaya çıkar. Bu tür sorular tek ve kesin bir cevabı olmayan; akıl yürütme, sorgulama ve eleştirel düşünme gerektiren düşünsel problem alanlarını oluşturur.

Tarih boyunca filozoflar; insanın gerçeğe akıl yoluyla mı yoksa deneyim aracılığıyla mı ulaştığını, duyuların güvenilir olup olmadığını ve bilginin zihnin ürünü mü yoksa dış dünyanın bir yansıması mı olduğunu tartışmıştır. Bu tartışmalar “bilgi”, “doğruluk”, “gerçeklik” ve “hakikat” kavramlarını felsefenin merkezine yerleştirmiştir.

Bilgi: Felsefede bilgi genellikle “gerekçelendirilmiş doğru inanç” olarak tanımlanır. Bu tanıma göre bir şeyi doğru kabul etmek *inanç*, o inancın gerçekliğe uygunluğu *doğru*, neden doğru olduğunun temellendirmesi ise *gerekçelendirir*.

Doğruluk: Doğruluk önermelere ait bir özelliktir. Bir önerme gerçekliğe uygunsa doğru, değilse yanlıştır. Örneğin “Su deniz seviyesinde 100 derecede kaynar.” Bu ifade belirli koşullarda gerçekliğe uygunsa doğrudur. Bu anlamda doğruluk epistemolojik (bilgiyle ilgili) bir kavramdır.

Gerçeklik: İnsan zihninden bağımsız olarak var olduğu düşünülen şeylerin bütünüdür. Örneğin Ay’ın var olması, yer çekimi, bir depremin meydana gelmesi vb. Bu anlamda gerçeklik, ontolojik (varlıkla ilgili) bir kavramdır.

Hakikat: Hakikat, gerçekliğin doğru kavranmış hâli ve gerçekliğe uygun düşen anlamıdır. Başka bir ifadeyle gerçeklik “olan şey” hakikat ise “olan şeyin doğru kavranışı”dır. İslam düşüncesinde hakikat çoğu zaman “varlığın aslına uygun bilgi” anlamına gelir ve metafizik bir derinlik taşır. Hakikat hem “olanı bilmek” hem de “olanın özünü bilmek”tir. Örneğin “İnsan nedir?” sorusu insanın varoluşuna, değerine ve anlamına dair derin bir kavrayışla ilgilidir. Bu nedenle hakikat, doğruluğun ötesinde insanın varlıkla kurduğu anlam ilişkisidir.

Gerçeğe Ulaşmak ile Hakikat Arayışı Arasındaki Temel Fark

Gerçeğe ulaşmak daha çok epistemik bir iddiadır. Örneğin “Ben doğru bilgiye ulaştım.” ifadesi bilginin gerçeğe uyumunu ortaya koyar ve bilim genellikle bu düzeyde çalışır.

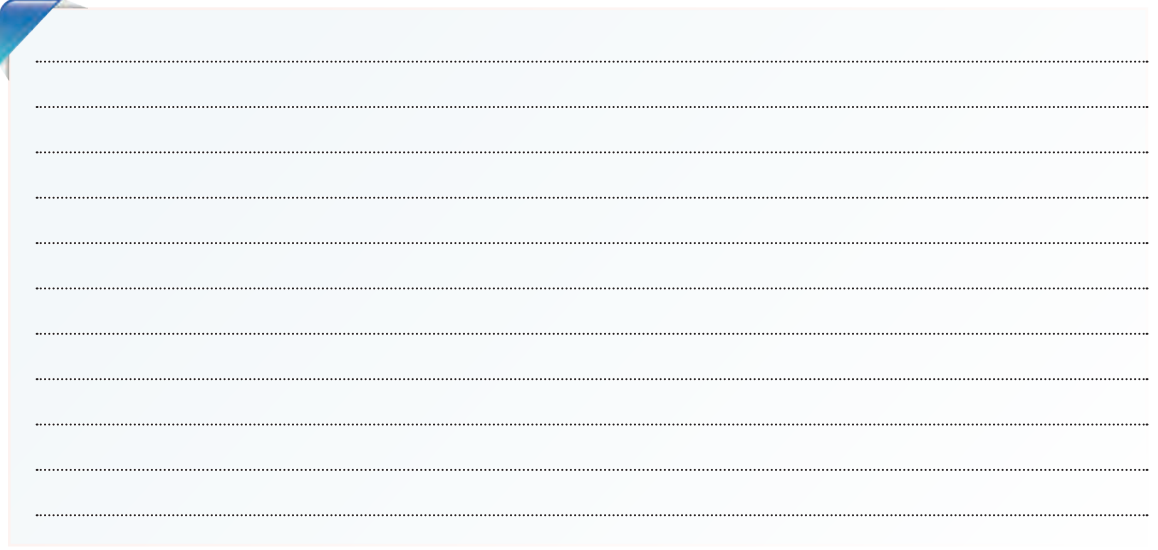
Hakikat arayışı ise daha derin ve çoğu zaman bitmeyen bir süreçtir. Gerçeğe ulaştığını iddia etmek mümkün olabilir. Ancak hakikate ulaştığını kesin olarak söylemek çoğu filozofa göre zordur. Hakikat arayışı eleştireldir ve sürekli sorgulayıcıdır. Bu nedenle felsefe, “doğru bilgiye sahip olmak”tan çok “hakikat arayışında olmak”tır. Hakikat hem tek tek önermelerin doğruluğunu hem de varlığın anlamını ve bütünsel boyutunu ifade eder.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

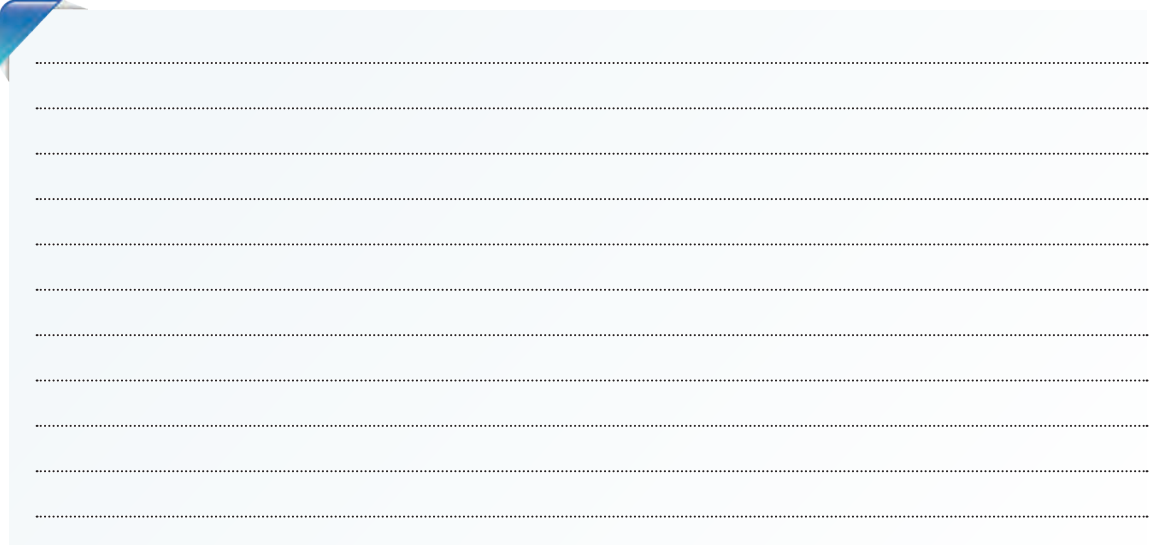

- a) Bilgi nedir?
- b) Gerçeklik değişebilir mi?
- c) Hakikat ile doğruluk aynı şey midir?

2. Beyin fırtınası yöntemini uygularken öne çıkan ve önemli bulduğunuz fikirleri yazınız.

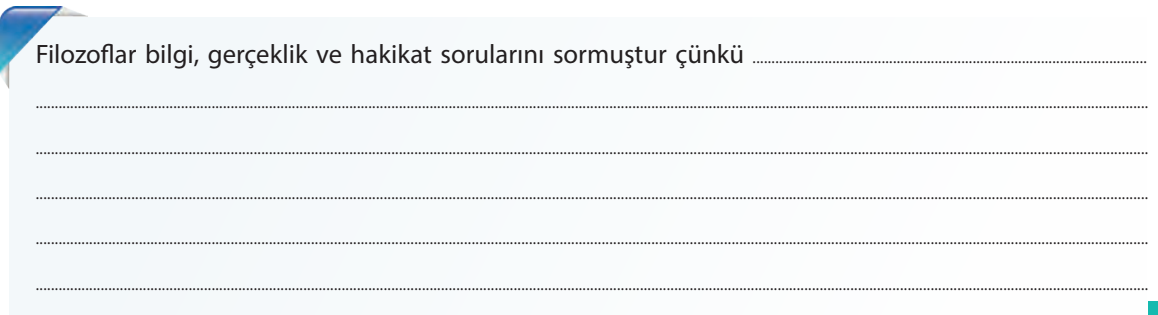

3. Beyin fırtınası sonrasında bu soruların hangi durumlarda (serap, illüzyon gibi duyuların insanı yanıltabileceği durumlar; rüyalar ve gerçeklik arasındaki fark; bilimsel keşiflerin eski bilgileri değiştirmesi vb.) ortaya çıktığını yazınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki cümleyi kendi ifadelerinizle tamamlayınız.

Etkinlik

Adı	Benim Hayatımdaki Felsefi Problem
Amaç	Bilgi, gerçeklik ve hakikate ilişkin felsefi problemleri anlayabilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Bilgi, gerçeklik ve hakikatle ilgili günlük yaşamınızda deneyimlediğiniz

- sosyal medyada gerçekliğinden şüphe ettiğiniz bir paylaşım,
- genel ağda doğruluğundan şüphe ettiğiniz bir bilgi,
- televizyonda hem gerçekliğinden hem doğruluğundan şüphe ettiğiniz bir duruma dair bilgi,
- yanlış olduğunu sonradan öğrendiğiniz bir bilgi,
- yapay zekâ ile üretilmiş bir görüntünün gerçek bir olaya ait olduğu iddiasıyla paylaşılması,
- bir bilimsel araştırmanın bağlamından kopararak kesin kanıt gibi sunulması,
- yaşanmış bir olayın tarihinin yanlış aktarılması

gibi durumlardan birini seçiniz.

Seçtiğiniz durum sizde şüphe uyandırdıysa bunun nedenini yazınız.

Seçtiğiniz durum, yanlış olduğunu sonradan öğrendiğiniz bir durumsa aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Bu bilgiyi neye göre doğru kabul ettiniz?

b) Gerçeklik ile size sunulanlar her zaman aynı mıdır? Gerekçelendirerek açıklayınız.

c) Bu bilginin size sunulmuş biçimi (görsel, uzman görüşü, istatistik, çoğunluk yorumu vb.) ona daha kolay inanmanıza neden oldu mu?

ç) Hakikat ile ikna edicilik aynı şey midir?

2. Akvaryum tekniğiyle tartışmak üzere öğretmeninizin rehberliğinde iki daire oluşturunuz. Tartışmada yer alacaksınız iç dairede, tartışmayı gözlemleyecekseniz dış dairede yerinizi alınız.
3. İç dairedeyseniz aşağıdaki sorular üzerinden tartışınız. Dış dairedeyseniz bu sorulara verilen cevapları ve gerekçeleri not alınız.

- a) Bir bilginin doğru olduğuna nasıl karar verirsiniz?
- b) İnsan zihninden bağımsız bir gerçeklik var mıdır?
- c) Hakikate ulaşmak mümkün müdür?

4. Tartışma sonunda aşağıdaki cümleyi kendi ifadelerinizle tamamlayınız.

Tartışma boyunca bilgi, gerçeklik ve hakikat kavramlarıyla ilişkili olarak dile getirilen felsefi problemler

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Çalışmanızı Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu			
Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Hiçbir Zaman" ve "Bazen" seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksiklerinizi gözden geçiriniz.			
Öğrencinin Adı ve Soyadı:		Sınıfı:	Numarası:
Ölçütler	Dereceler		
	Hiçbir Zaman (1)	Bazen (2)	Her Zaman (3)
Bilgi, gerçeklik ve hakikat ile ilgili soruların neden sorulduğunu anladım.			
Günlük yaşam örneğini bilgi, gerçeklik ve hakikat sorularıyla ilişkilendirdim.			
Düşüncelerimi açık ve anlaşılır biçimde ifade ettim.			
Etkinlikte arkadaşlarımı dikkatle dinledim.			
Farklı fikirleri saygıyla değerlendirdim.			
Yazdığım metne kendi bakış açımı yansıttım.			

5.2 BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKATE İLİŞKİN FELSEFİ DÜŞÜNCELER

ÖĞRENIYORUM

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz ve altı çizili sözcüklerin metindeki anlamlarına ilişkin düşüncelerinizi ilgili kısma yazınız.

Bilgi Notu

BİLGİ, GERÇEKLİK VE HAKİKATİN FELSEFİ SERÜVENİ

Felsefenin en temel uğraşlarından ikisi; bilgi alanında “Ne bilebiliriz?”, gerçeklik alanında ise “Neyin var olduğunu kabul edebiliriz?” sorularıdır. Bu iki soruya çoğu zaman üçüncü bir soru eşlik eder: “Hakikat nedir?” Çünkü hakikat hem neyin var olduğunu ya da neyin bilinebileceğini hem de bilinen ile var olan arasındaki ilişkinin anlamını sorgular.

- **Gerçeklik**, var olanın kendisidir.
- **Doğruluk**, bir yargının o var olana uygunluğudur.
- **Hakikat**; varlık ve bilgi arasındaki ilişkinin temellendirilmiş, anlamlı ve bütünsel kavranışıdır.
- **Bilgi** ise genellikle “gereçeklendirilmiş doğru inanç” şeklinde tanımlanır.

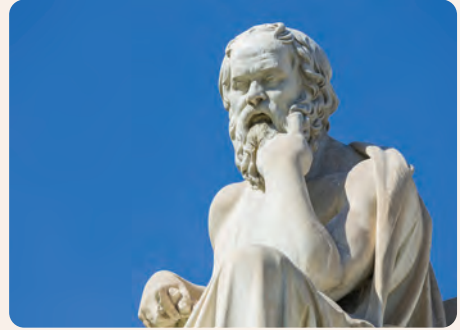
Buna göre bir düşüncenin bilgi sayılabilmesi için üç unsurun birlikte bulunması gerekir. Öncelikle kişi o önermeyi doğru kabul etmelidir (inanç), ikinci olarak bu kabul edilen düşünce gerçekliğe uygun olmalıdır (doğruluk), son olarak da söz konusu düşüncenin neden doğru olduğuna dair makul ve temellendirilebilir açıklamalar sunulabilmelidir (gereçeklendirme).

Felsefe tarihinde bilgi, gerçeklik ve hakikat kavramları birbirini tamamlayan kavramlar olarak ele alınmıştır. Filozoflar insanın dünyayı nasıl bildiği, bildiğinin ne kadarının gerçekliğe karşılık geldiği ve hakikatin hangi temelde kurulabileceği sorularına farklı dönemlerde farklı yanıtlar vermiştir. Bu yanıtlar hem bilgi anlayışını hem de insanın varlıkla kurduğu ilişkinin sınırlarını belirlemiştir. Bu bağlamda Platon, John Locke (Con Lak) ve Kant’ın görüşleri önemli örnekler sunmaktadır.

Platon’un Mağara Alegorisi

Platon (Görsel 5.1) “Mağara Alegorisi”nde zincirlenmiş insanların mağara duvarına yansıyan gölgeleri gerçek sanmasını anlatır. Oysa ona göre asıl **gerçeklik**, mağaranın dışındaki Güneş’le aydınlanan “idealar (fikirler) dünyası”ndadır. Duyularla algılanan dünya değişken ve eksiktir, hakiki varlık idealar düzeyindedir. Bu nedenle Platon’da **hakikat** hem tek tek doğru önermelerle hem de değişmeyen, mutlak ve akılla kavranabilen idealarla uyumlu **bilgidir**. Örneğin “Bu masa kahverengidir.” ifadesi duyuusal düzeyde **doğru** olabilir; masanın fiziksel varlığı gerçekliktir ancak “adalet”, “iyilik” ya da “eşitlik” gibi ideaların akıl yoluyla kavranması Platon’a göre hakikate yöneliştir. Mağara alegorisi, mitolojik düşünceden akıl temelli düşünceye geçişin ve hakikate uyanışın simgesidir.

Platon, Atina’da siyasal çalkantıların yaşandığı ve hocası Sokrates’in idam edildiği bir dönemde yaşamıştır. Değişken ve güvenilmez görünen siyasal ortam onu değişmeyen ve **mutlak bir hakikat** arayışına yöneltmiştir. Bu nedenle duyularla algılanan dünyanın ötesinde akılla kavranabilen idealar dünyasını temellendirmiştir.

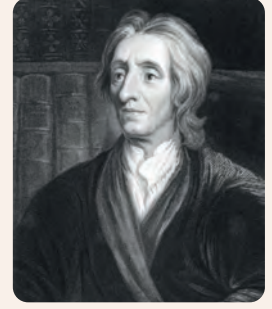

Görsel 5.1: Platon (Temsilidir.)

John Locke'ın Tabula Rasa Kavramı

John Locke [1632-1704 (Görsel 5.2)] insan zihninin **doğuştan boş** bir levha (**tabula rasa**) olduğunu savunur. Ona göre tüm **bilgiler deneyimden** gelir; görme, duyma ve diğer duyular yoluyla zihne yazılır. Bu anlayışta **gerçeklik**, duyularla algılanabilen **maddesel dünyadır**. “Elma kırmızıdır.” yargısı deneyimle uyuyorsa **doğrudur**, elmanın dış dünyadaki varlığı gerçekliktir. Locke açısından **hakikat** deneyime uygun ve gözlemlle temellendirilebilen bilgidir, duysal temelden kopuk metafizik iddialar hakikat değeri taşımaz.

John Locke XVII. yüzyılda, “Bilimsel Devrim”in etkili olduğu bir dönemde yaşamıştır. Doğa bilimlerinde gözlem ve deney yoluyla elde edilen başarılar, bilginin kaynağının deneyim olduğu düşüncesini güçlendirmiştir. Locke'ın tabula rasa anlayışı bu bilimsel atmosferle uyumludur.

Görsel 5.2: John Locke
(Temsilidir.)

Kant'ın Kritisizmi

Kant [1724-1804 (Görsel 5.3)]; **bilginin kaynağını** ne yalnızca akılda ne de yalnızca deneyimde görür, ikisini birleştirir. Ona göre “Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür.” Dış dünyadan gelen veriler (gerçeklik alanı), **zihnin kategorileriyle** işlenerek anlam kazanır. Bu nedenle Kant'ta **gerçeklik**, insanın deneyim alanında kurduğu **fenomendir**; “şeyin kendisi”ne (numen) doğrudan ulaşamaz. Bir önermenin **doğruluğu**, deneyim dünyasında zihinsel kategorilerle uyumlu olmasına bağlıdır. **Hakikat** ise insan aklının sınırlarını bilerek kurduğu, eleştirel temellendirilmiş bilgidir.

Kant; XVIII. yüzyılın akla güvenen, bilimi temel alan, otoriteyi sorgulayan, bireysel özgürlüğü savunan Aydınlanma Dönemi'nde yaşamıştır. Bu dönemde felsefi tartışmalar temelde rasyonalizm (akılcılık) ile empirizm (deneycilik) arasında yoğunlaşmıştır. Kant bu ortamda hem akıllı hem deneyimi dikkate alarak bu iki yaklaşımı uzlaştırmaya çalışmıştır.

Görsel 5.3: Immanuel Kant
(Temsilidir.)

Platon'da hakikat **idealarla**, Locke'ta **deneyimle**, Kant'ta ise **akıl ile deneyimin eleştirel senteziyle** temellenir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

Platon'da

Gerçeklik

İdealar dünyası

Mutlak hakikat

Akıl temelli düşünce

John Locke'ta

Tabula rasa

Deneyim

Maddesel dünya

Kant'ta

Fenomen

Şeyin kendisi

Zihnin kategorileri

Etkinlik

Adı	<i>Tarihsel Bağlamda Felsefede Bilgi, Gerçeklik ve Hakikat</i>
Amaç	<i>Bilgi, gerçeklik ve hakikat kavramlarına dair felsefi düşünce ortaya koyabilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz ve tablonun altındaki sorular üzerine beş dakika düşünerek soruların cevaplarına yönelik kısa notlar alınız.

Filozof	Dönem	Temel Fikir	Metin
Platon	Antik Yunan	İdealar Dünyası ve Gerçeklik	Mağara alegorisinde insanlar mağaradaki zincirlenmiş mahkûmlar gibidir, sadece mağara duvarına yansıyan gölgeleri gerçeklik sanırlar. Doğru bilgiye ancak mahkûmun mağaradan çıkıp güneşi görmesiyle ve idealar dünyasını kavramasıyla ulaşılabilir.
John Locke	XVII. Yüzyıl (Modern Felsefe)	Tabula Rasa	İnsan doğduğunda zihni boş levha gibidir. Bütün bilgileri, dış dünyayla olan duyuusal deneyimler ve bu deneyimler üzerinde aklın işlemesi sonucu oluşur. Deneyim öncesi doğuştan gelen bilgi yoktur.
Kant	XVIII. Yüzyıl (Aydınlanma)	Eleştirel Felsefe	“Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür.” Bilgi, sadece deneyim yoluyla gelen duyu verisi ile bu veriyi düzenleyen doğuştan gelen zihin kategorilerinin birleşmesiyle mümkündür. Gerçekliği deneyimler ve zihin birlikte kurar.

- a) Platon neden gerçekliğin sadece gölgelerden ibaret olmadığını iddia etmiş olabilir (Onun döneminde “gölgeler”in neyi temsil ettiğini düşününüz.)?

.....

.....

.....

- b) John Locke, Descartes gibi “doğuştan gelen fikirler” olduğunu savunan filozoflara neden karşı çıkmıştır (Locke’in dönemindeki bilimsel gelişmelerin etkisini düşününüz.)?

.....

.....

.....

- c) Kant, deneyimi ve akli neden birleştirmek istemiş ve önceki iki görüşün hangi eksikliklerini tamamlamayı hedeflemiş olabilir (Kant’ın Aydınlanma Dönemi’nde yaşamış olmasıyla bu düşüncenin ilişkisini düşününüz.)?

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki karşılaştırma tablosuna bilgi notundaki temel ayırım noktalarını yazınız.

Temel Sorular	Platon (Mağara Alegorisi)	John Locke (Tabula Rasa)	Kant (Kavram ve Algı)
Gerçekliğin kaynağı nerededir?			
Bilginin kaynağı nedir ve bilgi nasıl elde edilir?			
Zihinde doğuştan bilgi var mıdır?			
Anahtar kavram nedir?			

3. Aşağıdaki soruları gerekçelendirerek cevaplayınız ve cevaplarınızı sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

- Platon, Atina'da siyasal karmaşanın yaşandığı ve Sokrates'in idam edildiği bir dönemde neden "değişmeyen, mutlak bir hakikat arayışı"na yönelmiş olabilir?
- XVII. yüzyılda bilim insanları deney ve gözlemle doğayı açıklamaya çalışırken Locke'ın zihni "boş levha" olarak tanımlaması nasıl yorumlanabilir?
- Deneyim temelli bir hakikat anlayışının Bilimsel Devrim'in başarılarıyla ilişkisi nasıl yorumlanabilir?

4. Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfın farklı köşelerine "Katılıyorum", "Katılmıyorum" ve "Kararsızım" kartları yerleştiriniz. Sınıfın köşelerindeki kartlara yönelerek fikrinizi belirtiniz. Argümanlar sunulurken fikriniz değişirse yerinizi değiştirmekten çekinmeyiniz. Aşağıdaki sorular üzerine görüşlerinizi belirleyiniz.

- Bilgi, gerçeği yansıtır mı yoksa inşa mı eder?
- Hakikat dış dünyada mı bulunur yoksa insan zihninin bir ürünü müdür?

5. Görüş geliştirme etkinliğinde savunduğunuz düşünceleri bir konuşma halkası oluşturarak sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu gerekçelendirerek cevaplayınız ve cevabınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Platon, Locke ve Kant aynı çağda yaşasalardı bilgi, gerçeklik ve hakikat anlayışları yine bu kadar farklı olur muydu?

.....

.....

.....

.....

Etkinlik

Adı	<i>Gerçekliğin Sınırlarını Çözümleme</i>
Amaç	<i>Bilgi, gerçeklik ve hakikat kavramlarına dair felsefi düşünce ortaya koyabilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız ve bir grup sözcüsü seçiniz.
- Grup arkadaşlarınızla iş birliği yaparak “gerçekliğin sınırlarını belirleyen etkenler” konusunu çözümlemek ve sınıf arkadaşlarınıza sunmak üzere bir Venn şeması hazırlayınız. Şemanızı hazırlarken aşağıdaki adımları takip ediniz.
 - Bir karton üzerine iki kesişen daireden oluşan bir şema çiziniz. Bu dairelerin her birine aşağıdaki başlıkları veriniz.

Alan	Temsil Ettiği Felsefi Yaklaşım	Örnek Filozoflar
1. Daire	Duyularla Edinilen Bilgi (Empirizm)	John Locke, David Hume (Deyvit Huym)
2. Daire	Akılla Kurulan Bilgi (Rasyonalizm)	Descartes, Platon
Kesişim Alanı	Sentez/Eleştirel Felsefe (Kritisizm)	Kant

1. Daire

Bu alana gerçekliğin sadece duyu organları aracılığıyla deneyimlendiğini savunan yaklaşımı ve bu yaklaşımın temel kavramlarını yazınız.

2. Daire

Bu alana gerçekliğin akıl, mantık ve doğuştan gelen fikirler aracılığıyla kurulduğunu savunan yaklaşımı ve bu yaklaşımın temel kavramlarını yazınız.

Kesişim Alanı

Bu alan Immanuel Kant'ın eleştirel felsefesini temsil eder. Kant'ın bilgiyi nasıl kurduğunu gösteren temel kavramları buraya yazınız. Burada gerçekliğin hem dış dünyadan gelen duysal veriye hem de insan zihninde doğuştan gelen kalıplara bağlı olduğunu vurgulayınız.

- Şemanızı grup sözcünüz aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız. Şemanızı sunarken gerçekliğin sınırlarının Kant'ın kesişim alanında nasıl yeniden tanımlandığına vurgu yapınız.
- Sunum sonunda sınıf arkadaşlarınızdan ve öğretmeninizden Venn şemasının doğruluğu, kavramların yerleşimi ve görsel açıklığı üzerine geri bildirimler alınız. Aldığınız geri bildirimler doğrultusunda şemanızda gerekli düzeltme ve geliştirmeleri yapınız.

Değerlendirme

Arkadaşınızın performansını aşağıdaki Akran Değerlendirme Formu'ndaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Akran Değerlendirme Formu					
Öğrencinin Adı ve Soyadı:		Sınıfı:		Numarası:	
Ölçütler	Dereceler				
	1 (Zayıf)	2 (Orta)	3 (İyi)	4 (Çok İyi)	5 (Mükemmel)
Dilin Kullanımı ve Zenginliği					
İçerik ve Görsel/İşitsel Araçlar					
Sunum Hazırlığı ve Ortam					
İletişim ve Göz Teması					
Karakter Tanıtımı ve Yaratıcılık					
Katılım ve Destek					
Beden Dili ve Mekân Kullanımı					
Felsefi Kavramların Kullanımı					
Filozof Argümanlarının Kullanımı					
Şema Düzeni					
Kavramlar Arasındaki Bağlantı					
Genel Değerlendirme					
TOPLAM PUAN					

Geri Bildirim

Olumlu Yönler:

Geliştirme Önerileri:

Etkinlik

Adı	Dijital Çağda Gerçeklik ve Benim Bilgim
Amaç	Bilgi, gerçeklik ve hakikat kavramlarına dair felsefi düşünce ortaya koyabilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Aşağıda verilen güncel yaşama dair bilgi örneklerinden birini seçiniz.

- **Haber:** Popüler bir haber sitesinden, kaynağı tartışmalı bir haber
- **Dijital Medya Paylaşımı:** Sosyal medyada viral olmuş görsel veya metinsel bir iddia
- **Bilimsel İddia:** Popüler bilim dergilerinde veya medyada yer alan yeni bir bilimsel araştırma sonucu veya teknoloji iddiası

2. Seçtiğiniz örneğe ilişkin aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Bu bilginin kaynağı nedir ve bu kaynak güvenilir midir?
- İddia edilen bilginin doğruluğu hangi yöntemlerle (duyusal deney, akıl yürütme, bilimsel kanıt) test edilebilir?
- Bu bilginin sunuluş biçimi gerçekliği çarpıtıyor mu veya sadece bir bölümünü mü yansıtıyor?
- Bilgi, önceden var olan inançlarınızla (kişisel gerçekliğiniz) ne kadar örtüşüyor veya çatışıyor?
- Bu bilgi doğruluk, gerçekliğe uygunluk ve hakikat iddiası taşıyor mu?

2. Güncel analizden yola çıkarak “Benim için gerçek olan nedir?” ve “Hakikat nedir ve ona ulaşmak mümkün müdür?” sorularına sistematik ve özgün cevap sunan bir metin yazınız. Metninizi yazarken aşağıdaki adımları takip ediniz.

- Metninize bir başlık yazınız. Metninizin başlığı temel sorunuzu içerebilir (“Benim için gerçek olan nedir?”, “Dijital gölgelerden kendi güneşimize” vb.).
- Analiz ettiğiniz güncel bilgi örneğinden bahsediniz. Bu örneğin size bilgi, gerçeklik ve hakikat arasındaki ilişkiyi neden sorgulattığını açıklayınız.
- Sizin için “gerçeklik” ne anlama geliyor? Platon, Locke veya Kant gibi filozofların görüşlerine atıf yaparak kendi tanımınızı oluşturunuz.
- Bilgi, gerçeklik ve hakikat ilişkisine dair kendi felsefi duruşunuzu özetleyiniz (Bu iki kavramın birbirinden ayrılmaz olduğu veya ayrılması gerektiği gibi net bir yargı ifadesi kullanınız.).

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Değerlendirme

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından karekodda verilen Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Analitik Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Performans Görevi

Adı	<i>Bilgi Çağında Doğruluk, Hakikat Arayışı ve Gerçeği Ayırt Etmek</i>
Görev	<i>Bu performans görevinde sizlerden dijital bir bilgi iddiasını analiz etmeniz, bilgi iddiasının doğruluğunu felsefi ölçütlerle test etmeniz, “Doğru bilgiye ulaşmak mümkün müdür?” sorusuna felsefi cevap sunan eleştirel inceleme raporu hazırlamanız beklenmektedir.</i>

1. Göreve başlamadan önce dikkat edilecek noktalar

- **Bilgi İddiası Seçimi:** Dijital medya, sosyal ağlar veya popüler haber kaynaklarından güncel ve tartışmalı tek bir bilgi iddiası seçiniz (Örneğin X teknolojisi kansere neden oluyor.” veya “Bir X gıdası ile ilgili kanıtlanmamış bir sağlık iddiası” vb.).
- **Rapor Başlığı:** Raporunuzun başlığını, seçtiğiniz iddiayı ve felsefi sorgulamanızı yansıtacak şekilde belirleyiniz (Örneğin “Algoritmanın Gölgesinde Gerçeklik: Seçilen İddianın Felsefi İncelemesi” vb.).
- **İddianın Kaynağının Belirlenmesi:** İddianın nerede yayımlandığını, kimin tarafından paylaşıldığını ve neden bu kadar çok kişiye ulaştığını not ediniz.

2. Görev esnasında dikkat edilecek noktalar

Raporunuzun ana bölümünde, seçtiğiniz iddianın doğruluğunu test etmek için aşağıdaki dört felsefi ölçütü kullanınız. İsterseniz başka ölçütler de ekleyebilirsiniz. Her bir ölçüt için ayrı bir paragraf veya alt başlık kullanınız.

- **İçsel Tutarlılık Testi**
İddianın kendi içinde mantıksal bir çelişki barındırıp barındırmadığını sorgulayınız. İddianın farklı kısımları birbirini destekliyor mu yoksa çürütüyor mu (Örneğin iddianın sonuçları, iddiayı destekleyen verilerle çelişiyor mu?)?
- **Deneyim (Duyusal) Testi**
İddianın duyularla veya bilimsel gözlemle doğrulanabilir olup olmadığını değerlendiriniz. İddia, deneyime (deneyisel kanıt) dayanıyor mu (Örneğin iddia edilen etki gözlemlenebilir mi veya sadece soyut bir kavram mı?)?
- **Akıl (Rasyonalite) Testi**
İddianın genel kabul görmüş bilimsel veya mantıksal prensiplere ne kadar uygun olduğunu sorgulayınız. İddia akla yatkın mı (Örneğin iddia, yer çekimi gibi temel yasalara aykırı bir şey mi öne sürüyor?)?
- **Kaynak Güvenilirliği Testi**
- İddianın kaynağının (kişi, kurum, yayın) bilgi üretme yetkinliği ve tarafsızlığı açısından güvenilirliğini değerlendiriniz. Bu kaynağın otoritesi ve geçmişteki doğruluğu nasıldır?
- Diğer

3. Görev bitiminde dikkat edilecek noktalar

Raporunuzun son bölümünde, yaptığınız analizden yola çıkarak felsefi bir sonuca ulaşınız.

- Yaptığınız dört test sonucunda seçtiğiniz bilgi iddiasının doğru, yanlış veya belirsiz olduğu yönündeki kesin yargınızı belirtiniz ve bu yargıyı test sonuçlarınızla gerekçelendiriniz.
- Bilgi çağındaki analizinizden hareketle kendi felsefi duruşunuzu aşağıdaki soru temelinde açıklayınız.

Doğru bilgiye ulaşmak mümkün müdür?

- Cevabınızı felsefi akımlara atıf yaparak sistematik bir biçimde gerekçelendiriniz.
- Rapor en az 750 kelime uzunluğunda olmalıdır.
- Raporunuzda başlıklar, alt başlıklarla numaralandırma sistemi ve akademik bir dil kullanınız.
- Giriş, analiz ve sonuç bölümlerini net bir şekilde belirleyiniz.

Değerlendirme: Performans göreviniz öğretmeniniz tarafından karekodda verilen Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Analitik Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

5. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-3. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Bir salgın döneminde televizyon kanallarında ve sosyal medyada farklı uzmanlar çelişkili açıklamalar yapmaktadır. Bir uzman "Aşı kesin korur." derken bir diğer uzman "Aşının etkisi sınırlıdır." demektedir. Bunu izleyen Kerem aşağıdaki soruları sorar.

"Gerçek olan nedir?"

"Doğru bilgiye nasıl ulaşırım?"

"Hakikat gerçekten bilinebilir mi?"

1. Kerem'in bu soruları sorması aşağıdaki felsefi durumlardan hangisine işaret eder?

- A) Çelişkili açıklamaların bilginin imkânsız olduğunu gösterdiğini savunması
- B) Doğru bilginin yalnızca deneysel yöntemle elde edilebileceğini düşünmesi
- C) Gerçekliğin ona ilişkin ileri sürülen yargılardan bağımsız olup olmadığını sorgulaması
- D) Uzman görüşlerinin çelişmesinin hakikatin öznel olduğu anlamına geldiğini kabul etmesi
- E) Bilimsel bilginin değişebilir olduğunu fark ederek tüm bilgilerin görelî olduğu sonucuna varması

2. Kerem'in yaşadığı durumu dikkate alarak "gerçeklik" ile "doğruluk" arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kerem, çelişkili uzman görüşleriyle karşılaştığında doğru bilgiye ulaşmak için nasıl bir yol izlemelidir? Bu süreçte hangi ölçütleri dikkate alması gerektiğini gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-7. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Ece, aynı olayla ilgili farklı haber sitelerinde yer alan haberleri inceler. Haberlerin bazı ayrıntılarının birbirinden farklı olduğunu fark eder. Olayı araştırdıkça aynı durumun farklı biçimlerde anlatıldığını görür. Bunun üzerine “Hakikat nedir?” ve “Doğru bilgiye nasıl ulaşırım?” diye düşünür.

4. Ece'nin "Hakikat nedir?" sorusu aşığıdaki yaklaşımlardan hangisine daha yakındır?
- A) Kendi deneyimini temel ölçüt kabul etmeye
 - B) Olayın en tutarlı görünen anlatımını seçmeye
 - C) Çoğunluk tarafından paylaşılan anlatımı esas almaya
 - D) Haberlerin güvenilirliğini eşit derecede doğru saymaya
 - E) Olayın temellendirilmiş ve bütünlüklü kavranışına ulaşmaya
5. Ece'nin içinde bulunduğu durum aşığıdaki kavramsal ayrımlardan hangisini en açık biçimde görünür kılar?
- A) Bilgi ile inanç arasındaki farkı
 - B) Deneyim ile akıl arasındaki farkı
 - C) Gerçeklik ile algı arasındaki farkı
 - D) Hakikat ile doğruluk arasındaki farkı
 - E) Doğruluk ile yararlılık arasındaki farkı
6. Metindeki kavramları uygun açıklamalarla eşleştiriniz.

No.	Kavram	Açıklama
1	Gerçeklik	a. Olayın doğru ve anlamlı kavranışı
2	Doğruluk	b. Zihinden bağımsız olarak olayın kendisi
3	İnanç	c. İnancın neden doğru olduğunun açıklanması
4	Hakikat	ç. Önermenin olayla uyumu
5	Gerekçelendirme	d. Temellendirilmiş doğru inanç
6	Bilgi	

7. Ece'nin yaşadığı durum hakikat ile yorum arasındaki farka ilişkin hangi ipuçlarını verir?

[illegible]

8-10. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Fen dersinde öğretmen:

“Saf su, ağzı kapalı kaplarda, bir atmosfer basınç altında ve deniz seviyesinde 100 derecede kaynar.” der.

Bir öğrenci şu soruları düşünür:

“Bu bir bilgi midir?”

“Gerçeklik nedir?”

“Bu ifade doğru mudur?”

“Bu durum hakikat midir?”

8. Bu metinde “doğruluk” kavramı aşağıdakilerden hangisiyle en tutarlı biçimde açıklanabilir?

- A) Suyun belirtilen koşullarda gerçekten kaynaması
- B) Önermenin bilimsel yöntemle elde edilmiş olması
- C) Önermenin uzmanlar arasında genel kabul görmesi
- D) Öğrencinin önermeyi rasyonel bulup benimsemesi
- E) İfadenin deneysel koşullarda gözlenen olgusal durumla örtüşmesi

9. Metne göre “bilgi” ile “hakikat” arasındaki farkı açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Bilimsel bir önermenin doğru kabul edilebilmesi için hangi koşulların sağlanmış olması gerekir? Metin-deki örnekten yararlanarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11-14. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

BİLGİ, GERÇEKLİK VE ZİHNİN SINIRLARI

İnsan, tarih boyunca hem evrenin ne olduğunu hem de onu nasıl bilebileceğini sorgulamıştır. Bu sorgulama, gerçeklik ile bilgi arasındaki ilişkinin hiçbir zaman basit olmadığını göstermiştir. Gerçeklik, kimi düşünürlere göre zihinden bağımsız bir şekilde var olan dış dünyayı ifade ederken kimi düşünürlere göre ise ancak zihnin düzenleyici yapısı sayesinde kavranabilir.

Rasyonalist filozoflar gerçekliğin temel yapısının akıl yoluyla anlaşılabilceğini savunmuştur. Onlara göre duyular değişken, akıl ise güvenilirdir. Bu nedenle bilgi, zorunlu ve kesin sonuçlara ancak düşünmenin kendisiyle ulaşabilir. Buna karşılık empiristler bilginin kaynağını deneyimde görür. Onlara göre doğuştan gelen hiçbir bilgi yoktur ve insan zihni başlangıçta boş bir levha gibidir. Gerçeklik ancak duyuların sunduğu verilerle tanınabilir. İkisi arasında bir denge kurmaya çalışan Kant, dış dünyanın insana “kendinde şey” olarak doğrudan verilemeyeceğini fakat duyulardan gelen verilerin zihin tarafından zaman ve mekân gibi apriori [apriori (deneye dayanmayan)] formlar yardımıyla biçimlendirildiğini savunur. Böylece gerçeklik hem dış dünyaya hem de zihnin bu dünyayı algılama biçimlerine bağlı bir yapı hâline gelir.

Günümüzde dijital teknoloji; bilgi, gerçeklik ve hakikat tartışmasını yeni bir boyuta taşımıştır. Genel ağda dolaşan doğrulanmamış içerikler, yapay zekâ üretimi görüntüler ve algoritmalar insanların gerçeklik algısını zorlamaktadır. Artık sorun hem “Gerçekliği nasıl biliriz?” hem de “Gerçeğin sahteyle karıştığı bir dünyada bilgiyi nasıl doğrularız?” sorusudur. Bu durum, klasik felsefi tartışmaların bugün hâlâ ne kadar güncel olduğunu göstermektedir.

11. Kant'ın bilgi anlayışına göre dış dünyanın bilgisine nasıl ulaşılır?

[illegible]

12. Dijital çağın bilgi-gerçeklik tartışmasını zorlaştırmasına ilişkin iki örnek yazınız.

.....

.....

.....

.....

13. Empiristlerin “Zihin boş bir levhadır.” düşüncesi neyi ifade etmektedir?

[illegible]

14. Metindeki felsefi yaklaşımlardan hareketle gerçekliğin bilinebilirliği konusunda rasyonalizm, empirizm ve kritisizm arasındaki temel farkları yazınız.

This image shows a full page of primary-ruled notebook paper. It features ten sets of horizontal dashed lines, each set consisting of two parallel lines with a small gap between them. These lines are evenly spaced across the page. On either side of the central writing area, there are solid vertical lines that define the margins. The entire page is white and contains no other markings or text.

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

6. TEMA

SOSYAL DEĞİŞME VE KUŞAKLAR

6.1. SOSYAL DEĞİŞMENİN KUŞAKLARIN DEĞER YARGILARINA ETKİSİ

6.2. SOSYAL DEĞİŞME İLE KUŞAKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Anahtar Kavramlar

- değer yargıları
- gelenek
- kuşak
- sosyal değişme
- teknoloji ve toplum
- tüketim kültürü

Bu temada sizlerden

- sosyal değişimin kuşakların değer yargılarına etkisini çözümleyebilmeniz,
- sosyal değişim ile kuşaklar arasındaki ilişkiye dair eleştirel düşünebilmeniz

beklenmektedir.

Tema kapsamında kısa cevaplı ve açık uçlu soruları cevaplamanız; karşılaştırma tablosunu, öz değerlendirme ve akran değerlendirme formlarını doldurmanız; metin oluşturmanız; performans görevini tamamlamanız; ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Başlarken

Aşağıdaki görselleri inceleyerek soruları sözlü olarak cevaplayınız.

- Toplumda en kolay değişen şey moda mı, teknoloji mi yoksa değerler midir? Gerekçeleriyle açıklayınız.
- Kuşaklar arasındaki farklılıkların temel sebepleri nelerdir?
- Farklı kuşaklara ait insanlar arasında zamanla ortaya çıkan değer farklılıklarının hangi alanlarda etkili olabileceğini düşünüyorsunuz?
- Teknolojik gelişmeler, kültürel değişimler ve toplumsal olaylar kuşakların düşünce yapısını ve yaşam tarzlarını nasıl şekillendiriyor olabilir?

Bilgi Köprüsü

Aşağıdaki adımları takip ederek çalışmayı yapınız.

1. Ailenizin sizden önceki kuşaklarından birinin (anneanne/dede, anne/baba vb.) gençlik dönemlerindeki giyim tarzı, dinlediği müzikler, kullandığı iletişim araçları, iş yaşamı, eğitimi ve günlük yaşam alışkanlıkları hakkında neler söyleyebilirsiniz? Kendi döneminizi de dikkate alarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Seçilen Aile Bireyinin Gençlik Dönemi	Ölçüt	Benim Dönemim
	Giyim Tarzı	
	Müzik	
	İletişim Araçları	
	İş Yaşamı	
	Eğitim	
	Günlük Yaşam Alışkanlıkları	

2. Kuşaklar arasındaki dikkat çekici benzerlikleri ve farklılıkları belirleyerek sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.
3. Öğretmeninizin rehberliğinde bir konuşma halkası oluşturunuz ve aşağıdaki adımları takip ederek sorular ekseninde tartışınız.

Konuşma halkasında saat yönünde sırayla söz alarak aşağıdaki sorular hakkında geliştirdiğiniz özgün görüşleri gerekçeleriyle açıklayınız.

- a) Sizce kuşakları asıl belirleyen yaş mıdır yoksa tarihsel deneyimler midir?
- b) Teknolojinin hızlı gelişimi kuşaklar üzerindeki etkisini artırıyor mu?
- c) Aynı yaşta olan ama farklı ülkelerde büyüyen bireyler aynı kuşaktan sayılır mı?
- ç) Kuşaklar üzerinde en kalıcı etkiyi bırakan tarihsel olay hangisidir?

Konuşan kişi düşüncelerini paylaştıktan sonra onun görüşlerine katılmıyorsanız bunu saygılı bir dille ve kanıt sunarak ifade ediniz. Farklı görüşlere karşı hoşgörülü ve yapıcı bir tartışma ortamı oluşturmaya özen gösteriniz.

6.1 SOSYAL DEĞİŞMENİN KUŞAKLARIN DEĞER YARGILARINA ETKİSİ

ÖĞRENİYORUM

1. Aşağıdaki metinden faydalanarak soruyu cevaplayınız ve cevabınızı sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

Okuma Metni

KUŞAKLAR

İnsan toplulukları; tarih boyunca yaşadıkları dönemlere, savaşımlara, krizlere, teknolojik gelişmelere ve kültürel değişimlere bağlı olarak farklı değer yargıları ve yaşam tarzları geliştirmiştir. Aynı dönemde doğan bireylerin benzer olaylara maruz kalması onları belirli özellikler bakımından birbirine yakınlaştırmıştır. Bu benzerlikler, sosyolojik olarak “kuşak” kavramı etrafında şekillenmiştir. Her kuşak aynı tarihsel koşullar içinde büyüyen insanları bir araya getirir. Yaşanılan tarihsel dönemin özellikleri, o kuşağın nasıl bir ortamda yetiştiğini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamak açısından büyük önem taşır. Örneğin bazı kuşaklar teknolojiyle erken yaşlarda tanışırken bazıları bu gelişmelere sonradan uyum sağlamak durumunda kalmıştır. Dolayısıyla her kuşak, içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve teknolojik koşullara bağlı olarak farklı değerler geliştirmiştir.

Kuşaklar; yalnızca yaş farkını değil dünyayı algılama biçimini, hayata bakışı, teknolojiye yaklaşımı, otoriteyle ilişkileri ve diğer birçok konuda köklü farklılıkları da ifade eder. Büyük Kuşak'tan Beta Kuşağı'na kadar uzanan süreçte her kuşak kendine özgü bir karakter geliştirmiş ve bu karakter dönemin tarihsel ve toplumsal dinamiklerinden etkilenmiştir. Savaşlar, ekonomik krizler, teknolojik ilerlemeler, salgınlar gibi büyük olaylar; o dönemde çocukluk ya da gençlik çağında olan bireylerin değerlerini, tutumlarını ve hayata bakışlarını derinden etkilemiştir. Böylece her kuşak kendine özgü bazı özellikler kazanmıştır.

Bir kuşağın değer yargıları, neye önem verildiğini ve hangi davranışların doğru ya da anlamlı bulunduğunu ortaya koyar. Bu değerler aile yapısı, eğitim sistemi, medya ve yaşanan tarihsel olayların bir bileşimi olarak şekillenir.

(Metin, yazarlar tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.)

Toplumu kuşaklara göre değerlendirmenin sosyolojik açıdan önemi nedir?

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features ten sets of horizontal lines across the page. Each set consists of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise blank, with no text or other markings.

Etkinlik

Adı	<i>Kuşak Kodları</i>
Amaç	<i>Sosyal değişimin kuşakların değer yargıları üzerindeki etkisini çözümleyebilme</i>
Süre	<i>Hazırlık 2 gün, sunum 5 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız ve bir grup sözcüsü seçiniz.
2. Aşağıdaki kuşaklardan birini seçiniz.

Büyük Kuşak	Sessiz Kuşak	Baby Boomers (artan doğum oranları)	X
Y	Z	Alfa	Beta

3. Seçtiğiniz kuşağın hangi yıllarda doğduğunu, tipik özelliklerini, değer yargılarını ve bu yargıların hangi koşullarda oluştuğunu araştırınız.
4. Araştırma sonuçlarını grup sözcüsü aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
5. Araştırmanızdan hareketle aşağıdaki karşılaştırma tablosunu doldurunuz.

Kuşak Adı	Doğum Yılları	Tipik Özellikler	Değer Yargıları	Oluştugu Koşullar
Büyük Kuşak				1. Dünya Savaşı, Büyük Buhran
Sessiz Kuşak	1928-1945			
Baby Boomers	1946-1964			
X		Bağımsız, sorgulayıcı, uyumlu, teknolojiyle tanışmış ilk kuşak	Bireysellik, esneklik, denge	
Y			Özgürlük, anlam arayışı	Genel ağın yaygınlaşması, küreselleşme, ekonomik belirsizlik
Z	1997-2012			
Alfa		Tamamen dijital, meraklı		
Beta	2025-2039			

Değerlendirme

Aşağıdaki soruların cevaplarını sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

- a) Tablodaki kendi kuşağınıza ait özellikler sizi yansıtıyor mu?
- b) Diğer kuşaklarla benzer ve farklı yönleriniz nelerdir?
- c) Toplumdaki değişim sizi ve kuşağınızı nasıl etkiliyor?

Etkinlik

Adı	<i>Kültürel Aynalar</i>
Amaç	<i>Sosyal değişimin kuşakların değer yargılarına etkisini çözümleyebilme</i>
Süre	<i>Hazırlık 1 hafta, sunum 5 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Aşağıdaki kültürel ürün örneklerinden birini seçerek inceleyiniz.

- Geçmiş anlatan bir roman
- Toplumsal değişimi konu alan bir film, dizi veya belgesel
- Tarihi bir mektup, günlük ya da hatıra

2. Seçtiğiniz kültürel ürünü incelerken değer yargıları, günlük yaşam, eğitim, yeme alışkanlıkları, teknolojik imkânlar gibi başlıklara dikkat ediniz ve bunlarla ilgili notlar alınız.

3. Elde ettiğiniz bilgileri aşağıdaki alana yazınız ve sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.

4. Öğretmeninizin rehberliğinde kuşaklar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tahtaya yazınız.

5. Öğretmeninizin rehberliğinde bir konuşma halkası oluşturarak aşağıdaki sorular üzerine birlikte düşününüz.

- a) Geçmişte hangi değerler önemliydi?
- b) Toplum yapısı nasıldı?
- c) İnsanlar nasıl beslenir ve nasıl giyinirdi?
- ç) İletişim biçimleri nasıldı?
- d) Geçmişin değerleri ile bugünün değerleri arasında en belirgin fark nedir?
- e) Geçmişten günümüze ulaşan kültürel ürünler midir?
- f) Aynı toplumu anlatan farklı dönem eserlerinde hangi değişimler gözlemleniyor?

6. İncelediğiniz kültürel üründe gözlemlediğiniz hangi değerlerin günümüze taşınması gerektiğini gerekçeleriyle açıklayınız.

7. Konuşma halkası sonunda sosyal değişimin etkilerini ve kuşaklar arasındaki ilişkiyi kültürel açıdan değerlendiren kısa bir metin yazarak bu metni sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız. Sunum sırasında nezaketli olunuz ve sorusu olanlara söz hakkı veriniz.

Değerlendirme

Arkadaşınızın performansını aşağıdaki Akran Değerlendirme Formu'ndaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Akran Değerlendirme Formu					
Öğrencinin Adı ve Soyadı:		Sınıfı:		Numarası:	
Ölçütler	Dereceler				
	1 (Zayıf)	2 (Orta)	3 (İyi)	4 (Çok İyi)	5 (Mükemmel)
Toplumsal Değişim ve Kuşaklar Arası Farkları Yorumlama					
Geçmiş ve Bugün Arasında Bağlantı Kurma					
Kültürel Bakış Açısı Geliştirme					
İletişim ve Göz Teması					
Dilin Kullanımı ve Zenginliği					
Beden Dili					
Genel Değerlendirme					
TOPLAM PUAN					

Geri Bildirim

Olumlu Yönler:

Geliştirme Önerileri:

6.2 SOSYAL DEĞİŞME İLE KUŞAKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Etkinlik

Adı	Kuşaklar ve Değişim Üzerine Tartışma
Amaç	Sosyal değişim ile kuşaklar arasındaki ilişkiye dair eleştirel düşünebilme
Süre	30 dakika

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Aşağıdaki sorular üzerine bireysel olarak düşününüz. Bu sorular toplumun ve kuşakların birbirini nasıl dönüştürdüğünü anlamana yardımcı olacaktır.

- a) Zamanla toplum mu kuşakları yoksa kuşaklar mı toplumu değiştirir?
- b) Teknoloji hayatınıza hız kazandırırken hangi alışkanlıklarınızı değiştirdi?
- c) Sosyal medya kuşaklar arasındaki iletişimi güçlendiriyor mu yoksa zayıflatıyor mu?
- ç) Geleneksel aile yapısı mı yoksa modern ve birey odaklı aile yapısı mı daha güçlüdür?

2. Öğretmeninizin rehberliğinde akvaryum tekniğini uygulamak üzere küçük gruplar oluşturunuz. Grup içinde bir sözcü ve bir gözlemci belirleyiniz. Akvaryum tekniğini kullanarak derinlemesine bir tartışma gerçekleştiriniz.

- **İç halkadakiler:** Sınıfın ortasında küçük bir grup oluşturarak seçilen soru üzerine savlarını ve gerekçelerini paylaşır.
- **Dış halkadakiler:** Tartışmacıları dikkatle dinler, öne sürülen farklı bakış açılarını not alır.

Dış halkadaki öğrenciler, tartışmaya katılmak istediklerinde iç halkadaki arkadaşlarıyla yer değiştirerek kendi fikirlerini sürece dâhil ederler. Grup arkadaşlarınızla aşağıdaki sorulardan birini seçerek tartışınız.

- a) Her kuşak bir öncekine göre daha özgür müdür?
- b) Teknolojik gelişmeler kuşaklar arasındaki uçurumu artırıyor mu?
- c) Değerler mi yoksa ifade biçimleri mi değişiyor?

3. Seçtiğiniz tartışma sorusuyla ilgili savlar geliştiriniz ve geliştirdiğiniz savları ilgili kısma yazınız.

Değerlendirme

Etkinlik sonunda “sosyal değişimin kuşaklar üzerindeki etkisi” konusunda kısa bir değerlendirme yapınız.

Etkinlik

Adı	<i>Toplumsal Değişim Posterini Hazırlama</i>
Amaç	<i>Sosyal değişme ile kuşaklar arasındaki ilişkiye dair eleştirel düşünebilme</i>
Süre	<i>30 dakika</i>

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği uygulayınız.

1. Toplumsal değişimin etkilediği bir alan seçiniz (iletişim, aile yapısı, eğitim, çalışma hayatı, tüketim alışkanlıkları, boş zaman faaliyetleri, kültürel üretim vb.).
2. Seçtiğiniz alanda geçmişten günümüze yaşanan değişimi araştırınız. Araştırmanızı aşağıdaki sorulara cevap verecek şekilde yapınız.

- a) Hangi değişikliklerin dikkat çekici olduğunu düşünüyorsunuz?
- b) Değişim hangi araçlar, olaylar ya da ihtiyaçlar sonucunda ortaya çıkmış olabilir?
- c) Bu alandaki en belirgin değişim nedir?
- ç) Bu değişimi hangi toplumsal gelişmeler tetiklemiş olabilir?
- d) Eski kuşaklar bu alanı nasıl deneyimliyordu? Günümüzde durum nasıldır?
- e) Bu değişimin olumlu ve olumsuz yönleri neler olabilir?
- f) Değişim kuşaklar arası ilişkileri nasıl etkiliyor olabilir?

3. Araştırmanızın sonunda bilgiler, görseller ve kısa açıklamalar içeren bir poster hazırlayınız. Poster için aşağıdaki konulardan birini seçebilirsiniz.

- Mektupla iletişimden sosyal medyaya: İletişim araçlarının dönüşümü
- Geleneksel aileden çekirdek aileye: Aile yapısındaki değişim
- Okulda disiplin anlayışı: Dün ve bugün
- Alışveriş kültürü: Mahalle bakkalından çevrim içi mağazaya
- Boş zaman alışkanlıkları: Sokakta oyun oynamaktan dijital oyunlara

4. Posterinizi sunarken edindiğiniz bilgileri sınıf arkadaşlarınızla sözlü olarak paylaşınız.
5. Sunum sonunda incelediğiniz değişimin kuşaklar arası ilişkilere etkisini yazılı olarak kısaca değerlendiriniz.

Değerlendirme

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından karekodda verilen Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Performans Görevi

Adı	<i>Türkiye’de Kuşaklar ve Toplumsal Dönüşüm</i>
Görev	<i>Bu performans görevinde sizlerden Türkiye’de 1920’lerden günümüze kadar yaşanan önemli siyasal, toplumsal ve kültürel gelişmeleri incelemeniz; bu gelişmeler doğrultusunda en az dört kuşak belirlemeniz; kuşakları adlandırarak bunların temel özelliklerini açıklamanız ve kuşaklar arası farklılıkları toplumsal değişim bağlamında değerlendirmeniz beklenmektedir.</i>

1. Göreve başlamadan önce dikkat edilecek noktalar

Tarihsel Olayların Belirlenmesi

Aşağıdaki tabloda farklı ülkelere göre yapılan bazı kuşak adlandırmalarına örnekler verilmiştir. Farklı ülkelerde siyasi ve toplumsal olaylara bağlı olarak kuşaklara verilen adlandırmaları inceleyerek bu adlandırmalarda etkili olan tarihsel bağlam ve olaylara ilişkin araştırma yapınız.

Ülke	Kuşak Adı	Tanım
Bulgaristan	Geçiş Dönemi Çocukları	1980-90’larda doğan, sosyalizmden kapitalizme geçiş sürecini yaşayan kuşak
Romanya	Devrim Çocukları	1989’daki halk ayaklanmasıyla sona eren totaliter rejimin ardından doğan kuşak
Güney Afrika	Özgür Doğan Kuşak	Güney Afrika’da beyazların siyahlar üzerinde sistematik baskı kurduğu apartheid (apartayt) rejiminin ardından doğan, özgürlükçü bir toplumda yetişen kuşak
Tayvan	Çilek Jenerasyonu	1981 sonrası doğan, duygusal olarak daha hassas ve bireysel kuşak
Rusya	Perestroyka (Perestroyka) Kuşağı	Sovyetler Birliği’nin çözülme sürecinde büyüyen gençler
Singapur	Öncü Jenerasyon	1949 öncesi doğan, bağımsızlık öncesi dönemi yaşayan kuşak
İsveç	Onlu Yıllar Kuşağı	1940-50’lerde doğan, refah devleti döneminin başlangıcında büyüyen kuşak

1920’lerden günümüze kadar Türkiye’de yaşanan önemli siyasal, toplumsal ve kültürel olayları belirleyiniz (Örneğin Cumhuriyet’in ilanı, çok partili hayata geçiş, 1980 askerî müdahalesi, 1990’ların ekonomik krizleri, 2000’li yılların dijitalleşmesi, internet kafe kültüründen sosyal medyaya geçiş, dizi sektörünün küresel bir ihraç ürününe dönüşmesi, dijital platformların geleneksel televizyonların yerini alması.).

Kuşak Çerçevesi Oluşturma

Belirlediğiniz olaylara göre en az dört kuşak tasarlayınız.

Rapor Başlığı Belirleme

Raporunuza, çalışmanızın kapsamını ve yaklaşımını yansıtan özgün bir başlık veriniz (Örneğin “Cumhuriyetten Dijital Çağa: Türkiye’de Kuşakların Dönüşümü” vb.).

2. Görev esnasında dikkat edilecek noktalar

Raporunuzu aşağıdaki bölümlere göre hazırlayınız. Başlıklandırmaya ve sistematik düzen kullanmaya özen gösteriniz.

Giriş

- Kuşak kavramını tanımlayınız.
- Kuşak çatışmalarının toplumsal değişimi anlamadaki önemini açıklayınız.
- Raporunuzun amacını belirtiniz.

Dünyadan Kuşak Örnekleri

- Farklı ülkelerden 2-3 kuşak örneği seçiniz.
- Bu kuşakların adlarını ve hangi tarihsel olaylardan etkilendiklerini kısaca açıklayınız.
- Yerel kuşak adlandırmalarının tarihsel hafıza açısından önemini değerlendiriniz.

Türkiye'nin Kuşakları: Tanımlama ve Analiz

En az dört kuşağı aşağıdaki başlıklara göre tanıtınız.

- Kuşağın Adı (Yaratıcı ve tarihsel bağlamla uyumlu olmalıdır.)
- Doğum Yılları
- Şekillendirici Olaylar
- Temel Özellikler (değerler, tutumlar, yaşam tarzı vb.)

Bu bölümde kuşaklar ile tarihsel olaylar arasında açık bağ kurmanız ve her kuşak için yaptığınız adlandırmaları tarihsel gerekçelerle destekleyerek aşağıdaki soruları cevaplamanız beklenmektedir.

Karşılaştırma ve Yorum

- Kuşaklar arasında öne çıkan temel farklılıklar nelerdir?
- Kuşaklar arasında toplumsal değerlerde ve yaşam tarzlarında nasıl bir değişim gözlenmektedir?
- Kuşak farklılıklarının toplumsal dönüşüme etkisini analiz ediniz.

Kişisel Değerlendirme

- Kendinizi hangi kuşağa daha yakın hissediyorsunuz?
- Bu kuşağın hangi özelliklerini taşıdığınızı düşünüyorsunuz?
- Bu kuşakta yaşamının avantaj ve dezavantajlarını değerlendiriniz.

3. Görev bitiminde dikkat edilecek noktalar

- Kuşakların toplumsal değişimdeki rolünü genel olarak değerlendiriniz.
- Gelecekte nasıl kuşakların ortaya çıkabileceğine dair tahminlerde bulununuz.
- Bu tahminlerinizi günümüz toplumsal eğilimleriyle ilişkilendiriniz.

Biçim ve Yazım Kuralları

- Uzunluk: 6-8 sayfa olmalıdır.
- Dosya Türü: Word veya PDF kullanılmalıdır.
- Kaynak Gösterimi: APA 7 kuralları kullanılmalıdır.
- Dil: Açık ve sade olmalı, akademik anlatıma yer verilmelidir.
- Yapı: Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri net biçimde ayrılmalıdır.
- Başlık ve alt başlıklar kullanılmalıdır.

Değerlendirme: Performans göreviniz öğretmeniniz tarafından karekodda verilen Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Analitik Dereceli Puanlama
Anahtarı'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

6. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1 ve 2. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Bir akşam aile yemeğinde babaanne Ayşe Hanım, torunu Ece'nin yemek sırasında sürekli telefonu ile ilgilendiğini fark eder.

Ayşe Hanım: Bizim zamanımızda sofrada telefona bakmak bir yana büyükler konuşurken söz kesmek bile saygısızlık sayılırdı.

Ece: Babaanne ama arkadaşlarımla konuşmam gerekiyor, hem artık herkes böyle! Bu saygısızlık değil ki sadece teknolojiyi kullanıyoruz.

Ayşe Hanım: Teknoloji olabilir ama aileyle sohbet etmek daha önemli.

Ece: Ama artık hayat farklı. Herkes aynı anda birçok şey yapabiliyor.

Bu konuşma sırasında aile üyeleri, teknolojinin günlük yaşam ve davranış biçimleri üzerindeki etkisini tartışmaya başlar.

1. Yukarıdaki diyalogdan hareketle sosyal değişimin kuşakların değer yargılarını nasıl etkilediğini açıklayınız.

[illegible]

2. Sosyal değişme ile kuşaklar arasındaki ilişkiyi açıklayınız. Cevabınızda teknoloji kullanımının bu ilişkiye etkisini belirtiniz.

[illegible]

3-5. soruları aşağıdaki metinden faydalananarak cevaplayınız.

Bir sosyolog, aynı mahallede 1985 ve 2025 yıllarında yapılan iki farklı araştırmanın sonuçlarını karşılaştırmıştır. 1985 yılında yapılan araştırmada mahalle sakinlerinin çoğu, akşamları komşu ziyaretlerine gittiklerini, çocukların sokakta birlikte oyun oynadığını ve mahalle ilişkilerinin oldukça güçlü olduğunu belirtmiştir.

2025 yılında yapılan araştırmada ise mahalle sakinlerinin çoğunun zamanlarını evde dijital cihazlarla geçirdiği, komşuluk ilişkilerinin daha sınırlı olduğu ve çocukların çoğunlukla çevrim içi oyunlar oynadığı görülmüştür.

Sosyolog; bu değişimin teknolojik gelişmeler, şehir yaşamı ve yaşam tarzındaki dönüşümlerle ilişkili olabileceğini ifade etmektedir.

3. Sosyoloğun yaptığı karşılaştırmaya göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi sosyal değişim ile kuşaklar arasındaki ilişkiyi en iyi açıklar?

- A) Kuşakların değer yargıları her zaman aynı kalır.
B) Komşuluk ilişkileri yalnızca geçmişte önem taşır.
C) Teknoloji insanların sosyal ilişkilerini tamamen ortadan kaldırmıştır.
D) Kuşaklar arasındaki farklılıklar yalnızca bireysel tercihlerden kaynaklanır.
E) Sosyal değişimler insanların yaşam biçimlerini ve değerlerini zamanla etkileyebilir.

4. Sosyoloğun elde ettiği bulgular, sosyal değişim ile kuşaklar arasındaki ilişki hakkında hangi sorular sorulabilir? En az iki soru yazınız.

-
-
-
-

5. Günümüzde komşuluk ilişkilerinin zayıflamasının nedenleri ve sonuçları nelerdir? Açıklayınız.

[illegible]

6. Savaşlar, ekonomik krizler, salgınlar, teknolojik gelişmeler gibi büyük toplumsal olaylar bir kuşağın dünyayı algılama biçimini ve önceliklerini nasıl şekillendirebilir?

[illegible]

7. Toplumsal değişimin yeni kuşakların özelliklerini nasıl etkilediğini ve genç kuşakların toplumu hangi yollarla dönüştürebileceğini değerlendiriniz.

[illegible]

8. Bazı ülkelerde kuşaklar, o toplumun yaşadığı önemli tarihsel kırılma noktalarına göre özel adlarla anılmaktadır. Bir kuşağın yerel tarihsel olaylara göre adlandırılmasının o toplumun kimliği ve tarih bilinci açısından önemi nedir?

[illegible]

9. Kuşaklar arasındaki değerler ve yaşam tarzları açısından görülen farklılıkların yalnızca yaş farkından kaynaklanmadığı bilinmektedir. Sizce kuşaklar arasındaki farklılıkların temel nedenleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Kuşaklar arasındaki farklılıkları anlamak ve bunları toplum yararına kullanmak için neler yapılabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekod aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

A-B-C-Ç-D

akıl yürütmek: Herhangi bir konuda fikir vermek. Tahminde bulunmak.

algı: Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma; idrak.

algoritma: Orta Çağ'da ondalık sayı sistemine göre, son zamanlarda ise iyi tanımlanmış kuralların ve işlemlerin adım adım uygulanmasıyla bir sorunun giderilmesi veya sonuca en hızlı biçimde ulaşılması işlemi; Harezmi yolu.

bilişim teknolojisi: Bilişimde kullanılan bütün araç ve gereçlerin oluşturduğu sistem.

çevre: Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam; dünya. Aynı konu ile ilgisi bulunan kimselerin tümü; muhit. Düzlem üzerindeki bir şekli sınırlayan çizgi. Hayatın gelişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin tümü.

diplomasi: Uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü.

E-F-G

ekoloji: Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı.

empirizm: Bilginin gözlem, deneme veya duyular ile elde edilebileceğini ileri süren geleneksel öğretisi; görgücülük, ampirizm.

endüstri: Sanayi. Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü.

entegrasyon: Bütünleşme. Bütün duruma gelme.

epistemoloji: Bilginin temelini, bilim alanında uygulanan yöntemleri, sınır ve güvenilirlik bakımından inceleyip araştıran felsefe dalı.

gelenek: Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar; anane, örf, tradisyon.

güzergâh: Yolüstü uğranılacak, geçilecek yer.

H-I-İ

ham madde: Bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenip elde edilmesinden önceki durumu.

han: Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı.

homojen: Bağdaşık. Birbirlerine benzer karakterlere veya yapıya sahip parça veya birimlerden oluşan.

idealizm: Bilgide temel olarak düşünceyi alan ve varlığı insan düşüncesinin kurduğunu kabul eden öğretilerin genel adı.

ideoloji: Siyasal veya toplumsal bir öğretisi oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü.

ihracat: Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması; dış satım.

iletişim: Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması; bildirişim, haberleşme, iletişim.

iletişim ağı: İletişim araçlarının birbirleriyle ortak bağlantı kurma veya iş birliği sağlama durumu veya düzeni.

iş gücü: Etkin nüfus içinde yer alan, cari ücret düzeyinde ve çalışma koşullarında çalışanlarla işsizlerin toplamı.

ithalat: Başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma; dış alım.

J-K-L

jeopolitik konum: 1. Coğrafya, ekonomi, nüfus vb.nin bir devletin politikası üzerindeki etkisi. 2. Bir devlette bir bölge için uygulanan politikayla o yerin coğrafyası arasındaki ilişki.

kapalı çarşı: Dükkân ve ara yollarının üzeri tonoz ve kubbelerle örtülü çarşı.

konteyner: Taşımalık. Çeşitli eşyaları taşımak için uluslararası standartlara göre tahtadan veya metalden yapılmış büyük kasa.

konjonktür: Bir ülkenin ekonomik hayatının yükselme ve alçalma yönünde gösterdiği inişli çıkışlı, dalgalı hareketlerinin bütünü; geçerli durum.

kritisizm: İnsan bilgisinin sınırlarını, imkânlarını ve temellerini inceleyen, özellikle dogmatizm ve şüpheciliğe karşı çıkan felsefi yöntem; eleştiricilik.

kuşak: Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu; batın.

kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin.

küresel: Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen; global.

liman: Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak.

lojistik: Kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün, hizmetin ve bilgi akışının çıkış noktasından varış noktasına kadar taşınmasının etkili ve verimli bir biçimde planlanması ve uygulanması.

M-N

medeniyet: Bir ülkenin, bir toplumun, maddi ve manevi varlıklarının, fikir, sanat çalışmalarıyla ilgili niteliklerinin tümü, uygarlık.

merkantilizm: Ülkenin refahını sahip olduğu altın, gümüş vb. değerli madenlere bağlayan, ülkedeki değerli maden yataklarının işletilmesine önem veren ve ihracatı artırıp ithalatı azaltmaya çalışan iktisat öğretisi.

metafizik: Duyularımızla algılayamadığımız varlıkların sebeplerini ve temellerini araştıran felsefe; fizikötesi, doğaötesi.

O-Ö-P-R

ontoloji: Konu olarak eski Yunan felsefesinden beri ele alınan ve Aristoteles'in "ilk felsefe" adını verdiği, var olanların özü üzerine araştırma yapan bilim; varlık bilimi.

perspektif: Bakış açısı.

pozitivizm: Bilginin sadece deneye, gözleme ve somut olgulara dayandırılması gerektiğini savunan felsefi öğretisi; olguculuk.

rasyonalizm: Akla dayanan, doğruluğun ölçütünü duyularda değil, düşünmede ve tümdengelimli çıkarmalarda bulan öğretilerin genel adı; akılcılık, usçuluk, akliye, akliyecilik.

rekabet: 1. Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme; rakiplik. 2. Ticarete üstünlük kazanma çabası; yarış, yarışma.

rota: Bir gemi veya uçağın gidiş yönü, izleyeceği yol.

S-Ş

sanayi: Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü; işleyim, uran, endüstri.

sermaye: Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı; anamal, başmal, kapital, meta, resülmal.

seyyah: Gezgin. Gezmek, tanımak, görmek, dinlenmek amacıyla geziye çıkan kimse.

simge: Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret; alem, remiz, rumuz, timsal, sembol.

sosyal değişme: Bireyleri etkileyen değişmelerden, küresel etkilere sahip olan dönüşümlere kadar toplumsal dünyanın her yönünde zaman içinde gerçekleşen değişiklikler.

sömürgecilik: Genellikle bir devletin başka ulusları, devletleri, toplulukları, siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılması veya yayılmayı istemesi; müstemlekecilik, kolonyalizm, kolonizatörlük.

stratejik: Politik, ekonomik, psikolojik ve askerî açıdan önemi olan.

T-U-Ü-V-Y-Z

tarım: Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması; ziraat, kültür.

tedarik: Araştırıp bulma, sağlama, elde etme.

teori: Kuram. Sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü.

ticaret: Ürün, mal vb. alım satımı; tecim.

tüccar: Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse.

tüketim toplumu: Hizmet ve üretim sektörü ekseninde olmaktan ziyade boş zamanın ve üretilen malların tüketimi ekseninde örgütlü hâle gelen ya da örgütlenen toplumları ve bu eylemi açıklayan sosyoloji terimi.

yatırım: Parayı, gelir getirici, taşınır veya taşınmaz bir mala yatırma; mevduat, plasman.

- Apaydın, B. (2024). Başkent Kavramı ve Osmanlı-Türk İdari Teşkilatlanmasında Başkent Uygulaması. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 175-210.
- Armaoğlu, F. (1997). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Aydemir, A. (2010). Ötüken ve Ötüken Adı Üzerine. *Türk Dünyası Araştırmaları*, (187), 197-218.
- Aydeniz, N., Silinir, M. ve Karhan, G. (2012). Küreselleşme Olgusuna Temel Yaklaşımlar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1013-1023.
- Baharlı, İ. (2022). Safeviler’de Dönüşüm Sembolü Olarak Başkentler: Kazvin ve İsfahan. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 1720-1732.
- Bauman, Z. (2021). *Küreselleşme*. A. E. Pilgir (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32(4), 25-34.
- Bayındır, A. (2023). Afganistan’da Üç Şehir: Kâbil, Herat, Gazne. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı 1 (Cumhuriyetin 100. Yılına), 1082-1096.
- Berk, M. F. (2018). Ticari Hayata Katkı Bağlamında Yol-Medeniyet İlişkisi: Eski Çağ Anadolu Tarihinden Örnekler. G. Gökçek, E. Yıldırım, O. Pekşen (Ed.), *Anadolu’nun Eskiçağlarında İktisadi ve Zirai Hayat*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Bilindir, S. (2021). Orta Çağ İslâm Coğrafyasında Endüstri Alanındaki Teknolojik Gelişmeler. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 5, 830-860.
- Bozkurt, N. (2002). Ticaretin Felsefesi, Tarihçesi ve Etikle Olan Sıkı Bağına İlişkin Bazı Saptamalar. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 2, 153-179.
- Bozkurt, V. (2000). Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları. *Prof. Dr. Nusret Ekin’e Armağan* içinde. (ss. 187-202). Ankara: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Coşkun, Z. (2019). Oryantalizmi Doğuran İki Başkent: İstanbul-Paris. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 3(20), 312-331.
- Çalık, T. ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çandarlı Şahin, A. (2023). Eski Türklerde Şehir Kültürü. *Mavi Atlas*, 11(2), 306-320.
- Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32).
- Çetin, M. (2026). Ekonomik Küreselleşme ile Büyüme Arasında Bilgi Küreselleşmesinin Düzenleyici Rolü: BRICS Ülkeleri Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 237-261.
- Demir, M. A. ve Yakışık, H. (2025). Geçmişten Günümüze Küreselleşmenin Tarihsel Süreci ve Boyutları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), 726-746.
- Descartes, R. (2007). *Felsefenin İlkeleri*. Mehmet Akın (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Dirlik, A. (2012). *Küreselleşmenin Sonu mu?* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Duranlar, S. ve Anaiev, S. A. (2018). Küresel Lojistik Projesi: Modern İpekyolu, Türkiye ve Bulgaristan’ın Ulaştırma Sektörüne Etkisi. *IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade and Logistics Congress*. (ss. 1029-1036). Aydın.
- Durmuşoğlu, Y. G. (2020). Ankara’nın Yeni Başkent Olarak Seçilmesi Fikrinin Ortaya Çıkışı. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 125 (247), 299-312.
- Erk, H. ve Emeç, H. (2026). Phillips Eğrisi Yaklaşımıyla Türkiye’de Enflasyon Dinamikleri: Küreselleşme Sürecinde Dönemsel Farklılıklar. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(50), 164-175.
- Fırat, N. (2021). Küreselleşmenin Tarihi ve Bilgi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 16(2), 165-171.
- Fidan, H. ve Afşar, B. (2023). Ticaret Savaşları ve Dış Ticaret. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(1), 650-664.
- Günel, G. (2010). Anadolu Selçuklu Dönemi’nde Anadolu’da İpek Yolu-Kervansaraylar-Köprüler. *Kebikeç*, 29, 133-146.
- Güngör, E. (2019). *Tarihte Türkler*. Ankara: Yer-Su Yayıncılık.
- Güngörmez, Z. (2014). Haçlı Seferleri Döneminde Gelişen Doğu-Batı Ticaretinin Doğal Bir Sonucu: Kültürel Etkileşim. *Cappadocia Journal of History and Social Science*, 1(3), 123-130.

- Himmetoğlu, İ. (2012). Ortaöğretim 12. Sınıf Öğrencilerinin Küreselleşme ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kamiloğlu, O. (2023). Anadolu'da Yol Güzergahlarının Gelişimi ve Osmanlı Döneminde Doğu ve Güney Marmara Yolları, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 174.
- Kan, K. (2015). Orta Çağ'da Kültürler Arası Etkileşim Açısından Anadolu Türk Kervansarayları. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları*, 1, 1735-1744.
- Kant, I. (1984). *Seçilmiş Yazılar*. Nejat Bozkurt (çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karabağ, S. (2014). *Mekânın Siyasallaşması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karagöl, E. T. (2017). *Modern İpekyolu Projesi*. Ankara: Seta Yayınları.
- Kaya, F. (2017). Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği ve Dünya Siyasetindeki Yeri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 1-14.
- Kaya, M. (2009). Küreselleşme Yaklaşımları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 61-76.
- Koca, S. (2017). Eski Orta Asya'da Tabiat, İklim, İnsan Unsuru. *Asya Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), s. 13-15.
- Kuran, E. (2019). *Z-Bir Kuşağı Anlamak*. İstanbul: Mundi Kitap.
- Kuran, E. (2022). *Telgraftan Tablete Türkiye'nin Beş Kuşağına Bakış*. İstanbul: Mundi Kitap.
- Locke, J. (1992). *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*. Vehbi Hacıcadıroğlu (çev.). İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Memiş, E. (2015). *Türk Kültür Tarihi*. İstanbul: Ekin Basım Yayım Dağıtım.
- Memiş, E. (2018). *Tarih Metodolojisi*. İstanbul: Ekin Basım Yayım Dağıtım.
- Navruz, M. (2024). Başkent Değişiklikleri ve Nedenleri: Dünya Örnekleri Üzerinden Derinlemesine Bir İnceleme. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5(3), 607-638.
- Onat, H. (2002). Küreselleşme Üzerine. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 37-47.
- Ortaylı, İ. (2015). *Türklerin Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Öcal, T. (2006). Konya Şehrinin Selçuklulardan Günümüze Ticaret Fonksiyonu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 401-35.
- Özer, M. (2023). Edirne Sarayı (Sarayı Cedid-i Âmire)'nin Mevcut Durumu, Sorunları ve Makus Talihi Hakkında Bazı Tespitler. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*, 24, 4-35.
- Ritzer, G. (2021). *Sosyolojiye Giriş*. Taylan Banguoğlu (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2020). *Küresel Dünya*. M. Pekdemir (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Saul, J. R. (2018). *Küreselleşmenin Çöküşü*. E. İ. Akter (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Seyidoğlu, H. ve Gönültaş, S. (2014). Modern İpek Yolu Projesi ve Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Ekonomik İlişkiler. *Avrasya Etüdları*, 45(1), 0-15.
- Songur, F. (2017). Şehir Tarihi ve Turizm: Bursa Örneği. *U. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 99-124.
- Stager, M. B. (2013). *Küreselleşme*. A. Ersoy (çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- T. C. Millî Eğitim Bakanlığı (2026). *Ortaöğretim Sosyal Bilim Çalışmaları I-II-III Öğretim Programı*. Ankara.
- Talas, M. ve Kaya, Y. (2007). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (22), 149-162.
- Taşgılı, A. (2021). *Gök-Türkler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Timuçin, A. (1992). *Düşünce Tarihi*. İstanbul: BDS Yayınları.
- Timuçin, A. (2004). *Felsefe Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Togan, A. Z. V. (1985). *Tarihte Usûl*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Toğay, A. H. (2023). İstemi Yabgu ve Hüsrev Anuşirvan Arasındaki İpek Yolu Hâkimiyet Mücadelesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Türkiyat*, 33, 189-206.
- Tomlinson, J. (2017). *Küreselleşme ve Kültür*. A. Eker (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tuğ, K. (2020). Doğu Türkistan Şehirlerinden Tarihi Kaşgar Şehri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 401-416.
- Uluerler, S. (2018). *Coğrafi Keşifler ve Avrupa'nın Yayılması*, S. H. Özkan (Ed.). Yeni ve Yakınçağ Tarihi. (ss.45-78) İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Varol, E., Çelik Varol, M. (2019). Kavram ve Kuramlarıyla Marshall McLuhan'a Bakış: Günümüzün Egemen Medya Araçları Ekseninde Bir Değerlendirme. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 5(1), 137-158.

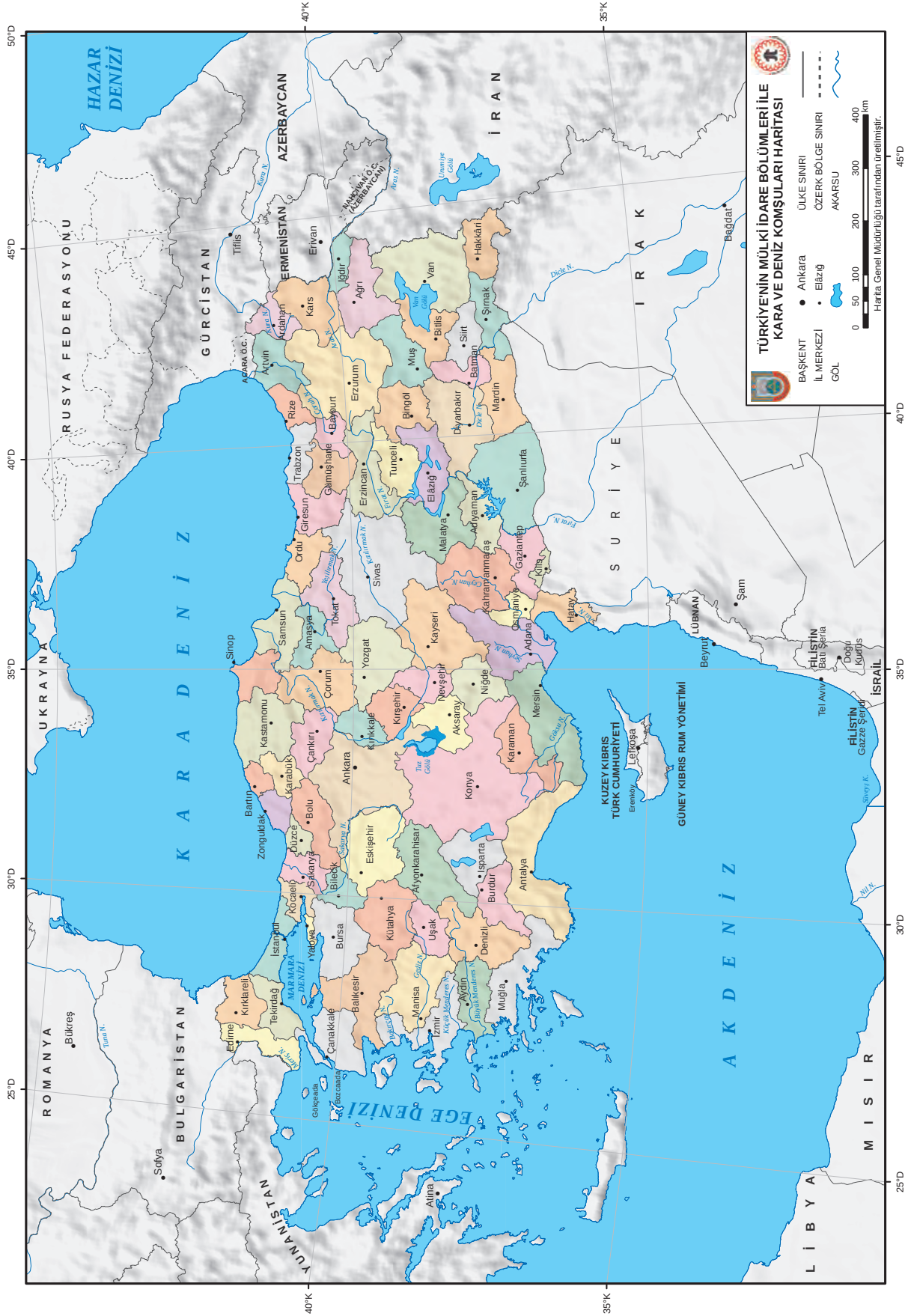
- Veli, H. (2024). *İpek Yolunda İpekli Kumaş Üretimi: Koço Uygurlarında İpek Dokumacılığı*, R. Deniz, F. Solak (Ed.). Zamanını Aşan Miras İpek Yolu Sempozyumu Bildiri Kitabı. (ss.227-230). İstanbul: Neva Basım.
- Wells, H.G. (2020) *Kısa Dünya Tarihi*. Çiğdem Nur Döşoğlu (çev.). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Yeşilot, O. ve İncelik, G. (2024). *İpek Yolu'nun Alternatif Güzergâhı: Zengezur Koridoru*. R. Deniz, F. Solak (Ed.). Zamanını Aşan Miras İpek Yolu Sempozyumu Bildiri Kitabı. (ss. 309-319). İstanbul: Neva Basım.
- Yıldız, D. (2003). *Akdeniz Havzası'nda Su Sorunları ve Türkiye*. Ankara: Türk Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği.
- Yılmaz, A. (2007). *Romantizmden Gerçeğe Küreselleşme*. Ankara: Minima Yayınları.
- Yılmaz, V. (2023). *Asya'nın Tarihi Ticaret Yolları ve Türkiye*. G. İbrahimova, M. Kızır Yüz (Ed.). 12. Uluslararası Avrasya Zirvesi Bilimsel Araştırmalar ve Güncel Gelişmeler Kongresi Bildiri Kitabı. (ss. 326-336). Ankara.
- Kaynakça bölümü, "APA 6 Yazım Kuralları ve Kaynak Gösterme" biçimine göre düzenlenmiştir.

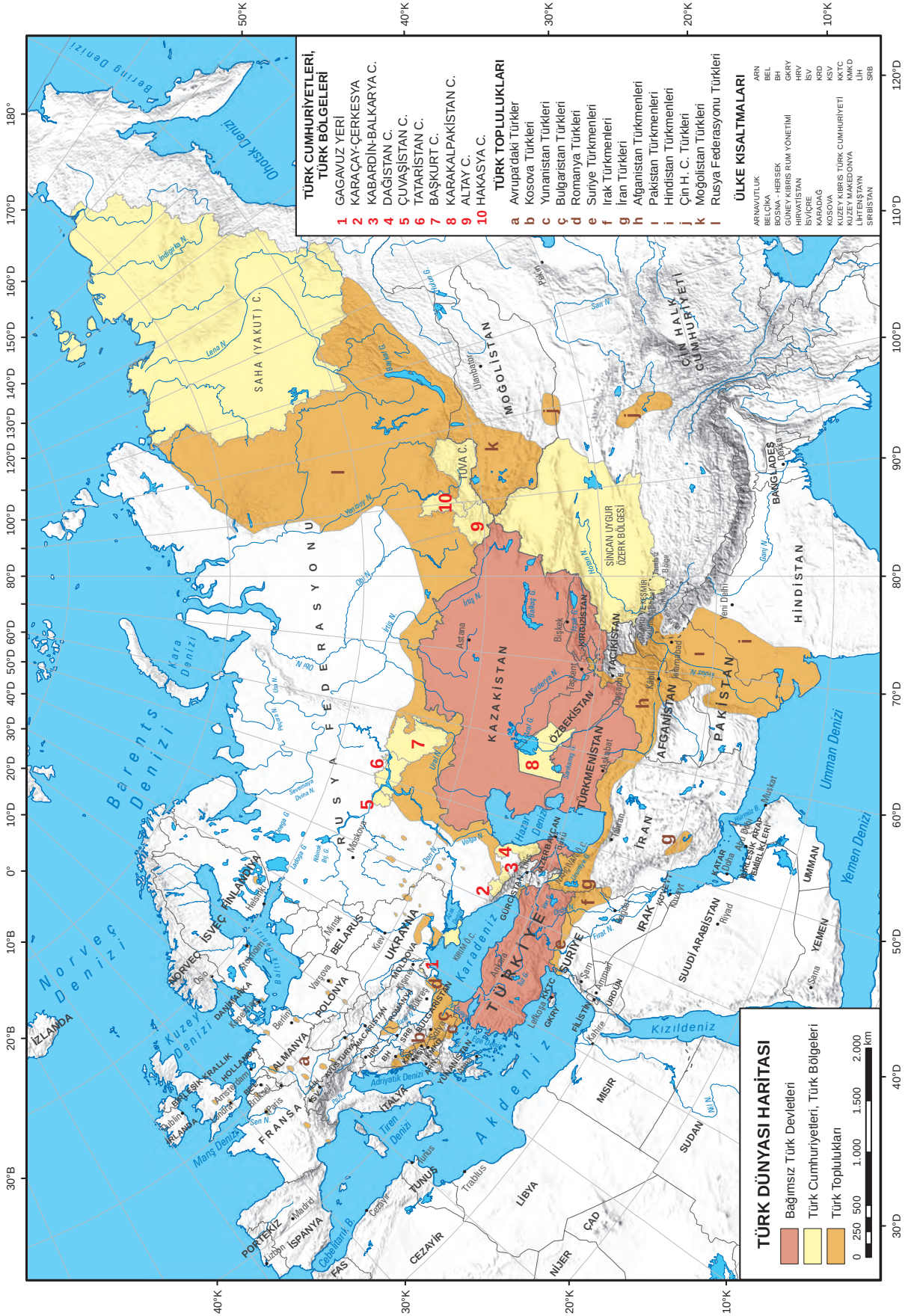
Ölçme ve Değerlendirme
Cevap Anahtarları'na
karekod aracılığıyla
ulaşabilirsiniz.

Görsel, Genel Ağ ve E-İçerik
Kaynakçası'na karekod
aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

[illegible]